

ARHIEREUL DR. VENIAMIN POCITAN
PLOEȘTEANU
VICARUL SF. MITROPOLII A UNGRO-VLAHIEI.

MOMENTE
DIN
VIAȚA ȘI ACTIVITATEA
LUI
MELCHISEDEC
între anii 1856-1861

- I. Rector și profesor la seminarul din Huși
  - II. Deputat al preoțimii în divanul Ad-hoc.
  - III. Ministru de Culte și instrucțiune publică.
  - IV. Membru în comisia pentru secularizarea averilor mănăstirești.
  - V. Membru în Consiliul superior de instrucție.
-
-

ARHIEREUL DR. VENIAMIN POCITAN
PLOEȘTEANU

MOMENTE
DIN
VIAȚA ȘI ACTIVITATEA
LUI
MELCHISEDEC

între anii 1856 - 1861

COLECȚIA
„RESTITUTIO HISTORIAE”

②

ARHIEREUL DR. VENIAMIN POCITAN
PLOEȘTEANU
VICARUL SF. MITROPOLII A UNGRO-VLAHIEI.

MOMENTE

DIN
VIAȚA ȘI ACTIVITATEA
LUI

MELCHISEDEC

între anii 1856 - 1861

-
- I. Rector și profesor la seminarul din Huși
  - II. Deputat al preoțimii în divanul Ad-hoc.
  - III. Ministru de Culte și instrucțiune publică.
  - IV. Membru în comisia pentru secularizarea averilor mănăstirești.
  - V. Membru în Consiliul superior de instrucție.
-

Ediție anastatică

Notă asupra ediției: prof. Cristian Căldăraru

EDITURA
Muzeului de Istorie Galați
GALAȚI, 2014

© EMIGI 2014.

Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate Editurii Muzeului de Istorie Galați. Orice preluare, parțială sau integrală, a textului sau a materialului grafic din această lucrare se face numai cu acordul scris al editurii.

Editor: Cristian-Dragoș Căldăraru

Tehnoredactare și corectură: Liliana Palade
Iulian Roman

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
VENIAMIN POCITAN PLOEȘTEANU, arhiepiscop

Momente din viața și activitatea lui Melchisedec între anii 1856-1861 / arhiepiscop dr. Veniamin Pocitan Ploeșteanu ; notă asupra ed.: prof. Cristian Căldăraru. - Galați : Editura Muzeului de Istorie Galați, 2014

ISBN 978-606-93763-5-5

I. Căldăraru, Cristian (ed.)

281.95 Melchisedec Ștefănescu

929 Melchisedec Ștefănescu

© 2014 Editura MUZEULUI DE ISTORIE GALAȚI

Str. Alexandru Ioan Cuza nr. 80, GALAȚI - 800010

Tel./Fax: 0236 460797, www.migl.ro,

E-mail: muzeuistoriegalați@yahoo.com

ISBN 978-606-93763-5-5

NOTA ASUPRA EDIȚIEI

Ierarhul cărturar dr. Veniamin Pocitan publica în anul 1936, după cercetarea arhivelor Episcopiei Hușilor, o lucrare dedicată vieții și activității marelui ierarh și cărturar al nației române, Melchisedec Ștefănescu, din perioada 1856-1861.

Lucrarea intitulată „*Momente din viața și activitatea lui Melchisedec între anii 1856-1861*” este structurată în cinci capitole:

I. Rector și profesor la seminarul din Huși.

II. Deputat al preoțimii în divanul Ad-hoc.

III. Ministru de Culte și instrucțiune publică.

IV. Membru în comisia pentru secularizarea averilor mănăstirești.

V. Membru în Consiliul superior de instrucție.

Ierarhul Veniamin Pocitan completa astfel seria studiilor și cercetărilor științifice dedicate profesorului, arhimandritului și episcopului Melchisedec, chemat la Huși pentru a prelua conducerea Seminarului teologic, iar din anul 1859, ales Locotenent de episcop al Episcopiei Huși.

Melchisedec Ștefănescu a fost alături de toți marii oameni de stat ai Moldovei, care doreau realizarea unui stat unitar român prin unirea Principatele Moldova și Valahia.

În aceste circumstanțe îl întâlnim pe arhimandritul Melchisedec în calitate membru al Divanul Ad-hoc din Moldovei (1857), susținând cu ardoare unirea românilor din Moldova și Valahia precum și adoptarea unei legislații laice și religioase care să permită modernizarea noului stat românesc apărut după 24 ianuarie 1859.

În aprilie 1860, Mihail Kogălniceanu, însărcinat cu formarea unui nou cabinet ministerial, considera că în fruntea Departamentului Cultelor și Instrucțiunii Publice trebuie să fie „*un cleric cult și în același timp un mare patriot*”; în urma discuțiilor purtate cu M. Kogălniceanu, Melchisedec Ștefănescu acceptă acest post.

Disputele aprinse între politicienii vremii privind intrarea unui cleric în guvern, l-a determinat pe Melchisedec să renunțe la această demnitate publică, la numai câteva zile de la numire. În actul demisiei sale consemna faptul „*că acceptând postul de ministru secretar de stat la Departamentul Cultelor și Instrucțiunii Publice nu s-a înșelat nicidecum de a vedea în aceasta altceva, decât chemarea raportatorului dorințelor clerului național la Divanul ad-hoc*”.

Era convins că acceptând propunerea de a face parte dintr-un guvern al Domnului Alexandru Ioan I, nu încălca nici un Canon al Bisericii Ortodoxe „*carî învoiesc clerului, când va fi chemat de legi, a lua asupra-și purtarea de grijă pentru*

orfani, văduve, pentru lucrurile bisericii și pentru alte însărcinări, compatibile cu religiozitatea și frica de Dumnezeu (Canon III, Sinod IV Ecumenic)".

În calitatea sa de membru în Consiliul Superior de Instrucție, post ocupat, după demisia de la Departamentul Cultelor și Instrucției Publice (1860), îl înștiința pe Mihail Kogălniceanu că „școalele naționale le-au găsit într-o stare mai mult sau mai puțin tristă, provenită cea mai mare parte din lipsa de privigherea necesară asupra profesorilor, care sunt lăsați în voia lor. Mulți profesori se jeluesc că sunt descurajați, din cauză că nu li se plătesc salariile câte 6-7 luni; nu au cu ce să trăiască și sunt siliți a-și căuta și alte ocupațiuni, ca să poată trăi”.

Funcția ocupată în acest Consiliu l-a calificat pe arhimandritul Melchisedec să participe la întocmirea proiectului Legii Instrucției Publice din 1864.

Începând cu anul 1861, arhimandritul Melchisedec Ștefănescu „își încheie o etapă din viața și activitatea didactică”, fiind numit Locotenent de Episcop al Episcopiei Huși.

În data de 17 noiembrie 1864, Alexandru Ioan I semna Decretul de înființare a Episcopiei Dunării de Jos și de instalarea arhimandritului Melchisedec Ștefănescu ca Episcop al nou înființatei eparhii.

Editura Muzeului de Istorie Galați prin editarea anastatică a lucrării arhierului Veniamin Pocitan, „*Momente din viața și activitatea lui Melchisedec între anii 1856-1861*”, consideră că aduce un omagiu marelui ierarh și cărturar, Episcopul Melchisedec Ștefănescu, la sărbătoarea prilejuită de împlinirea a 150 de ani de la înființarea Episcopiei Dunării de Jos (17 noiembrie 1864 - 17 noiembrie 2014).

prof. Cristian-Dragoș CĂLDĂRARU
Director, Muzeul de Istorie *Paul Păltănea* din Galați
Galați, 06 noiembrie 2014

ARHIEREUL Dr. VENIAMIN POCITAN
PLOEȘTEANU
VICARUL SF. MITROPOLII A UNGRO-VLAHIEI.

MOMENTE

DIN

VIAȚA ȘI ACTIVITATEA

LUI

MELCHISEDEC

între anii 1856—1861.

-
-
- I. Rector și profesor la seminariul din Huși.
  - II. Deputat al preoșimii în divanul Ad-hoc.
  - III. Ministru de Culte și Instrucțiune publică.
  - IV. Membru în comisia pentru secularizarea averilor mânăstirești.
  - V. Membru în Consiliul superior de Instrucție.
-
-

BUCUREȘTI.
1936.

Arhiereul MELCHISEDEC Ștefănescu,

INTRODUCERE.

Despre Melchisedec Ștefănescu s'a scris mult și se va mai scrie. Oamenii mari nu se uită ușor, pentrucă ei lasă în urma lor, o dâră de lumină, ce proiectează peste veacuri. Lumina minții lor, nu se întunecă repede, ca un meteor, ci lucește continuu. Sunt ca niște stele, cari radiază pururea, pe orizontul vieții intelectuale, prin creațiunile minții, prin viața și prin virtuțile lor. Sunt oameni, cari s'au născut, ca să nu mai moară. Ba aș putea zice că, strălucesc mai puternic, după apusul vieții lor celei pământești. O făclie, mai frumos luminează din întunericul depărtat. Un munte se arată mai înalt, cu cât te depărtezi mai mult dela poalele lui. Așa sunt și oamenii mari. Cu cât trece vremea, cu atâta ei ies mai în relief, mai ales, când nu răsar alții, cari să-i eclipseze, sau cel pușin, să-i egaleze.

La Huși apare Melchisedec, pentru întâiaș dată, pe arena vieții publice. Până atunci, lucrase numai în liniștea senină și în cercul restrâns al apostolatului catedrei sale dela Socola. Fusesse sub ascultarea rectorului său Filaret Scriban, de care se alipise, ca puiul de cloșcă. Și mai târziu voia, fostul lui rector a-l avea, sub ascultarea sa. El însă îi răspunde, că și puii dela o vreme părăsesc cloșca și devin și ei, găini și cocoși; și apoi, să-și aducă aminte, că și cloșca a fost odată puiu. La Huși își desface el aripile și începe a sbura singur. Era în

vârsta de 33 ani; tocmai vârsta omului format. Terminase studiile în țară și le desăvîrșise în străinătate. A-vea abea rangul de arhimandrit. Vine la Huși, ca profesor de teologie și rector al seminariului. Iși făcuse ucenicia. Incepe acum viața de maestru. Aici însă, numai cariera sa didactică, nu-l mai satisfăcea. Simțea întrânsul un plus de energie, o vlagă nouă, care-l silea, să-și lărgească activitatea, să iasă mai la suprafață. Erau și evenimentele, cari se desfășurau sub ochii lui; erau cerințele vremii, cari-l chiamau, afară din viața tihnită, dar încercuită a profesorului, pentru a-l arunca în valurile vieții publice. Pe acea vreme, erau prea puțini clerici, pregătiți ca dânsul și de aceia Melchisedec este căutat și consultat, în toate problemele mari, dela ordinea zilei. Pe lângă acestea, depe amvonul catedralei și în adunări publice, el își capacitase valoarea sa. Intrase în legături strânse cu toți bărbații de seamă, pe cari avusese prilej a-i cunoaște. Hușenii nu l-au uitat și nici voesc a-l uita, de aceia au dat numele unei străzi, din apropierea catedralei episcopale de : Strada Melchisedec episcopul. De și el nu era episcop. Ba multă vreme, nu a fost nici arhiereu, ci numai arhimandrit. Ei însă îl cinsteau, ca pe un adevărat episcop. Ca pe episcopul, cum îl doreau ei. Pentru acest motiv, ne-am propus a scoate din arhiva seminariului și a episcopiei, momentele cele mai de seamă, din viața și activitatea sa, la Huși. Zic momente, căci a descrie întreaga lui activitate, desfășurată în această eparhie, ar trebui câteva volume și nu-i vremea acum de publicațiuni voluminoase ¹⁾.

1). Despre Melchisedec scrie : Constantin C. Diclescu : *Episcopul Melchisedec*: Studiu asupra vieții și activității lui. 1908. București.—Idem: Din corespondențele episcopului Melchisedec.—*Sim. Mehedinți*: În amintirea episcopului Melchisedec.—*Pr. Ic. I. Goteu*: *Amintiri din viața marelui Melchisedec*, fost episcop al Romanului. Ambii în revista : *Cronica Romanului*, pe anii 1930-33 și alții.

1. ARHIMANDRITUL MELCHISEDEC RECTOR ȘI PROFESOR LA SEMINARIUL DIN HUȘI.

Meletie Istrale (1851-1857), episcopul Hușilor, înființase, în toamna anului 1851, seminariul din Huși. Cu conducerea acestui seminarium a fost însărcinat, la început, un arhimandrit, pe care-l adusese cu dânsul, dela mănăstirea Slatina, când a fost ales episcop la Huși. Acest arhimandrit este: *Veniamin Arhipescu*. În 1853, când seminariul se întemeiase, aduce profesor și rector pe un ardelean, care-i fusese recomandat de către profesorii ardeleni dela seminariul din Socola; pe fostul întemeietor și *primul rector* al seminariului Central din București, Nicolae Bălășescu, care acum îmbrăcase haina monahală, în mănăstirea Cernica, luând numele de *Nifon*. În timp de doi ani, *Nifon Bălășescu*, condusese seminariul din Huși, alcătuiind *programe* și organizând școala, după priceperea și experiența sa, sub supraveghierea comitetului și a episcopului eparhiot, ca prim efor. Nifon stătea însă mai mult la lași, pela prietenii săi ardeleni, din cari pricină seminariul suferea. Se mai iviseră și oarecări încurcături bănești. Din aceste pricini, episcopul Meletie Istrati era în căutarea unei alte persoane destoinice, căruia să-i încredințeze conducerea seminariumului său. Cu entuziaste elogii, de unii și de alții, îi fusese recomandat, un tânăr cleric, fost ierodiacon la biserica, cu hramul „schimbarea la față” din mănăstirea Socola; iar dela 1845, profesor și *inspector*, al seminariului de acolo. Trimis fiind în Rusia, de către Filaret Scriban, făcuse studii strălucite, la academia teologică din Chiev, de unde, în toamna anului 1851, se întorsese în țară, cu titlul de „magistru în teologie și litere”, cea mai înaltă distincțiune ce acorda acea academie spirituală.

Din Noemvrie, acelaș an, fusese decretat *inspector* și *profesor de ermeneutică, ecleziastică, scripturistică și omiletică*,

la Socola. Ca *inspector* se distinsese a fi un adevărat îndrumător al școlărilor. Se interesa, cu o adevărată râvnă apostolică, de viața lor școlărească, din toate punctele de vedere. Prin observațiuni și convorbiri zilnice, urmate de sfaturi părintești, pătrunsese adânc, în viața lor intimă. La o ocazie nemerită, ține o dizertație, bine documentată, prin care combate urâtele și dezastroasele deprinderi ale unora dintre ei, în viața de internat. Pe cei leneși îi stimula, pe cei silitori îi încuraja; iar celor talentați le da cărți de citit, lecții de limba *franceză*, în particular, îi pune să facă lucrări scrise, predici etc.; în sfârșit pe toți îi ajuta cu cărți, haine și bani, pentru a se desăvirși în studiile lor. Cu sufletul și cu inima se devotase educațiunii și instrucțiunii școlărilor săi, toți fii ai poporului. Intr'un cuvânt era *mentorul* iscusit și *mecenatele* lor. De aceia era foarte mult iubit de dânsii.

Ca *profesor* iarăș, era la înălțime. Cursurile și le făcea metodic, documentat și potrivit cu mintea și gradul de pricepere a fiecăruia. Văzând greutatea cea mare ce întâmpina, cu dictarea și scrisul lecțiilor, din lipsa de cărți didactice, compusese, după autori ruși: *Manual de liturgică* (1853), *manual de tipic* (1854), *teologia dogmatică a Bisericii ortodoxe* (1855).

Noul mitropolit, *Sofronie Miclescu* (1851-1860), apreciind talentele și râvna lui, la 12 Ianuarie, 1856, îl ridicase la rangul de *arhimandrit*.

Aceste toate cunoscându-le Meletie Istrati, îl pofteste la Huși, oferindu-i postul de *rector* la seminariul său. Melchisedec acceptă, și la 5 Martie a fost întărit de către domnitorul Grigorie Ghica, ca *rector* al seminariului, prin decretul Nr. 843, care i se înmânează de către episcopul *Meletie* și *Leon Ghica*, cari alcătuiau epitropia de conducere a seminariului.

Indată după întărirea sa ca *rector*, recomandă și i se aprobă, ca *inspector*, pe ierodiaconul *Climent* ¹⁾, pe care-l adusese cu sine dela Iași, cunoscându l ca element de valoare.

Erau însă, cum se vede, multe de descurcat cu fostul rec-

1). Absolvent dela Socola. A predat câțva timp, istoria bisericească, ritorica și l. lafină. În Iunie, 1856, pleacă la Atena, pentru complectarea studiilor teologice. Este Climent Nicolau, gazetarul de mai târziu, dela Iași, care, într'un moment de mânie a atentat la viața mitropolitului Calinic Miclescu.

tor, monahul *Nifon Bălăşescu*, căci abea la începutul lunei Aprilie, episcopul Meletie, trimite lui Melchisedec, ordin de luarea pe seamă a seminariului, cu zestrea lui, dela dânsul ¹⁾.

La 9 Martie, 1856, Melchisedec noul rector, face episcopiei, următoarele propuneri: 1. Pe lângă fiecare *şcoală catihetică*, să se numească şi câte un *supleant*.

2. Numărul clericilor (elevilor) în seminarium, să se ridice, dela 40 la 100. Este adevărat, zice el, că prin legiuirea pentru seminarium, se hotărăşte, pentru eparhia Huşilor, numai 40 clerici. Această eparhie însă, *din 1852*, s'a mărit cu *încă două judeţe*, deci şi numărul clericilor trebuie să se sporească, pentru a nu se mai hirotoni preoţi, fără învăţătură, lucru neconform cu viacul nostru şi cu ideile de propăşire, în toate clasele societăţii şi ruinatoriu, progresului acestui institut.

În urmare, fiindcă încăperile ce acum posedă seminarium de Huşi, nu sânt de ajuns, apoi să se hotărăscă *un condeiu*, spre a se închiria casele trebuitoare, pentru internarea numărului trebuitor de clerici. Iară *internarea* clericilor este neapărată, din mai multe priviri: a). Pentru ţinerea disciplinei scolastice şi a educaţiei morale, în duhul sf. Evanghelii, care viderat, nu se poate face când şcolerii vor fi nevoiţi a petrece externi, împrăştiaţi prin diferite locuri, la hanuri sau şi la alte case private. b). Pentru regulata urmare la şcoală şi propăşirea în învăţătură, lucru ce iarăş nu se poate face, când ii vor fi nevoiţi a merge adesea pe la părinţii lor, spre a-şi procura cele de nevoie, pentru hrană sau la cazuri de boală, sau câte odată şi sub pretexturi născocite şi prin urmare a lipsi dela clasă un mai îndelungat timp.

c). Pentru marea sărăcie a cea mai mare parte din clerici, nu numai cei orfani, dar chiar şi din acei cu părinţi, din cari mulţi abea se pot hrăni, cu cât mai vârtos, să-şi ţină cu cheltuiala lor fiii pe la şcoli, în curgerea de câte 6-8, iar uneori şi mai murţi ani. Şi tocmai această greutate, este una din cauzele pentru cari ei așa de mult s'au ferit şi se feresc de şcoli. Internarea lor va fi o măsură, care va deştepta în ei, iubire de şcoală şi va lipsi pe părinţi de tot pretextul.

1). Vezi: „Buletinul Episcopiei Huşilor“, pe Mai, 1933, p. 34. — Comp. şi „Buletinul“ acelaş, depe Ianuarie, 1934.

3. Să se hotărască un *condeiu* corespunzătoriu numărului de 100 interni, pentru menaj și alte necesități, precum : încălzirea, luminarea, spălarea, reparația, medicamentele și alte cheltuielile extraordinare.

4. Va fi un act de părintească îngrijire și duioșie a onorabilii Epitropiei, a lua în băgare de seamă pe orfanii cu talente, și pe lângă internat ; a-i ajuta și cu îmbrăcămintea, în timpul petrecerii lor la învățătură, precum a fost aceasta totdeauna și în seminaria centrală.

5. Este necesar a îngriji de timpuriu, pentru a avea pe totdeauna, *profesorii* trebuitori, bărbați înzestrați cu cunoștinți, dintre fiii patriei noastre și a nu mai fi nevoie a alerga la *străini*, cari nu pot avea nici consimțire, nici legături cu nevoile locale. De aceia, precum pentru toate celelalte ramuri de științi, ș-au deschis calea, către o asemenea perfecționare, prin trimiterea tinerilor pela școlile europene, spre a se pregăti profesori, pentru școlile publice, așa și tinerii clerici, să nu fie lipsiți de mijlocul de a se perfecționa și ei în ramul științelor, prin trimiterea la școlile înalte ale altor țări, între altele chiar și pentru emulația lor la învățătură ; mai ales că aceasta este prevăzută și prin legiuirea, pentru iuvățăturile bisericesti (§ 16). Prin urmare, să se hotărască un *condeiu*, pentru trimiterea a *doi tineri*, pentru această seminarie, la universitatea din Atena, unde ei se vor putea perfecționa, în deosebite ramuri științifice și limbi.

Aceste puneri la cale,.... socotindu-se cu totul necesare, spre a se putea ajunge la bun rezultat și fără de care această seminarie ar putea ființa mai mult cu numele, decât cu fapta, sub încălțitul, cu toată supunerea le aduce la cunoștința onorabilei Epitropiei, rugând-o a hotări, cele de cuviință.

(*rector Arhim. Melchisedec*).

Se vede însă că lucrurile nu mergeau așa repede, după cum, dorea noul rector, din care pricină, la 17 Aprilie, (1856), înaintează alt raport epitropiei, cerând din nou : 1 „Sporirea numărului elevilor interni, proporțional cu *mărirea eparhiei*, făcută în 1852, fiindcă dinpotrivă, acest institut nici odată nu-și va ajunge scopu său, de a produce numărul trebuitoriu de candidați, pentru preoție și așa, totdeauna va fi nevoie de a se hirotonisi, dintre candi-

dații neînvățați, lucru ce, pedeoparte și în viitoriu, va ținea preoțimea în neștiință de chemarea ei ; iară pe de altă parte, va paraliza mersul seminariei, răpind dela elevi toată emulația.

2. Incăperile seminariei sunt cu totul ne deajuns și rele. „Odaia pentru *spital* este atât de mică încât abea, cu strâmtoare incap în ea trei crivaturi și o mesuță, și este lipsită de toate comoditățile necesare, pentru o infirmerie. *Trapeza* de asemenea este foarte strâmtă și necomodă; pentru *cuhnie* servește un bordeiu.

3. Pentru 33 persoane, cari duple buget au a primi hrană dela seminarie, abea le vine pe zi, 39 de parale de persoană, din suma de 11.600 hotărîtă prin buget, pentru hrana lor ; dar după scumpetea de astăzi, acele parale nu îmbracă macar pâinea și carnea, pe zi (de și o pâne foarte ră) ; iar pentru legumuri și celelalte materialuri necesare la hrană, nu mai rămâne nimica.

4. Afară de acestea, nu mai bine de 4000 lei se prevede deficit de pe acum, în contabilitatea acestui institut, pentrucă cuvioșia Sa, părintele *Nifon Bălășescu*, fostul rector, se vede că, bineîncredințat în sporirea bugetului, au hrănit 40 de elevi, adăugând pe lângă 20 interni, încă alți 20 externi, din acei ce erau lipsiți de toate mijloacele viețuirii. Din aceasta a urmat, că în loc de 4575 lei, cari vin pe trei luni, duple budget, pentru internarea acestui seminariu, s'au cheltuit aproape la 9000 lei, prin urmare s'a cheltuit și din analoghia lunilor următoare.

5. Lefile profesorilor și a doctorului, precum și a servitorilor, după îndatoririle lor, precum și duple scumpetea timpului, sânt prea mici.....

Stăruința noului rector, în interesul instituției care i se încredințase în mână, trebuia să miște pe cei de sus, să-i asculte și aprobe propunerile. Melchisedec, nu era omul deprins să cedeze și nici nu urmărea să complacă cuiva. O singură năzuință avea : *împlinirea datoriei*, la vreme, și cu orice jertfă.

Melchisedec întocmește lista *profesorilor*, cu obiectele lor de predare, *programa* și *lista de bucate* săptămânală, pentru *amploriați* și *clirici*, înaintându-le epitropiei, spre aprobare, cu următorul raport :

„Pregătindu-se *programa*, după carea, conform cu legiuirea pentru organizarea învățăturilor bisericești, are a se urma predarea științelor, în această seminarie, de asemenea *lista de obiectele* ce au a se propune în fiecare clasă, atât în seminarie cât și în școlile bisericești ținutuale; *lista de obiectele* ce are a preda fiecare profesor, precum și *programa pentru școlile bisericești ținutuale*; și în sfârșit, *lista pentru masa amplolațiilor* și a *elevilor* seminariei, comitetul, cu onoare le supune onorabilul Epitropii, rugându-o să binevoiască a-le încuviința, spre întocmai urmare. Rectoru seminariei *Arhimandr. Melchisedec. Iconom N. Roiu, Ierod. Climent. Secretar C. Nica.*

Se face *inventarierea mobilelor* seminarului de către icon. *N. Roiu*, iconomul seminarului, a *bibliotecii*, a lucrurilor *trapezii*, a *cămărei* etc. „pentruca pe viitor, să se știe de ce anume comitetul are a fi răspunzător”. Toată gospodăria se încredințează în păstrarea iconomului *N. Roiu*; iar biblioteca în seama ierod. *Climent* 1).

Condeiu de întreținerea clericilor se mărește, proporțional cu numărul lor. În Iulie 1858, ministerul dă în primirea rectorului *Melchisedec*, suma de 7400 lei; iar restul de 52600, până la îndeplinirea sumei de 60000, cuvenită acei seminarii, pe semestrul al II-lea al anului curent (1858), să se ia dela *Aga N. Tulbure*, posesorul moșiei târgului *Huși*, și anume din câștiul „sf. *Dimitrie*”, al anului curent 2).

Seminarisții profesori sătești. În 1858, Iulie, ministrul cultelor și instr. publice, prințul *Dim. A. Cantacuzino*, scrie epitropiei seminarului, că pentru pregătirea aceloră dintre clerici, cari ar voi a ocupa totodată și postul de *profesori sătești*, să se introducă, dela 1 Septembrie, acel an și un *curs de pedagogie și metodică*, în seminariu, în care elevii să urmeze, după săvâr-

1) Dos. semin. Nr. 25 și 85, din 1856-59. Era un început de bibliotecă, din timpul rectorului *Nifon Bălășescu*. *Melchisedec* o îmbunătățește, hărăzind 57 cărți, în 59 volume. După *Climent* este însărcinat cu biblioteca *V. Mandinescu*. Se face și mobilier pentru bibliotecă: dulapuri, masă, scaune etc., cari se trec în catagrafia seminarului; iar cărțile în o anumită condică a bibliotecii. La 1861, *Mandinescu* părăsind seminarul, încredințează biblioteca unui absolvent al seminarului, *Pavel Iacov*; iar după el vine un alt absolvent: *V. Preoteșcu*.

2) Dos. semin. Huși, Nr. 16, din 1856-60, p. 77-81.

șirea învățăturilor de gradul întâi. Epitropia pune rezoluția : „1858, Iulie 30. Comitetul se va conforma cu aceasta, la facerea programului, pe anul viitor, comunicând despre aceasta epitropiei. *Ghenadie Tripolios*”. Se însărcinează rectorul Melchisedec, cu predarea acestor studii, de pedagogie.

Cărți didactice. Și la Huși, publică cărți didactice Melchisedec, și anume : 1). Scurtă introducere în cursul științelor teologice. Iași, 1856. 2). *Catehismul ortodox*, publicat din porunca și cu cheltuiala prea sfințitului și de Dumnezeu iubitorului, episcop al Hușului, D. D. *Meletie Istrate*, prin arhimandritul Melchisedec, rectorul seminariei eparhiei de Huși, Iași. 1857. 3). *Introducere în sfintele cărți ale Vechiului și Noului Testament*, prelucrată pentru seminariile române din principatele-unite. 2 volume Iași, 1860. Tipografia A. Berman ¹⁾. *Teologia pastorală*, parte tradusă, parte prelucrată, după mai mulți autori: Antonie, Amfiteatrov, Chiril, Reichenberg etc. București. 1862.

La 4 Iunie cere a i se menține salariul pe care-l avusese a Iași, ridicându-i-se adecă, dela 6000 lei anual, la 7200, de oarece făcea și cursuri, ca profesor.

Era aproape de încheierea anului școlar. La sfârșitul lui Iunie se ține examenul semestrului de vară. E poftit și episcopul la examen. Vine bucuros, făcând și el întrebări școlarilor. Rezultatul mulțumitor. Urmează împărțirea premiilor. A fost o sărbătoare de deosebită însemnătate pentru Hușeni. Iau parte notabilitățile orașului. Melchisedec cuvintează, arătând meritele episcopului Meletie Istrati, cu privire la acest seminarium și încheie, cu expunerea rezultatului examenului. Solemnitatea are un fast deosebit. Acum absolutește clasa a IV, prima serie a acestui seminarium. Episcopul Meletie era satisfăcut. Vedea cu ochii, primele roade ale străduințelor sale, pentru luminarea fiilor poporului. Rectorul îi înaintează un catalog de toți elevii seminariumului, cu rezultatul examenului final. Prin deosebit raport, relevează că externii au notele cele mai slabe, din cauză că nu pot urma regulat la școală și sunt nevoiți a sta mai mulți ani într'o clasă.

De asemenea, nu se poate face clasificarea exactă, în ceia

1), B. P. Hajdău (în: „Foița de istorie și literatură”. Iași, Iulie, 1860) face o elogioasă critică acestei lucrări didactice.

ce privește *moralitatea* și purtarea lor în general, neputându-se control¹⁾ petrecerea lor, în afară de școală¹⁾).

La 28 Iulie 1856, departamentul cultului și instr. publice, cere epitropiei seminarului din Huși, un *memoar* de starea seminarului. Melchisedec, ca rector și președinte al comitetului, alcătuește următorul *memoar*, pe care l înaintează, prin epitropie.

MEMOAR

de starea actuală a seminariei eparhiale de Huși.

I. Corpul profesoral.

1. *Arhim. Melchisedek*, rector seminariei și profesor de teologie.

2. *Iconom Nicolae Roiu*, profesor de istoria sfântă a V. și a N. Testament și de rânduelile bisericești²⁾).

3. *D. Nica Constantin*, profesor de istoria universală, gramatica română, istoria patriei și muzica vocală³⁾).

1). Dos. Episc. Huși. Nr. 175, din 1856.

2). Icon. *Neculai Roiu*. Originar din satul Râșcani, jud. Fălciu. Studiase la seminarul central dela Socola, pe care-l absolvi cu *eminența*. În urma concursului ce a depus în Iași, la Noembrie 1845, în mitropolie, în prezența mitropolitului, a episcopilor, a ministrului cultelor și a mai multor persoane notabile a fost numit, pe 1 Aprilie 1846, de către epitropia seminarului Veniamin din Iași, în postul de *catihet*, cu însărcinarea de a preda științele religioase în școala catihetică a ținutului Fălciu. Cu înființarea seminarului de Huși (1851), Roiu predă și la seminariu. La 1853 Decembrie, organizându-se seminarul de către Nifon Balașescu, Icon, N. Roiu a trecut la seminariu, fiind însărcinat cu predarea: Catehismului mare, istoria biblică, tâlcuirea rânduelilor bisericești și retorica. (Dos. seminarului, Nr. 83, din 1869-70, p. 67). Era și membru în comitet. Sub Melchisedec a fost un timp și iconom. La 1860, Noembrie 5 a fost întărit de minister, prin decret domnesc, profesor de catehis, istoria V. și N. Testament, tipic, tâlcuirea rânduelilor bisericești (liturgică), morala evanghelică și ritorică. (Dos. semin, Nr. 41, din 1861 62 și Nr. 50, din 1863). Dela 1 Aug. 1884-11 Sept. 1885, director al seminarului, când moare. Dela el au rămas: *Cuvântări în duminici și sărbători*, ținute între 1844-1858. Iași. (Ms. Acad. rom., Nr. 3487, foi 143) și *dritul canonic* (Ms. Acad. rom. Nr. 2907).

3). Fusese profesor suplent la școala catihetică din Huși. Trece la seminar, la 30 Decembrie, 1853; predând istoria universală, a patriei și muzica vocală și având și îndatorirea de secretar. Predase și gramatica română, stilistă (epistolografia) și geografia; iar dela 1860 și l. franceză. La 1861, Ianuarie a fost numit și director al prefecturi de Fălciu. La 1868 a fost suspendat dela catedră, ca instigator împotriva lui Veniamin Arhipescu, rectorul seminarului.

4. D. *Petru Cârjă*, profesor de aritmetică, geografie și limba elină.

5. D. *Vasile Mandinescu*, profesor de limba latină, retorică și istoria bisericească.

6. *Ioan Cojan*, suplent pentru gramatica română, cântări și aritmetică, la clasa întâia ¹⁾.

Insemnarea I). Rectorul a săvârșit studiile în Academia dela Kiev, cu titlul onorific de: *Magistru în teologie*. 2). *Petru Cârjă* a urmat cursurile de matematică, literatură și filosofie la școala dela Castoria și în Constantinopole la Curcișme. Iară ceilalți au absolvat cursurile seminariei centrale dela Iași.

Insemnarea II). Comitetul diriguitor seminariei se alcătuiește din . a) Rectorul. b) Cuc. sa icon. N. Roiul, catihetul și iconomul seminariei. c). Prof. Const. Nica, ca secretariu și d. prof. Vasile Mandinescu, ca inspector.

II. Elevii seminariei, pe semestrul de vară, anul 1856.

Clasa I-a. Gavriliță Ioan, Iacov Pavel, Idriceanu Constantin. Popescu Grigore, Popoiul Pavel, Forăscul Ștefan, Petrea Atanasie, Andrișoiul Spiridon, Boroș Elefterie, Bozian Dimitrie, Ionescu Simion, Hurmuzachi Lascar, Scutaru Ioan, Mandrea Pavel, Plesnecute Dimitrie, Gulacru Pavel, Popescu Constantin, Groapă Alexandru, Munteanu Ioan, Urzan Dimitrie.

Clasa II-a Severin Ioan, Florea Ioan, Popescu Gheorghe, Știubei Constantin, Constantinescu Nicolae, Ștefănescu Alexandru, Tălăuță Mina, Dabija Teodor, Băluță Ioan (mihul), Bejan Vasile, Balan Dimitrie, Băluță Nicolai, Vasilescu Nicolai, Gorceleu Dimitrie, Avram Gheorghe, Loghin Ioan, Munteanul Ioan, Galaction Constantin, Dragomir Mihail, Bostan Gheorghe, Potorachi Ioan, Darie Nicolae, Petre Ioan, Brânză Grigore, Ciorăscu Constantin.

Clasa III-a. Maxim Gheorghe, Ionescu Gheorghe, Săvescu Andrei, Solescu Toma, Andriescu Teodor, Marin Gheorghe, Mitrofan Nicolae, Nicolau Emanoil.

Clasa IV-a. Cojan Ioan, Gorăscul Ioan, Roiul Grigorie, Mo-

1) Se mai adaugă : Dr. *Teofil Madievski*, medicul ținutului Fălciu și catihetii: icon. Const. *Focșa*, la Vaslui și icon. *Gh. Teodorescu*, la Covurlui (Dos) sem. Nr. 18, din 1856, p. 21. —Ioan Cojan devine mai târziu preot și apoi, protoiereu al jud. Fălciu.

roșanu Ioan, Oniță Gheorghe, Manoilescu Ștefan, Folescu Nicolae.

III. Științele ce se paradosesc în cursul de patru ani.

Anul I. 1. Sfințita istorie a V. și N. Așezământ. 2. Gramatica română. 3. Aritmetica. 4. Limba latină și elină. 5. Geografia și 6. Cântările bisericești.

Anul II. 1. Istoria bisericească, 2. Istoria patriei, 3. Istoria universală. 4. L. latină și elină, 5. Tipicul și 6. Cântările bisericești.

Anul III. 1. Istoria bisericească (continuare). 2. Ritorica, cu o prescurtare de logică. 3. Istoria universală în continuare, 4. L. latină și elină, 5. Tălcuirea rânduelilor bisericești și 6. Cântările bisericești.

Anul IV. 1. Dogmatica. 2. Pastorală, 3. Limba latină și elină, 4. Exerciții în alcătuirea și spunerea cuvintelor bisericești. 5. Cântările bisericești.

Insemnarea I). Pe lângă aceste, se predă încă *muzica vocală*, la toate clasele într'una. 2. Duminica și sărbătorile, după ieșirea din biserică, se ține un clas extra-ordinar, pentru explicarea *Apostollului* și a *Evanghe'iei*, din acea zi. 3. *Pentru exercițiul, în cele bisericești, elevii sunt împărțiți în șase cele și fiecare ceată, la rândul său, merge la biserică, o săptămână întreagă, seara și dimineața.* 4. Timpul ocupațiilor este dispus așa: Elevii se scoală la 5 ore, la 5 $\frac{1}{2}$ fac rugăciune; apoi se ocupă până la 7 $\frac{1}{2}$, când fac gustare, care se cuprinde dintr'un pahar de ceai cu pâine. De la 8-11 se țin clasele; la 12 se dă prânzul. La 2-4 se țin clasele de după amiază-zi, apoi se ocupă cu învățătura lecțiilor, până la 8 ore de seara, când li se dă cina. Până la 9 se exercitează la cântări; apoi fac rugăciune și se culcă.

Ramul iconomic. Pentru ținerea acestei seminariei se dă anual dela Depart. cultului și al Instr. publice 40.500 lei, împreună cu 9.500 lei, pentru trei catiheși din eparhia aceasta, după bugetul înjghebat în 1852, când s'a făcut acest institut. Dară, după scumpetea și trebuințele de față, această sumă nici cum nu este de ajuns, precum se va putea lesne convinge ori și cine și anume: 1. Lefile ampoliaților seminariei sânt prea mici, și nici cum nu corespund cu îndatoririle ce poartă și cu nevoile celei mai simple viețuiri. Un profesor, carele este ocupat câte 16 ore pe

săptămână, primește o leafă de 2.400 lei pe an. De aici el are să se îmbrace, să-și fie casă cu chirie și—dacă este însurat— să-și hrănească și familia. La școlile publice ținutale, până și profesorii, adjuncți, au câte 3000 lei pe an. Chiar leafa doftorului seminariiei este numai de 1000 lei (anual).

2. Lefile slugilor sunt de-asemena cu totul mici — dela 240 la 350—atunci când astăzi, nici o slugă nu se găsește mai jos de cel puțin 400 lei pe an.

3. Pentru menajul anual este hotărită suma de 11.610 lei; încât chiar de s'ar mărgini personalul internatului, în număr de 33, hotărit prin buget, totuși abea ar veni de persoană câte 49 parale pe zi, socotindu-se vacanțiile; dar acum când personalul este 43, nu vine de persoană pe zi, decât 36 parale, când numai pâinea și carnea costă pe zi, 80 lei. De aici urmează, pe de o parte, o mare lipsă în îndestulare; iar pe de altă parte, un deficit, precum comitetul au referat despre aceasta onorabilii episcopii, încă din luna Aprilie, anul curent, supt Nr. 4. Deficitul acesta vine, pe deoparte din scumpetea timpului; iar pe de altă parte, din sporirea clericilor interni până la 40, atunci când în buget este asigurat un condei, numai pentru 20, așa că, fostul rector, cuvioșia sa, monahul *Nifon Bălășescu*, pela sfârșitul rectoratului său, pe lângă 20 elevi interni, au mai introdus la hrană, pe conta seminariei, încă 20 din elevii externi.

4. Pentru încălzire și luminare este hotărit în buget pe an, suma de 2000 lei; însă negreșit, trebuiesc pe an 30 stânjeni lemne, care socotite câte 4 galbeni stânjinul, fac aproape 4000 lei; de asemenea lumânări se trec într'un an, peste o sută ocă, cari fac peste 600 lei.

5. Pentru reparațiile anuale este hotărit 1000 lei; dar reparațiile din anul acesta costisesc peste 3000 lei, precum se poate oricine încredința, prin o calculă, cât de puțin scrupuloasă.

Insemnarea I. Contabilitatea se ține în următorul mod: În toată seara, profesorul inspector dă iconomului o listă de personalul ce este a se hrăni pe a doua zi, și potrivit cu aceia se cumpără materialul trebuitor; se cercetează apoi de către rectorul și se scrie într'o deosebită condică, personalul cu hrana consumată pe fiecare zi, împreună cu prețurile productelor și apoi la sfârșitul fiecărei luni, împreună și cu alte cheltueli, pre-

cum și la sfârșitul anului, se face o sumă totală de cheltuelile întregului an și se supune iarăși epitropiei.

Insemnarea II. Personalul atingător de ramul iconomic, este : **Iconomul**, funcție ce o poartă unul din profesori, fiindcă nu este leafă deosebită pentru această funcție, de și ar trebui. **2. Stolnicul** ; **3. Un bucătar** **4. Un sofragiu**, **5, Un chelner**, **6. Un argat**, **7. Un fecior** pentru curățirea și spălarea odăilor, **8. O spălătoreasă.**

Incăperile seminariel. 1). O casă cu 7 odăi, din cari 3 mai mari și 4 mai mici, dispărțite prin mijloc cu o sală. În două locuște rectorul și un profesor inspector ; în una este biblioteca și cancelaria ; iar celelalte patru, servesc de dormitor pentru 20 elevi și pentru ținerea a patru clase.

2). **Trapeza.** Aceasta este o odăiță foarte strâmtă, încât după ce se pun elevii la masă, cineva, ca să-i privească, trebuie să se uite depe ușă și cetitorul stă cu capul plecat, ca să nu se lovească de grindă.

3). **Spitalul.** O odăiță cu totul necomodă, în care abia încap trei crivaturi mici și mai rămâne atât loc, cât să se deschidă ușa.

4). **Cuhnea.** Un bordeiu (plin de fum).

Elevii externi. Elevii externi sunt cu totul alt ceva decât cei interni: 1. Ei trăiesc fără nici o priveghere și disciplină—neapărată în fiecare școală, cu cât mai vârtos pentru clirici, — pe la case private, hanuri, crășme etc.

2. Cea mai mare parte nu frecventează regulat clasele, de unde urmează că, spre a lor și a părinților pagubă, sunt siliți a petrece mai mulți ani într'o clasă.

3. Unii, din cauza sărăciei, sunt siliți după un timp a părăsi învățătura ; alții, datori pe mai mult timp pela gazde și neavând cu ce plăti, umblă, pe furis, ca să nu dea ochi cu creditorii lor ; alții, în sfârșit, se tocnesc slugi, pe la felurite persoane private, numai ca să poată, măcar pe apucate, să vie la seminarie, într'o nădejde de a dobândi atestat. — Curățenia externilor—afară doar de a celor locali — este foarte de jelit. Pentru aceia, încă prin luna lui Mart, anul curent, s'au adus la cunoștința onorabilului Departament, necesitatea de a mări internatul acestei seminarii, pentru următoarele rezoane : a). Pentru ținerea disciplinei scolastice și a educărei morale a elevilor, în duhul sf. Evaghelii, care viderat nu se pot face, când școlerii sunt nevoiți a

petrece ca externi, împrăstieți prin diferite locuri, pela hanuri, și alte locuri private. b). Pentru regulata urmare la clas și propășirea în învățătură; lucru ce iarăși nu se poate face, când elevii sunt siliți a merge adesea pela părinții lor, sau pentru a-și procura cele de nevoie pentru hrană, sau la cazuri de boală, sau uneori chiar și sub pretexturi născocite și prin urmare a lipsi dela clas un timp mai îndelungat. c). Pentru marea sărăcie a cea mai mare parte din clerici, din cari mulți abea se pot hrăni, cu cât mai vărtos, să-și ție cu cheltueala lor, fiii pela școli, în curgere de câte 6; iar uneori și mai mulți ani, începând dela școlile ținutale.

Scolile ținutale de catehizație. Seminaria aceasta are trei școli de catehizație, aflătoare în cuprinsul eparhiei de Huși și anume: 1. **Scoala catihetică din Vaslui:** (Catihet este cucera. sa icon. Constantin Focșa. Școala se ține într'o casă, în ograda bisericei sf. Ioan. Elevi numără 44).

2. **Scoala catihetică din Galați:** (Catihet este cucern. sa icon. Gh. Teodorescu; școala se ține într'o casă închiriată. Elevi numără 39).

3. **Scoala catihetică din Bârlad:** (Catihet este icon. Nicolai Păun. Însă aici de un an de zile, nici decum nu s'a ținut această școală, din neîngrijirea catihetului; pentru care onorabila Epitropie au și hotărit destituirea lui).

1. La aceste școli, școlarii sunt împărțiți în trei clase: În cea dintâi se învață ceaslovul, psaltirea, precum și citirea pe cărțile nouă. În a doua: Catihisul, scrisoarea, istoria sfântă a V. Așezământ pe scurt, cântările și citirea bisericască.

În a treia. Istoria sfântă a Noului Așezământ, rânduelile bisericesti, gramatica română, la sintaxă, cântările, aritmetica, patru lucrări simple și cu fracții.

2. Pentru ținerea acestor școli se dau pe fiecare an, 9500 lei, adică câte 3000, afară de cea de Galați, care pentru scumpetea de acolo, capătă 3500. În acest condeiu, se cumprinde și leafa catihetului și chiria caselor de școală și reparația și mobilația, pentru care și urmează din partea catihetilor o mulțime de tânguirii. 3. Este neapărat a se adăugi și în eparhia aceasta câte un *adiunct*, pe la școlile de catehizație, precum s'a făcut în celelalte eparhii; căci almintrelea greutățile sunt neînlăturabile și progreseșul puțin,

Acest memoar îl însoțește, de următoarea scrisoare particulară către ministru, după cum obicînuia el.

C. C. Gheorghie.

Făcând *memoarul* despre starea seminariei eparhiale de Huși, pe care onorabilul departament îl cere dela epitropia seminarului, împreună cu raportul către epitropie din partea comitetului, îl trimit D-voastre, carele, ca șef al departamentului cultului și a instrucției publice, în puterea § 8, lit. a din legiuirea pentru învățăturile bisericești, sânteți tot odată și membru ale pitropiei seminariilor din țară, și fiindcă [tot odată pre sfințitul nostru episcop, nu se află acasă.

Pe lângă acestea, adaog a vă ruga c. c. Gheorghie, fie-Vă milă de această casă neformată încă, și de o mulțime de oameni ce se chinuesc aici, neștiind pentru ce și până când. Până acum toate tânguirile și arătările au rămas fără rezultat; acum însă când d-voastră, carile sunteți părintele școalelor naționale din patria noastră, ați luat din nou diriguirea lor, nădejdea noastră au înviat, că și această școală atât de părăsită, deși foarte necesară, va căpăta o nouă sprijinire și îmbunătățire. Până acum am auzit, întru adevăr, foarte mult vorbindu-se despre trebuința de a forma preoți cu învățatură și morală; însă cest fel de oameni nu cresc dela sine, ca plantele din pământ, ci trebuiesc anume formați și după cum se vor forma, așa se vor avea. Așa dar, pentru aceasta negreșit se cer inlesnirile și mijloacele cuviincioase. Dar, când venim la aplicație, se găsește un buget făcut cu patru ani în urmă, carele se hotărăște a se ținea, pentru o eparhie de patru ținuturi, un număr de 20 interni, rămânând ca toți ceilalți, cari ar mai dori a frecuenta clasele seminariei, să șeadă pela hanuri, cârciume și alte case, cine mai știe ce feliu l fără nici o priveghere și disciplină morală, fără ca să poată urma clasele regulate, și apoi cum se poate spera ca cultura clerului în această eparhie va face progres? Cu un așa mic număr de interni, nici odată nu se vor putea mîrgini pretențiile de a [hirotoni dintre candidați: căci chiar acum la slobozirea atestatelor acelor 45 de candidați, temeiul de căpetenie a fost, că seminaria eparhială nu este în stare a îndestula nevoile de preoți ce are eparhia; iară

hirotonirea *candidaților*, paralizează progresul seminariei cu totul, căci tinerii mai bucuroși aleg calea cea mai scurtă, spre ajungerea aceluiaș scop.

Cu începerea noului an școlar, 1856-57, prin buna voința episcopului Meletie, zice Melchisedec — dar și prin stăruința noului rector, adăugăm noi—seminariul din Huși, a căpătat „o precere radicală, prin stricta aplicare a legiurei pentru seminarii”. Melchisedec ia catedra de teologie, fostă a lui Nifon Bălășescu.

Inspector e tot ierodiaconul *Clement*, care era și profesor. Icon. N. Roiu și Const. Nica rămân la catedrele lor. Se încep cursurile. Afluență mare de candidați, cari nu pot fi primiți în seminarium, din lipsa de fonduri și de local. La 10 Octomvrie, Melchisedec face o adresă energică către episcop, care era la Iași, cerând a stăruii pentru instituția sa. Iată acea adresă: Prea sfințite Stăpâne.

Catihetul ținutului Vaslui, prin raportul său, recomandază opt clerici, spre a fi primiți în seminarium eparhiei de Huși. După cercetările ce le am făcut, clericii sunt bine pregătiți și au și vârsta potrivită, spre a urma cursurile, în acest institut al prea sfinției Voastre, dar atât depărtarea lor, cât și sărăcia, nu le îngăduie a urma cursul, ca *externi*, și așa sunt hotărâți a aștepta venirea prea sfinției Voastre, spre a vă cere mila, de a-i ajuta, sau, la din contra, să se întoarcă pe acasă. În aceiași așteptare sunt încă și mulți alții, dintre clericii externi.

De aceia, sub iscălitul, ce este pus de către prea sfinția voastră în fruntea acestor săraci, silit a asculta în toate zilele tânguirile și a privi lipsile acestor nevoeși, carii, din lipsa mijloacelor, cu părere de rău se văd nevoiți a părăsi învățătura și cariera clericală, iea îndrăzneala a aminti prea sfinției Voastre, nevoile acestei clase și a vă ruga să binevoiți a mijloci, îmbunătățirile neapărate, despre care nu ați pregetat a lucra și până acum, adecă *sporirea bugetului, spre a se putea finea un mai mare număr de interni*. Iară dacă poate niscaiva osăbite împrejurări, nu îngăduie acum a se face niște îmbunătățiri mai însemnătoare, pentru acest institut, apoi vă rog să binevoiți a mijloci, să se sloboadă dela departament, macar *200 galbeni, spre a se putea de timpuriu strânge material, pentru facerea unei cuhne cu trapeza*, la primăvara viitoare, fiindcă *bordeile* acestea de față, lasă că sunt,

nesuferibile într'un institut public, de sigur nu pot a mai servi.

Prea sfințite stăpâne ! Viitorul Bisericii noastre este în mâinile prea sfinției Voastre ! O bună voință, o mică îndurare a prea sfinției Voastre, poate pune o bază puternică seminariei clirosului nostru și a pregăti niște bărbați vrednici pentru biserică... Această milă, pe care, cu atâta dărnicie o vărsați asupra persoanelor de tot felul, ce năzuesc la îndurarea prea sfinției Voastre, vă rog nu o refuzați *Bisericii, întru care Duhul Sfânt v'au pus arhipăstor*. Dacă poațe *nevrednicia* mea, oprește mila prea sfinției Voastre de către această casă, apoi dați-mi voe a mă exprima și eu cu cuvintele unui știut bărbat: „*Eu nu sunt mai bun decât Iona: Să mă prăpădesc eu, numai alții să se mântuiască*. Aș primi bucuros, în asemenea caz, să las postul meu, numai mila prea sfinției Voastre să nu părăsească această casă, și să nu treacă cu vederea pe orfanii clericilor, carii, după Dumnezeu, nu au la cine-și întinde mâna, și nici nu doresc a se adresa la mila altora : *Cine stujește altarului, dela altar se și hrănește !*

Încă un cuvânt. *prea sfințite stăpâne !* Prin o singură bunăvoință puteți să vă faceți un monument frumos pentru viitorime, care să vă *deosebească de mulțimea predecesorilor prea sfinției Voastre*, pe treapta arhipăstoriei acestei eparhii, carii, pogo-rându-se depe ea, *s'au prăbușit în abisul uitărei*, stingându-li-se pomenirea, pentru totdeauna.

Ertăți îndrăzneala mea ; cel necăjit este și cutezător. Împreună cu toți fiii sufletești ai prea sfinției Voastre, dorindu-vă fericită reîntoarcere, rămân.

Al Prea Sfinției Voastre, Cel mai dedat și supus serv.

Arhimandrit Melchisedec.

1856, 1 Octomvrie, Huși.

Mișcat de acest raport, episcopul intervine la minister, prin următoarea adresă :

EXCELENȚA VOASTRĂ,

Simțind nevoia de bisericași, cu calitățile cerute de sfințele cănoane și trebuințele patriei, încă dela anul 1852, îndată după ce am luat cărma bisericească a eparhiei de Huși, am stăruit a

se înființa aici o seminarie, pentru educarea viitorilor bisericași, în învățăturile necesare chiemărei lor. Sunt 4 ani de când ființează acest institut și s'au complectat toate clasele, încât pe fiecare an are a produce câte un număr de clirici, pregătiți pentru a infra în tagma bisericească. Dar, pentruca acest așezământ să poată deplin răspunde menirei sale, se cer neapărat, următoarele îmbunătățiri:

1). Prin bugetul făcut, pentru acest seminariu, la 1852, s'au hotărit a se ținea un număr numai de 20 de clirici interni. Lesne se poate înțelege, că cu numărul acesta nu se poate îndetula lipsa preoților în eparhie, câud chiar în timpul de față sunt mai multe zeci de biserici lipsite de preoți, încât, spre o asemenea deplinire pe viitorime, se cere neapărat ca numărul cliricilor interni să fie cel puțin de 60, — altfel iarăși va urma nevoia a se hirotonisi dintre candidații nepregătiți în seminarie.

2). Încăperile seminariei sunt în proastă stare și cu totul de neajuns, încât se cere neapărat a se adăogi acele încăperi, fără care nici chiar sporiul cliricilor nu ș'ar putea avea adăpostul lor.

3). Pentru ținerea acestui institut, se dă până acuma anual, dela departamentul cultului și al instrucțiunei publice 50.000 lei, socotite aici și lefile a 3 catiheți din această eparhie — dupre bugetul dela 1852 — însă acum scumpetea și trebuințele de față cer un nou adaos, atât în lefile amplotiașilor cât și a menajului acestui institut.

4). Osebit, școlile catihetice de prin ținuturi, unde se pot forma buni dascalii, pentru bisericile de țară, au trebuința de o nouă îmbunătățire, cel puțin a se adăogi câte un suplent pe lângă fiecare catihet Asemenea școală catihetică lipsește în Huși, de 4 ani și trebuie numai de cât înființată.

Aceste împrejurări, după datoria arhipastorească, supunându-le Excelenței voastre, — smerit vă rog a întoarce părinteasca îngrijire și asupra acestui ram de îmbunătățire publică, și să porunciți facerea unui buget, potrivit trebuințelor arătate mai sus.

Prin această faptă părintească, Excelența Voastră, veți câștiga încă un drit la stima publică, recunoștința viitorimei și la rugăciunile bisericeii.

Al Excelenței Voastre cătră Dumnezeu smerit rugător.

Huși, 1856, Oclombrie 11 ¹).

MELETIE.

1). Dos. Episcopiei de Huși, Nr. 171, 1856, pag. 22, 23 și 37.

Rezultatul a fost favorabil. Cu începutul anului școlar 1857, se acordă mijloace, pentru întreținerea unui număr mai mare de școlari și pentru a se plăti mai bine profesorii.

Bugetul anului 1856/57 se încheie cu un deficit de 6040 lei. Melchisedec intervine la minister și se achită și acest deficit „cuprinzându-se în el și restul lefii lui pentru postul de rector”.

Noul local al seminariului. La înființarea lui, seminariul a fost așezat în câteva chilii, din încăperile episcopiei, zidite în 1849 de către episcopul *Sofronie Miclescu*. Crescând numărul claselor și al elevilor, acele chilii nu mai erau suficiente; de aceea, *Meletie Istrati*, cumpără în 1852, casele boerești, de lângă episcopie ale lui *Aga Panaitache Panu*, pe care le repară și le acomodează, ca pentru seminiariu.

La 1856, când vine rector Melchisedec, îl impresionează rău aceste case, față cu *Socola*. De aceea, chiar din toamna aceluși an, intervine la minister, spre a se construi un *local nou*, propriu pentru seminariu. Alcătuindu-se *planurile* din timp, se încep demersurile, pentru obținerea fondurilor necesare. În primăvara anului 1857, totul era gata. Dar, abea în August (1857), se oferă spatarul *Ionifd Hasnaș*, posesorul moșiei Stăniilești, a episcopiei, care să ia asupra sa executarea acestor lucrări, căci la licitație, nu se prezentase nimeni. Moartea prematură însă, a episcopului Meletie Istrati și alte împrejurări protivnice, fac ca lucrarea să înceapă abea în primăvara anului 1858. Hasnaș mergea încet. Nu se ținea de lucru. La sfârșitul lui August, (1860) Melchisedec, telegrafiază ministerului: „*Vacanța a trecut. Incăperile nu-s gata. Am făcut multe raporturi. Pe antreprenor nu-l executează nimeni și neexecutat nu lucrează, căci așa fel de persoană este d. Hasnaș. Vă rog, puneți la cale executarea lui, până mai este timp*”. După multe stăruinți, în toamna anului 1861, o parte din clădire fiind isprăvită, intrară elevii în noul local, strângându-se la un loc, din chiliile unde fuseseră adăpostiți până atunci. Intreaga clădire a fost gata târziu, în 1868. Melchisedec caută a lărgi și *curtea* seminariului, mai cumpărând alte locuri vecine și luând și din *grădina episcopiei*, o bună bucată de loc, având încrederea că „*seminaria este tot o parte a e-*

piscopiei. Așa credea Melchisedec, căci așa era pornirea lucrurilor și așa este firesc să fie. Seminariile sunt instituții ale Bisericii. La noi însă lucrurile s'au petrecut altfel; ca și averile bisericilor, și seminariile au trecut cu vremea, pe seama statului; iar la desființarea lor, localurile au fost întrebuințate pentru gimnazii și licee, cum s'a întâmplat cu localul desființatului seminarium de Huși, în 1893 și apoi în 1933.

Biserica seminarului. O problemă, de mare însemnătate era găsirea unei biserici, pentru practica zilnică a seminariștilor. Până atunci, seminariștii făcuseră practică, în *catedrala* episcopală. Acum numărul lor crescuse și li trebuia o biserică anumită, pentru dânsii. Melchisedec, având în privire, poziția seminarului, care avea în față, peste drum, biserica „sf. Nicolae”, precum și alte considerațiuni de ordin disciplinar bisericesc, la 1 Sept. 1857, înaintează un raport, semnat de membrii comitetului, către epitropie, prin cari cer, ca „pentru practica elevilor, în rândurile bisericești, (potrivit § 8 lit. g din legiuirea pentru seminarii), fiind neapărat ca seminarul să aibă o biserică, unde elevii, sub priveghierea rectorului și a profesorilor, să frecventeze serviciile dumnezeiești și să poată singuri cânta și ceta, fără nici o piedică; apoi comitetul roagă pe onorabila epitropie, a lucra cele de cuviință, spre a se da pe seama seminariei, biserica cu hramul: „sfântul ierarh Nicolai”, care este mai apropiată de seminarie și totodată a regula, ca, potrivit legiuirii citate mai sus, *rectorul să aibă proistoșia acelei biserici*, spre a se putea în toate urma buna cuviință (rector seminariei Arhimand. Melchisedec. Ic. N. Roiu, V. Mandinescu)”. Pe această suplică, președintele epitropiei, pune următoarea rezoluție: 1857, Sept. 5. *Se încuviințează, slobozindu-se totodată și decretul proistoșiei, prea cuvioșiei sale rectorului. Me-*

letie. Numit proistos, Melchisedec, se interesează acum de *personalul bisericii*, recomandând, la 1 Ianuarie 1858, pe monahul *Grigorie Dobranici*, spre a fi hirotonisit *diacon*, pe seama bisericii seminariului; iar la 8 Martie, acelaș an, cere ca iconomul *Teodosie*, dela acea biserică—care era prea înaintat în vârstă,—să rămână numai ca duhovnic; iar în locul lui, recomandă spre a fi hirotonit, pe diaconul *Gheorghe Teodosie*.

Se interesează apoi de *documentele* acestei biserici și aflând că ele erau depuse la judecătoria ținutului Fălciu, împreună cu ale răposatului episcop Meletie Istrati, intervine ca să se ceară acele documente dela acea judecătorie și să i se încredințeze lui, ca *proistos* al acelei biserici. La 29 Ianuarie, 1858, candidatul ținutului Fălciu, înaintează epitropiei acele documente și anume: „Dania răposatului *Zaharia Sofir* și soția sa *Ruxanda*, din 24 Oct. 1840, rostitoare despre anumе avere ce o hărăzesc bisericii „Sf. Nicolae” din acest târg Huși; altă danie, din 18 Decembrie 1844, a *Ruxandei* soția răposatului, întăritoare daniei din 1840, legalizată de judecătoria ținutului Fălciu și o petiție a *Ruxandei*, din 12 Noembrie, 1854, dată răposatului episcop din 13 Noembrie, acelaș an, cercetarea înaintită de iconomul *Teodor Gavrilică*, urmată în obiectul descris prin citata petiție”. Aceste acte, la 16 Aprilie 1860, au fost încredințate de către Arhim. Melchisedec iconomului *N. Roiu*, sub luare de adiverință 1).

Reparația bisericii. Indată ce această biserică a fost predată seminariului, în 1858, i s'a făcut o reparație de întreținere. Între altele, i s'a schimbat pardoseala, înlocuindu-se lespezile de piatră (multe din ele sparte), cari erau mai înainte, cu dușamele de dulapi de lemn. Pentru acoperirea acestei cheltueli, s'au vândut lespezile de piatră, cari erau bune, după ce fuseseră prețuite de arhitectul primăriei *Iosef Bergher*, și ce n'a ajuns, s'a complotat „din banii rămași din colecta ce se făcuse la 1853, pentru cumpărarea *clopotului celui mare* dela această biserică și cari bani se aflau în păstrare la d-lui sardariul *Nicolae Stănilescu*,

1). Dos. Sem. Nr. 21 : Acta bisericii seminariului, cu hramul „sf. Nicolae” din Huși, la care sunt anexate și lucrări din anul 1881.

precum arată atât condica bisericii cât și însuși d-lui Stănilescu 1)“

Pela 1881, Narcis Crețulescu, rectorul seminarului, se plânge episcopului că „a slăbit, ca să nu zic, că s'au paralizat cu totul dispozițiile anterioare“, ca rectorul seminarului să aibă autoritatea de *proistos* al acelei biserici. La 1881 însă, când se ivește un conflict între pr. N. Luca și diaconul C. Lascar, ambii dela aceiaș biserică, către arhiereul Narcis rectorul, se adresează ei ca să capete dreptate. Narcis chiamă pe cei trei preoți ai bisericii și pe diaconul reclamat și ascultând pe fiecare, le-a impus împăcarea. Preoții au primit; iar suplicantul, dacă nu se crede satisfăcut, să-și continue reclamația mai departe 2).

Conflictul cu Calinic locotenentul de episcop de Huși.
Prin Martie 1860, *Calinic Haripoleos*, locotenentul de episcop dela Huși, se plânge însuși domnitorului, împotriva lui Melchisedec, arătând în scurt, că *ține a scoate seminarul de sub pri-*

1). Cu privire la acest clopot a fost o mare nemulțumire între ctitor și enoriașii acestei biserici, care a provocat o reclamă a comișilor D. Iuga și D. Mardare, către episcopul Meletie. Pricina a fost următoarea: Răposatul episcop al Hușilor, Meletie Istrati, îndemnat de o bună cugetare, din partea enoriașilor, adevăraților ctitori ai acestui sf. locaș, cu hramul „sf. ierarh Nicolae“, răposatul clucer *Ioan Mardare* și răpos. negustor *Zaharia Sotir* au dat blagoslovire, spre a se aduna un fond, din care să se cumpere un clopot mare, pentru biserică și la un neajuns, restul să-l dea ctitorii. Ducându-se la Iași au găsit un clopot bun, întocmai după dorința miluitorilor și a poporului, făgăduind o sporire de ajutor, spre înfrumusețirea bisericii. Însă, la tocmla clopotului au fost numai partida casei negustorului Zaharia și un preot al bisericii Teodosie. Aceștia au adus factura de suma ocilor și de preț, adeverită de vânzătorul clopotului. N'ajungea suma de 1600 lei. Epitropul s'a bucurat și a poruncit să aducă clopotul, fără întârziere. Mergând tot cei dintâi spre a aduce clopotul, *vicleanul de Satana, cel ce prigonește și gonește pe om dela fapta cea bună*, le-a pus înainte, interesul și chipul de a se folosi și dela aceasta, și în locul celui clopot-cunoscut și episcopului, - au cumpărat altul, cu mult mai mic și dogit. Fiind întrebați de această faptă, în fața epitropului și a miluitorilor, au răspuns, cu un cuvânt tare slab și nesocotit: „că n'ar încăpea pe ferestrele clopotniții și nu ar avea înlesnire de oameni a-l suna, la vreme ce s'ar cere“. Făcându-i-se cercetare, suma ce rămăsese dela acel clopot, ia trecut în condica bisericii, spre a se întrebuița la alte nevoi ale ei. Între ambele partide de ctitori au fost neînțelegeri, amenințând cu stricarea testamentului, vremea însă a liniștit totul. Dos. sem. Nr. 21 din 1858, p. 14-15.

2). Dos. sem. Nr. 196. Personalul bisericii sf. Nicolae, pe anul 1883.

veghierea episcopului, și că nu trimite elevii la catedrala episcopiei, ci la biserica „sf. Nicolae”. Domnitorul, primind plângerea, pune apostolul : „Ministerul de Culte, va da poronci rectorului seminariului, a se supune autorității spirituale, ce se cuvine prea sfinției sale episcopului”. *Alexandru Ioan*.

Comitetul seminariului primind o copie depe plângerea lui Calinic, prin ministerul de culte, pune rezoluția : 1860. Aprilie 10. Spre întocmai urmare. Totodată se va răspunde onor. ministeriu, că învinovățirile cuprinse în alăturata copie sunt neexacte, și în ce stă adevărul. (ss) Arhim. Melchisedec, N. Roiu, V. Mandinescu. C. Nica.

Iată și răspunsul lui Melchisedec, la acele învinuiri : „Primindu-se officia onorabilului ministeriu, cu Nr. 2658, însoțită de copia raportului ce părintele episcop locotenent au dat prea înălțatului Domn, cuprinzătoriu de mai multe învinovățiri asupra rectorului și a comitetului seminariului de Huși, comitetul, cu toată supunerea răspunde că, se va conforma în totul, cu Înalta rezoluție, de și nu au lipsit și până acuma *a se supune autorităților spirituale, ce se cuvine prea sfințitului Episcop*.

Totodată, fiindcă în raportul citat se cuprind niște încălcări grave în urmările lor, de și s'au scris cu ușurință, apoi comitetul socoate de a sa datorință a aduce la cunoștința onor. ministeriu următoarele, nu pentru o satisfacție, ci numai pentru a apăra și a păstra liniștea acestui institut, carele din mila lui Dumnezeu, până acuma scăpase nebântuit.

1. Comitetul este învinovățit că *se încearcă a se abstrage dela autorizația și privegherea episcopului*. Din contra, comitetul această priveghere o dorește să fie, cât de aproape și cât de neadormită, fiind convins, că o adevărată și părintească priveghiere, nu poate decât a produce rodirile cele mai mântuitoare, în toate privirile, însă aceia de care comitetul se ferește și cu adevărat se teme, este *duhul Intrigel și al dihoniel*, care nu de mult, un an întreg a(u) bântuit seminariul din Socola și a(u) cauzat atâtea scandale, și de a căroră simptome se ivesc și pe aici.

2). Se zice, în acel raport că comitetul, spre a separa seminariul de Episcopie *au închis o porțiță ce este în zidul dintre seminarle și episcopie*, Cazul acesta ar avea valoare numai atunci,

când acesta s'ar fi făcut, cu scopul de a împiedeca îngrijirea și privigherea părintească a prea sfințitului, asupra seminariului. In-să la aceasta n'au gândit nimene, și prea sfinția sa n'are decât a ordona să se deschiză oricând ar avea plăcere a vizita institutul și toți îi vom ieși întru întâmpinare și'l vom primi, ca pre un părinte sufletesc al nostru. În vederea porțiței, este un caz de disciplină scolastică ; căci nu se poate pretinde că tot ce e în episcopie, ar fi compatibil cu disciplina scolastică.

3). Rectorul este pârît că *de câțva timp*, adică nu de mult, au îndatorit pe elevi a merge la o altă biserică din târg. Și aici lucrul este denaturat. Nu *de câțva timp*, ci de trei ani, rectorul cu elevii, merg la biserica aici arătată, care este chiar lângă seminarie ; și aceasta nu arbitrariu, ci în puterea legiuirei pentru seminarii, care anume rostește la § 8 litera g., că seminariile vor avea o deosebită biserică, pentru practica elevilor în rândurile bisericești ; că rectorul va fi proestosul bisericei, și că acea biserică va fi însemnată de episcopul eparhiot. Tocmai așa s'au și urmat în acest caz, Biserica „sf. Nicolae”, ce se află lângă seminarie, s'a dat pentru practica elevilor, de către episcopul ce au fost înaintea prea sfințitului actual, s'a dat cu act, prin carele numește pe rector proestos la acea biserică. Intocmai așa este și la seminaria de Roman. Episcopia nu suferă prin aceasta nimic ; căci ea are tot personalul trebuitoriu ; iară la sărbători și solemnități, totdeauna s'a dat corul dela seminarie, ba încă și rectorul au liturghisit împreună cu păr. Episcopul, și l-a acompaniat în toate părțile, ori când au fost invitat, martor este tot publicul și acum, nu aștept decât ocazie, spre a arăta aceiaș supunere, la disciplina clericală.

Ce se atinge de înculparea *prefacerel în tipicul bisericesc*, comitetul este convins că prea sfinția sa, aici nu exprimă convingția sa de bărbat inteligent ; de aceia nici nu stăruie asupra acestui caz, mai ales că prea sfințitul, cu puterea sa, a nimicit actul cu care episcopul precedent, făcuse pe rector proistos la biserica seminariei și a numit pe unul din preoții acelei biserici. Cazul acesta nu are pentru rector nici o importanță ; dar aceia ce lasă în nedumerire este, că dacă prea sfinția sa, în adevăr ar fi simțit oarecari abateri, de ce n'au binevoit, cu părinteasca în-

grijire și priveghere, a face observațiile necesare rectorului sau altuia din membrii comitetului, ci, fără a zice ceva, se duce de-a dreptul și *raportează Prea Înălțatului Domn!*

4). Comitetul se inculpă că *ar fi îndepărtat din institut mai mulți elevi, protejați de prea sfinția sa*. Și această pâră este neactuală. Comitetul nu depărtează din institut pe nimeni, fără dizlegările mai înalte, dovadă pot fi cataloagele lunare, în cari sânt tot acei elevi ce au fost la începutul anului; afară doară de aceia, cari singuri ar fi părăsit clasele. Comitetul, atâta știe, că au înlăturat, numai din internat doi elevi, unul carele avea o neputință, contrară curățeniei ce se cere a fi prin odăile elevilor; iar altul, pentru că n'avea calitățile cerute de regulile internatului, dar nici acestora nu li s'au oprit frecventarea claselor.

5). Comitetul este învinovățit că *ar fi depărtat pe profesorul de psaltichie* și l'ar fi înlocuit cu altul, cu mai puține cunoștințe. Adevărul este acesta. În seminarie până acum, nu au fost profesor de psaltichie; ci clasele acestea s'au ținut de unul din elevii seminariului, mai mult din punct de vedere al economiei ce urma a se face, cu ocazia zidirii noelor încăperi. Prea sfiățitul a avut plăcere a lua pe acel elev, ca cântăreț în episcopie, așa încât el primia salarului din seminarium și serviciul bisericesc îl făcea în episcopie; iară elevii, la biserica seminariului erau lipsiți de povățuirea necesară, la cântările și rânduelile bisericești. Această trebuire de psalt, aducându-se la cunoștința onorat. Minister, prin raportul Nr., s'au propus a se numi de profesor pentru psaltichie, pe d-lui Severin Ioan, fostul suplent la școala catihetică, carele are și decretul onorabilului ministerul, din anul 1858 și propunerea s'au încuviințat. Iară cât se atinge de zicerile că *acesta ar avea mai puține cunoștințe în cântările bisericești*, comitetul au luat asupra sa răspunderea, încă de când l-au recomandat și examenele au a se face în ființa delegaților onor. Ministeriu.

6). Se califică lucrările comitetului de *efecte a răsbunării*. Cu părere de rău, comitetul se vede silit și aici a mărturisi conștiincios, că el totdeauna au socotit și socoate, prea sfințita persoană a episcopului mai presus de puțința comitetului de a gândi macar la cele ce se impută. Comitetul nu a avut și nici nu are

alt simțământ, visavi de persoana episcopului, decât supunere și ascultare, întru toate cele folositoare și mântuitoare.

7). Prea sfința sa zice că comitetul i-ar mărgini privigherea asupra moralității și a creșterii elevilor, în feliul cel mai religios. Comitetul nu au cugetat la aceasta vreodată și prea sfinția sa, spre mai bună încredințare, nu are decât a cerca să dea, cât de bune exemple și sfaturi de moralitate și religiozitate și comitetul va seconda și imita, împreună cu tot corpul profesoral și cu elevii. Comitetul singur, totdeauna au avut acest scop, în creșterea seminaristilor. Prin urmare și aici nu poate fi vre'o reală neînțelegere, visavi de prea sfinția sa. Prea sfinția sa, nu are decât a porunci comitetului, tot ce Duhul sfânt i-ar dicta, în feliul moralității și a religiozității și va vedea că va fi ascultat cu devotament; căci comitetul nu uită dogma bisericii noastre, că: *fără de episcop nu este Biserica, și că aceia ce este soarele pe ceriu, aceia este episcopul în Biserica.*

În sfârșit, comitetul, cu cea mai adâncă părere de rău, trebuie a mărturisi, că o *părintească morală și religioasă* îngrijire, la care prea sfinția sa așa adeseaori face aluzie, nu ar fi supărat auzul prea Înaltului Domn cu lucruri, cari, parte nu au ființă, parte sânt rău interpretate, provenite negreșit dela niște spirite rău voitoare, ce au informat rău pe prea sfințitul episcop. Dar sperăm că *Duhul adevărului*; carele trebuie să lucreze, prin păstoria Bisericii, va statornici *pacea* de mai înainte, care tot deauna a urmat între seminariștii și prea sfințiții episcopi, ce au preșezut în Huși, dela înființarea seminariului și până nu de mult.

Aceasta fiind adevărata fază a împrejurărilor, scoase prin raportul prea sfințitului părinte, către Prea Înaltul Domn, cu onoare se aduce la cunoștința onorab. Minister, spre a sa știință ¹⁾.

De urmare, în aprilie, *Calinic* trimite lui *Melchisedec* următorul ordin: *Prea cuvioșrei sale Arhim. Melchisedec*. *Rec-torul seminariei episcopiei de Huși.*

De datoria noastră fiind a ne ocupa, cu toată seriozitatea, ca tinerii ce se pregătesc în acel institut, în scopul și destinația de a forma cu timpul servitorii sfintelor Altare dumnezești, din

1). Dos. sem. de Huși, Nr. 22, din 1856-1859. p. 51-53.

eparhia a căreia administrație ne este încredințată, să fie crescuți în Duhul cel mai religios și deprinși prin exerciția cu rânduelile slujbei Bisericii, am găsit de trebuință ca toți elevii din internat, conduși de profesorii lor respectivi, ca și în timpul răposatului episcop Meletie, să urmeze regulat, la biserica *episcopiei*, în care rânduelile și tipicul bisericesc, fiind mai bine aplicat, elevii pot trage mult mai bun folos, în privirea deprinderii unei asemenea rândueli.

Drept care această regulare din parte-ne o facem prea cuvioșiei tale cunoscut, spre întocmai urmare.

Locotenent episcop Hușului, *Calinic Harinpoleos*.

Melchisedec răspunde: *Prea sfințitului Episcop, locotenent de Huși, D. D. Calinic Hariopoleos.*

La adresa prea sfinției Voastre, Nr. 338, scrisul rector, împreună cu comitetul seminariei, cu onoare răspunde, că el nu poate lua asupra-și responsabilitatea de a călca legiurile, pentru învățătura publică a țării, ca unul ce mai vârtos este insercinat cu stricta lor păzire; căci § 8 lit. g. din legiuirea pentru seminarii anume hotărăște, că spre *ferirea tuturor scandalurilor și conflictelor*, seminariile vor avea o deosebită biserică, pentru *practica elevilor*, în rânduelile bisericești, și că *rectorul va fi proestosul* acei biserici. Iară, pentru deprinderea elevilor în rânduelile bisericești, comitetul au luat toate măsurile, în cât nu va rămâne nimic de bănuț.

Totodată, comitetul îndrăznește, cu smerenie a arăta prea sfinției Voastre că el, vă va secunda, cu cea mai mare dragoste și supunere, în tot aceia ce va servi spre zidirea și întărirea seminarului, dar nici odată nu va da concursul său, spre stricare și înjosire, din ceia ce se găsește astăzi, care au costisit atâtea ostenele și sudori, ce sunt cunoscute mai bine numai a tot văzătorului ochiu ¹⁾.

Conflictul acesta între Calinic și Melchisedec a zdruncinat situațiunea lui Calinic, care la începutul anului 1861, a fost îndepărtat din locotenența episcopiei de Huși și în locul lui a fost numit Melchisedec.

1). Dos. sem. de Huși, Nr. 22, din 1856-59, p. 58-59.

Starea seminariului din Huși sub Melchisedec.

Timpul cât a stat Melchisedec în fruntea seminariului din Huși, a fost adevărata *epocă de înflorire* a acestei școli bisericești. Atunci s'a dezvoltat seminariul, în adevărat *duh bisericesc*, crescând clericii în miros de tămâie. Calea bătătorită de ei, era cea dintre școală și biserică. Disciplina era ținută cu stricteță. Elementele erau bine selecționate; iar absolvenții erau bine pregătiți. Buni cântăreți, buni bisericași, modești, disciplinați, erau căutați, ca iarba de leac și prin alte eparhii. Cei ce intrau în cler, deveniau preoți cucernici, cinstiți de popor; fiindcă, în biserică, slujeau cu vrednicie și în frică de Dumnezeu; iar în afară de biserică, se purtau cu demnitate și călcau preoțește. Incepând dela 1860 — când Melchisedec fusese ministru de culte și instrucțiune publică — seminariul de Huși a avut, câțiva ani dearândul și clasa V-a, ca o năzuință de a călca pe calea seminariului dela Socola. Atunci a atins apogeul său de dezvoltare, atunci a fost „vrâsta de aur“, a acestui seminaru, cum o numește rectorul așezat de Melchisedec, după demisiunea sa — *Innocențiu Moistu*.

Dar, în curând începe declinul. Se numesc profesori streini de Biserică, cari, habar n'aveau de menirea seminariilor. Unii dintre ei *atel*. Se iscă și vrajbe în seminaru. Rectorul nu mai are autoritatea necesară. Seminariile sunt scoase de sub supravegherea și autoritatea chiriarhală. Locul de rector, îl ține multă vreme și unii dintre profesorii laici. Programele se reformează, introducându-se o serie de studii profane, fără nici un folos clericilor. În acelaș timp, se restrânge cadrul științelor teologice. Disciplina bisericească scade. Seminariștii nu mai frecventează biserica regulat; deci, nu mai cunosc slujba bisericească. Muzica vocală, care se introdusese, îi smulge dela strană și-i urcă în cafas, unde nu mai pot fi supravegheați, ca la strană, și nici nu mai știu cântările pe psaltichie. Strana? Este treaba cântăreților, ziceau ei. Un *duh lumesc*, pătrunde în seminaru. Mai târziu își pierduse și numele. Așa de pildă, pela 1864 i se zicea: *Gimnaztul clerical de din Huși*¹⁾; iar seminariului central dela Iași, i se zicea: *Liceul bisericesc din Iași*²⁾. Absolvenților de seminaru, înstreinați de bi-

1. Dosarul sfintei Episcopii de Huși. Nr. ⁹ 727, din 1865.

2. Șt. Ciobanu în „Școala Basarabiei“, pe Fevruarie. 1921. p. 183-90.

serică, le era acum rușine de a se mai face preoți și căutau alte ocupațiuni. Astăzi, mai rău. Umblă după parohii, fără însă să aibă duh bisericesc. Nu știu să țină strana și nu li-i dragă biserica, fiindcă așa sunt crescuți. Unora nici haina preoțească nu le mai place. Se poartă civili, rași, tunși și frezați, abia-i mai cunoști că-s preoți. Sunt laici, dela „haină până la suflet“. Vor fi buni ei de cooperative, bănci, cluburi politice, de alegeri și de orice vrei, numai de preoție, nu. Nici ei singuri nu-și mai dau numele de preot ¹⁾. A pierit *duhul evlaviei* și al *cuvostoiei*, luându-le locul apucăturile cele mirenești. *Aluatul* s'a amestecat cu coca, de nu se mai cunoaște și nu-și mai produce efectul. Așa s'au schimbat bucele orândueli în cler, odată cu vremile.

II. ARHIMANDRITUL MELCHISEDEC

Deputat în DIVANUL AD-HOC.

Ca profesor și rector al seminariului, Melchisedec era mâna dreaptă a episcopului de Huși. Ca vederi politice însă, se deosebeau. Avea păreri, cu totul protivnice, ca ale episcopului său.

Melchisedec era un infocat apărător al *Unirii Principatelor*; pe când *Meletie Istrati*, influențat de fratele său *Nicolai Istrati*, șeful *antiunioniștilor*, era contra. La 29 Iunie, 1856, când se serbează la Huși, hramul episcopiei, Melchisedec rostește în biserica catedrală o cuvântare înălțătoare, în sprijinul *Unirii*, care a fost numită de el: *Jertfă pentru unirea principatelor*. Luând ca temă cuvintele Mântuitorului: „*Precum tu, Părinte, întru mine și eu întru tine, așa și aceștia întru noi, una să fie*“, expune avantajele *unirii*, din toate punctele de vedere și pericolele *neunirii* și ale *vrajbei*. Admirabilă cuvântare, care arată înalta concepție și cultura superioară, eminentamente creștină a oratorului. Mă gândesc, ce mină trebuie să fi făcut episcopul *Meletie Istrati* și în ce situație penibilă a fost pus, în fața clerului și a poporului, prin acest cuvânt, rostit de rectorul seminariului episcopiei sale.

Melchisedec propovăduiește, la orice ocazie, ideile *unirii* țării lor surori, în cercul activității sale și acest cerc era destul de mare. Avea la îndemână *amvonul* și *catedra* și pe lângă acestea,

1). Simeon Mehedinți: Rev. *Cronica Romanului*. IX, p. 131.

propaganda prin profesori și elevi. De aceea, la Huși, se formează un curent puternic, printre clerici și poporâni, pentru *unire*, fapt ce a influențat mult asupra sănătății episcopului Meletie Istrati, care, în primăvara anului 1857, se îmbolnăvește și în curând moare.

Melchisedec ales deputat al preoșimii eparhiei Hușilor în *divanul Ad-hoc*. În primăvara anului 1857, urma să se facă alegerile pentru *divanul Ad-hoc*: Tot clerul eparhiei a fost convocat la Huși, ca să-și aleagă un membru, din sânul său, în *divan*. Candidatul antiunioniștilor, susținut de Meletie Istrati—care încă nu căzuse bolnav—era icoșomul *Ioan Râșcanu*, preot la episcopie. În alegerile făcute de *Vogoride*, prin fraudă, este ales el. După contestarea alegerilor însă și anularea lor, s'a făcut alegere, din nou. Între aceste însă, Meletie Istrati moare, la 31 Iulie. *Melchisedec* îi ține un discurs la înmormântare, luând ca temă: „Cine este omul carele să fie viu și să nu vadă moartea?“, arătând în idei, de înaltă concepție de filozofie creștină, nimicnicia vieții omenești.

Ca locotenent e episcop este trimis arhiereul *Ghenadie Trilpoleos*, care și prezidează alegerea, fixată pentru ziua de 29 August, (Tăierea capului sf. Ioan Botezătorul), după sf. liturghie.

Clericii chemați să ia parte la vot, pentru alegerea unui membru, din sânul lor, în *divanul Ad-hoc* erau: Arhim. *Melchisedec*, arhim. Isidor Călin, protosinghelul Veniamin Adrian.—*Ieromonahii*: Climent, Varnava și Nectarie.—*Iconomii*: Ilie Ștefănescu, Neculai Donie, Vasile Frumuzachi, Teodor Gavriliță, Ioan Râșcanu, Const. Bendescu, Vasile Tataranu, N. Roiu, Teodor Manole, Teodosie Rascarache, Vasile Maxim, Anastase Frimu, Pavel Nicolau, Gavril Adrian, Neculai Ioan, Toma Graur, Petrache Dărie, Ioan Brândescu, Ioan Mardarie și Gh. Bucur. Apoi următorii preoți: Neculai Harnagea, Ioan Tataranu, Ioniță Purpulină, Gheorghie Arhire și Ioan Florescu. În total 31.—La încheierea votului, este ales arhim. *Melchisedec*, care mulțumește, printr'o alocuție, bine închiegată. Împreună cu membrii clerului, alcătuește îndată un *program de reforme*, pe cari urma să le susțină în *divan*, în numele alegătorilor săi. Programul acesta cuprinde *dezideratele clerului*, cari au servit de bază, tuturor legiurilor ulterioare bisericesti. La 21 Septembrie, 1857, se convoacă membrii *divanului* la Iași. Sofronie mitropolitul Moldovei, ca președinte, trimite lui *Melchisedec*, la Huși, următoarea adresă :

Prea Cuviosului Arhimandrit Melchisedec.

După încunoștiințarea ce am primit dela Departamentul din Iăuntru, prin adresa Nr. 19.317, urmând a se convoca *divanul Ad-hoc*, facem cunoscut prea cuvioșiei tale, de a te afla nesmintit, în capitalie, simbătă, la 21 a curentei luni. *Sofronie*. mitropolitul Moldovei.

Melchisedec primind adresa, face chiriarhului său, următorul raport, cerând aprobarea unui concediu :

Onorabilei episcopului a seminariei eparhiale de Huși.

În urmarea chemării la *divanul Ad-hoc*, ca deputat al preoșimeii din eparhia de Huși, având a lipsi dela postul de *rector* al seminariei acestei Eparhii, pe timpul cât vor ține sesiile numărului *divan*, *subscrisul* roagă pe onorabila Episcopie a însărcina, atât cu predarea obiectelor ce privesc pe *subscrisul*, cât și cu contabilitatea și diriguirea seminariei, în curgerea aceluia timp, pe ceilalți membri ai comitetului seminariei și anume : Pe sf. sa părintele iconomul *Nicolae Roiul*, catehetul ; pe d. profesor *Nica Constantin*, secretariul și pe d. profesor *Vasile Mandinescu*, inspectorul, cari vor fi datori, întru toate, a urma după programa acum lucrătoare și după așezământul seminariei, și a ne trimite relație, pe toată săptămâna, despre starea seminariei.

Rector Seminariei, Arhimandrit Melchisedec.

Pe acest raport, chiriarhul pune rezoluția : „1857, sept. 19. Se încuviințează. *Ghenadie Tripoleos*, locotenent diocesei de Huși“.

După plecarea lui Melchisedec, primea, din partea comitetului, rapoarte regulat, despre mersul seminariului. Așa, spre sfârșitul lui Septembrie, (1857). primește următorul raport :

Onorabilului Rector al seminariei Eparhiale de Huși
Arhimandritul Melchisedec.

În urmarea însărcinării pusă asupra *subscrișilor*, membri ai comitetului seminariei de Huși, cu diriguirea acelei seminarii, în lipsa prea Cuvioșiei Voastre, încuviințată de onorabila Episcopie, prin rezoluția din 19 a curentei, cum și însărcinarea de a raporta despre starea actuală a seminariei, încunoștiințăm :

1. Clasurile urmează regulat, toți profesorii și cliriciii : asemenea și *mergerea la biserică* se păzește, cu strictețe.

2. Internatul seminariei cuprinde un Nr de 51 clerici, și în total 64 persoane; 3 clerici acum se află bolnavi¹⁾.

3. În sfârșit, mântuindu-se banii ce s'au lăsat pentru ținerea seminariei, subscrișii socot de cea întâi datorie a incunoștiința, despre o asemenea lipsă de bani, trebuitori la strângerea proviziei și a menajului din fiecare zi,

Icon. N. Rolu, V. Mandlnescu, Secretar C. Nica²⁾.

Impozantă este adunarea membrilor din divanul *Ad-hoc* al Moldovei. Bărbați bisericești și mireni, de o capacitate superioară, iau parte la dezbaterile chestiunilor puse în discuție. De aceea această adunare va rămâne celebră, în analele istoriei noastre bisericești și naționale. În rândul marilor patrioți și oratori distinși, găsim pe *Mihail Kogălniceanu, Petre Mavrogheni, Anastasie Panu, Const. Hurmuzachi, Dimitrie Cozadini, Dim. Ralet, Manolachi Costachi-Epureanu, Din. Cracti* și alții; iar dintre persoanele bisericești: *Sofronie Miclescu*, mitropolitul Moldovei; *Nectarie Hermezlu Sotiriopoleos*, locotenentul de episcop al Romanului; *Ghenadie Șendrea*, locotenentul de episcop al Hușilor; *Filaret Scriban Stavropoleos*, egumenul mănăstirii Socola; *Calinic Miclescu Hariopoleos*, egumenul mănăstirii Slatina; *Arhim. Neofit Scriban* alesul clerului Iașilor; *Arhim. Melchisedec* deputatul clerului eparhiei Hușilor și iconomul *Dimitrie Matcaș*, dela Roman.

Duminică 22 septembrie, 1857, s'a deschis *divanul*, cu un ceremonial deosebit. Mitropolitul Moldovei, *Sofronie Miclescu*, rostește o cuvântare impresionată, având ca motto: *Innoise-vor ca ale vulturului tinerețele Tale (Ps. 103) și încheind cu următoarele cuvinte; „Acum a sosit timpul, de a dovedi lumii, prin fapte, nobilimea sângelui care circulează în noi, de a ne recomanda Europei întregi, că merităm îngrijirea ei și că suntem vrednici de garanția ce ne-a dat. Să fim dar înțelepți și cumpătați în toate, căci întru acestea stă toată mântuirea noastră! Nu vorbe multe și mari, nu împerecheri și părtiniri, ci un gând și*

1). Farmacistul *Albert Wotsch* din Huși, furniza seminariul cu medicamente și cu *lipitori*, cu pusul lor la elevi, a 30 parale una.

2). Dos. seminariului de Huși. Nr. 22, din 1856-59. — Notă. *Dosarele* seminariului din Huși, *epoca lui Melchisedec*, se află în arhiva Episcopiei Hușilor, depuse de scriitorul acestor rânduri, când a plecat la București, fiind numit vicar arhiepiscopesc, pe ziua de 1 Aprilie, 1935.

o inimă, pentru folosul tuturor, fără osebire. Moldo-Românii de astăzi, sunt toți tot una, ei au o origină, un sânge, o patrie, o istorie, o credință, un Dumnezeu l... Deci, credință, iubitorilor, către Dumnezeu, credință către patrie și către nație...¹⁾

Acest magistral discurs al veteranului mitropolit al Moldovei, a deșteptat un mare entuziasm, printre deputați. Aleșii clerului sunt într'un gând și o inimă, cu cei mireni.

Melchisedec, alături cu frații Scriban și cu alți clerici luminați, este sufletul mișcării, pentru *Unirea Principatelor* și pentru realizarea *doleanțelor clerului*. „În aceste momente ale națiunii—zice D. A. Sturza—Melchisedec a fost la înălțimea preotului și a patriotului¹⁾“. Chipul cum trata el chestiunile puse în discuție. pătrunderea lor adâncă și forma aleasă sub care le prezenta divanului, atrase atențiunea tuturor bărbaților, bisericești și laici, cari descoperiră într'ânsul un suflet de elită, un patriot convins un cleric de o cultură superioară, teologică și profană, un demn. reprezentant al clerului, o minte care țintește departe. De aci înainte, Melchisedec este consultat, de toți bărbații mari de Stat. în chestiunile bisericești, ce urmează a fi rezolvate.

Ziua de 7 Octomvrie, 1857, când s'a votat *Unirea Principatelor*, a fost ziua cea mai frumoasă, din istoria modernă a neamului nostru. Toți deputații, clerici și mireni, într'un entuziasm de nedescris, au semnat *unirea*. Pentru Melchisedec *unirea* era nu numai o cerință națională a vremii, nu numai o dorință scumpă a sufletului său, ci o adevărată *dogmă* a Bisericii naționale.

Mitropolitul *Sofronie*, subscriind pentru *unire*, zice : „Unde-i turma și păstorul“. Icon. Dim. *Matcaș* dela Roman, mărturisește că tot clerul și poporul dela Roman, cu lacrămile în ochi, l-au rugat să semneze, pentru dorințele rostite în programul național : *Unirea Principatelor ; prinț strein* etc. : iar deputatul țăranilor, *Ioan Roată*, subscriind, zice ; „Noi nu știm a ura, dar Dumnezeu știe a se îndura“. Votanți 81 pentru și 2 contra : Nectarie Hermeziu, locot. de episcop al Romanului și logof. Alecu Balș.

În ședința dela 15 Octomvrte, se fixează o listă de 12 chestiuni, ce urmau a se pune în discuțiunea adunării. La Nr. 5 se

1). Răspuns la discursul de recepțiune la Academia Română al lui I. Kalinderu p. 90.—Comp. *Buletinul ședințelor Adunării Ad-hoc a Moldovei* Iași. Buciumul român. 1858.—C. *Diculescu* ; Episc. *Melchisedec*. Studiu asupra *vieții și activității* lui... 1908. București.

propunea: „Libertatea culturilor, în marginea capitulațiilor”; iar la Nr. 6; „Inițierea unei *autorități sinodale centrale*, pentru treburile duhovnicești ale Bisericii”. La punctul V. Melchisedec propune, din partea clerului, următoarea formulă: „*Religia domnitoare în România este religia ortodoxă a răsăritului*. Exercițiile culturilor celorlalte religii recunoscute, sunt libere, însă cu restricția prevăzută în capitulație și cu neajungerea religiei țării”.

În ședința dela 4 Noemvrie se rostește adunarea asupra punctului 6, astfel: „Recunoașterea neatârării Bisericii ortodoxe a răsăritului din Principatele Unite, de orice chiriarchie, păstrându-se însă unitatea credinții și înțelegerea cu Biserica ecumenică a răsăritului, în privința dogmelor. II. Inițierea unei autorități sinodale centrale, pentru treburile duhovnicești, canonice și disciplinare”. Melchisedec, împreună cu arhim. Neofit Scriban, icon. D. Matcaș, Gr. Balș, Dim. Grigoriu și A. Botez-Forăscu propune a se adăuga la punctul al V-lea, cuvintele: „Unde va fi reprezentată și preoțimea fiecărei eparhii”. Desigur că, cu drepturile consacrate în sinoadele ecumenice.—La aceste, Adunarea mai adaugă punctul III: „Nici odinioară și nici într'un chip, mitropolii și episcopii țării, nu vor putea fi aleși dintre streini sau dintre împământeniți”. În ședința dela 15 Noemvrie, Melchisedec propune ca „numai cei de religie ortodoxă să fie socotiți ca cetățeni români”. În ședința dela 18 Decembrie, susține, cu adânci temeieri și cu o elocvență strălucită, *improprietărea țaranilor*. În ședința de la 20 Decembrie, în urma unei calde cuvântări a lui Melchisedec, după care a luat cuvântul D. Miculescu, N. Bossie, Anastasie Panu, M. Kogălniceanu, Manolachi Costachi-Epureanu și alții, se votează *dorințele clerului, cu unanimitate*, formulate în 12 puncte. În aceeași zi, ca membru al divanului, ia parte la înmormântarea vornicului *Vasile Pogor* din Iași, rostind cu acest prilej, o frumoasă cuvântare, în biserica „sf. Nicolae” din Muntenime.

Dar nu numai în ședințele publice, ci mai ales, în discuțiile private, intime, Melchisedec a avut cuvântul hotărîtor, în multe din problemele dela ordinea zilei, prin perspicacitatea minții sale, prin tactul și prin influența pe care o avea.

Divanul „Ad-hoc” se închide la 13 Ianuarie, 1858.—Melchisedec se întoarce la Huși, la catedra și la rectoratul seminarului. Ideia unirii, i se părea lui însă, că nu pătrunsese adânc în su-

fletele mulțimii; de aceea, în ziua de 14 Decembrie, 1858, cu ocazia alegerii deputaților, dintre *proprietarii mari* ai jud. Fălciu, rostește în catedra episcopiei de Huși, o celebră cuvântare, fiind față și *Colonelul Alex. Cuza*, ales în urmă domnitor al ambelor Principate române, sub numele de: *Alexandru Ioan I. Cuza*.

Luase ca temă, textul: „Și a treia zi, disdediminează, s'au produs tunete și fulgere și nori întunecați acopereau muntele Sinai, și s'a spăimântat tot poporul cel din tabără; iar muntele Sinai fumega tot, că se pogorise Dumnezeu pre el, în chip de foc (Ieșirea, XIX, 16-19)”. Melchisedec a fost inspirat, făcând o splendidă comparație între turburările de atunci ale elementelor naturii, când Iehova a dat poporului israelit legea, pe muntele Sinai și neliniștea sufletească ce cuprinsese spiritele Românilor, în prețuia marilor evenimente ce se urzeau: *Untrea Principatelor și alegerea unui singur domnitor*, peste amândouă țările române.

În zilele de 16 și 17 Decembrie, 1858, urma să se facă alegerea deputaților dintre *proprietarii mici* și *târgoveții* din ținutul Fălciu. Melchisedec rostește, în catedrala episcopiei, altă cuvântare patriotică, luând ca temă: „Să iubești pre Domnul Dumnezeu tău, din tot sufletul tău, din toată inima ta și din tot cugetul tău; iar pe aproapele tău, ca însuși pe tine. Întru aceste două porunci se cuprinde toată legea și profeții (Matei XXIII, 35-39)”. Arată datorii către Biserică și către țară, zicând: „Biserica are și ea nevoile ei, lacrimile ei, cari iarăși sunt tot ale noastre, precum nevoile și lacrimile mamei sunt totodată ale fiilor; căci, cu ce buze veți săruta icoanele sfinților în biserică, cari cu toții s'au uitat pe sine, pentru dragostea lui Dumnezeu și a aproapelui... Și, cu o măiestrie de orator desăvârșit, elocința iluștrului Arhimandrit—cum zice prof. Diculescu—desvoltă ideie după ideie, sentiment după sentiment și în mersul ei dulce, lin, fermecător, pătrundea, convingea, mișca și înmuia inima și sufletul auditorilor.

Încheind, putem zice, fără frică de contradicere că nicio dată amvonul Bisericii românești, n'a răsunit de predică mai înălțătoare, mai călduroasă și mai pline de accente patriotice, cum a răsunit atunci, prin rostul de aur al dulcelui cuvântător: Arhimandritul Melchisedec.

III. ARHIMANDRITUL MELCHISEDEC

Ministru de culte și instrucțiune publică.

Renumerele pe care și-l căpătase arhim. Melchisedec, ca membru al clerului, în divanul *Ad-hoc* al Moldovei și legăturile strânse de cunoștință și prietenie, pe care le încheiase, cu marii bărbați ai țării, clerici și mireni, au făcut, ca la timpul oportun, să fie chemat și în alte însărcinări, mult mai înalte și mai delicate.

Se știe, că în primul an al domniei glorioase, a celui dintâi domnitor al ambelor principate, *Alexandru Ioan I. Cuza* (1859), s'au perindat în Moldova, *trei ministere*, unul de o mai scurtă durată ca altul. Imprejurările erau de așa natură, că cereau dese premeniri de oameni, ca să iasă la suprafață, cei mai destoinici.

În primăvara anului al doilea (1860), a primit însărcinarea de a forma un nou cabinet, marele bărbat de stat: *Mihail Kogălniceanu*. La alcătuirea listei ministeriale, acest iscusit om politic, s'a gândit că ar fi nimerit să pună la departamentul *cultelor și instrucțiunii publice*, un cleric cult și în acelaș timp mare patriot, care să-l ajute la rezolvarea delicatei probleme a „secularizării averilor mănăstirești„; de care depindea, în bună parte, ulterioara dezvoltare și propășire a *Principatelor române*, de curând împreunate la un loc, sub o singură conducere politică.

Clericul dorit a fost găsit, nu după multă gândire, în persoana arhim. Melchisedec. Premierul îl cunoscuse bine și-și dădea socoteala că, nimeni altul, nu ar fi mai potrivit și mai capabil, ca să conducă acest departament, în împrejurările excepțional de grele de atunci, decât călugărul învățat, clericul distins, înflăcăratul propoveditor depe amvon și depe tribuna publică, a *untrei țărilor surori*, dascălul merit de teologie, cu titlul academic de „magistru în teologie“ dela Kiev: *rectorul Seminarului din Huși*; care, în toate împrejurările, dăduse dovezi, de înalt patriotism, de adâncă pătrundere a lucrurilor și de un fin tact politic. Kogălniceanu cântărise, cu maturitate și valoarea omului și greutatea problemei, a căreia rezolvare o aștepta dela dânsul. Câți nu se așteptau să ocupe acest loc, premierul însă își dăduse perfect seama, că o chestiune ca „secularizarea averilor mănăstirești“ nu putea să o rezolve lesne, un laic oarecare, fără lumina științei teologice și fără cunoștința, în special, a dreptului

bisericesc și a legiurilor normative ale Bisericii. Melchisedec întrunea, toate însușirile cerute, atât ca teolog și cleric, cât și ca bărbat cu simț politic și desăvârșit patriot. El era, „bărbatul doririlor“, de aceia Kogălniceanu îl poștește la Iași și consultându-l, acesta acceptă de a face parte din cabinetul său, ca *ministru de culte*, cu aprobarea și a domnitorului *Alexandru Ioan I. Cuza*. Kogălniceanu se va fi gândit poate, să facă din Melchisedec o *coadă de topor*, pentru a lovi în ierarhia bisericească. Melchisedec însă, neîndoios, se gândea la *ridicarea Bisericii strămoșești*.

La 30 Aprilie a fost întărit de Domnitor, publicându-se decretul în monitorul oficial, din aceeași zi. Era în vârstă de 37 ani.

Guvernul alcătuit de M. Kogălniceanu, la 30 Aprilie 1860, avea următorii miniștri : *M. Kogălniceanu*, președintele cabinetului și ministru din lăuntru ; *Damaschin Bojinca*, la dreptate. *Eugenie Alcaz*, la finanțe. *D. Cozadini*, la lucrările publice. Cuvioșia sa *Arhim. Melchisedec*, la culte și instrucțiunea publică. *Mihal Jora*, la afacerile exterioare și *colonelul G. Adrian* la oaste.

Un ziar guvernamental, relevând prezența arhim. Melchisedec în minister, scrie : „*Pentru prima oară se vede, în lista miniștrilor din principate, figurând numele unui membru al clerului. Dacă am judeca venirea arhim. Melchisedec în cabinet, numai ca acel al unei simple persoane, totuși nu am avea decât a felicita pe d. Kogălniceanu, despre alegerea sa. Inzestrat cu cunoștinți solide, cu principii liberale și progresite, deputatul clerului, din marea adunanță Ad-hoc, din 1857, nu poate decât a trezi simțiminte de simpatie și încredere, în orice inimă de român.*

Noi însă, privim ceva încă mai mult, în această numire, privim în ea, asocierea la trebile publice, participarea la mărirea și prosperitatea nației, *a unui element nou*, de care trebile statului, spre marea paguba lor, *au fost lipsite*, până acum.

Nu trebuie a se aprinde lumina și a se ascunde sub obroc ? și iarăși „*voi sunteți lumina lumii*“ : a zis răscumpărătorul omenirii, vorbind apostolilor săi ; cum dar, acei cari reprezintă astăzi acea *lumina cerească*, acel duh al blândeței și al adevărului, să fie ei ținuți departe de trebile publice ? Să fie, cu alte cuvinte, ținuți sub oboac ? Biserica noastră este o Biserică națională. Biserica română, membrii ei, sunt fiii ai României. Pentru ce deosebire între frați ? Pentru ce înlăturarea a o parte din

fii, de a nu da ajutorul lor mumei comune, la nevoie ? Și cu atât mai mult, cu cât acei fii pot aduce împreună cu ei, pe lângă avantajele *omului de Stat* și *virtuțile* și *dulceața ministrului Altarului*.

Mitropolitul țării a fost pururea capul adunărilor noastre legislative ; episcopii eparhioți au figurat și ei pururea. Era, în adevăr, necesitate, ca un membru al clerului, să-și aibă locul și în administrațiunea supremă a Statului, mai ales acum, în timp de organizare și când clerul nostru nu e nici decum una din părțile națiunii, care reclamă o îmbunătățire și o reformare mai puțină.

Cine în adevăr, poate să cunoască mai bine nevoile și păsurile clerului, lipsurile lui morale și materiale ? Cine poată să procedă, cu o mai mare ardoare și zel, la reorganizarea și înălțarea lui, la treapta ce i se cuvine a avea, în o societate creștină și românească, decât însuși *Acela*, care le cunoaște pe toate, prin ispită ; *Acela* care, de multe ori poate, în singurătatea sa, a oftat adânc și a suspinat, cu amar, asupra decadenței morale și materiale, în care se află la noi clerul în genere ? Instrucțiunea publică asemenea. nu poate decât a prospera și a răspunde la toate așteptările țării, sub un bărbat învățat și zelos. De aceea, încă odată, *țara adevărată, opinia lumnată și sinceră*, nu poate fără îndoială, decât a saluta, cu plăcere, pe arhimandritul ministru¹⁾.

La 4 Mai, când s'a prezentat noul minister în fața Camerei a fost primit favorabil ; atât guvernul cât și *programul* său politic, care cuprindea chestiunile cele mai importante, cu privire la viitorul țării. Între acestea era, legea responsabilității ministeriale, reforma legii electorale, îmbunătățirea soartei țăranilor etc., „Mai este o chestie, de mare importanță, pentru Principatele-Unite, zicea *Kogălniceanu*. „Aceasta este chestia *mândștrilor închinatelor locurilor de jos* ; chestie care a preocupat pe însăși puterile subscriitoare Convenției. Ministeriul îi va da o deosebită luare aminte. Din partea ne, d-lor deputați, vă putem încredința că, în toate lucrările atingătoare de această gravă chestie, noi, vom fi conștințioși apărători ai drepturilor și ai intereselor țării ; și nici o hotărâre definitivă nu se va lua, fără concursul puterii legislative. (ss) *Kogălniceanu*. -- E. Alcazi. -- D. Bojița. -- Melchisedec. -- G. Adrian. -- M. Jora. -- D. Kozadini. -- 4 Mai, 1860.

1). *Steaua Dunării*. Zimbru și Vulturul din 3 Mai, 1860. Iași, Nr. 78.

Camera primește programul, cu aplauze prelungite. Cu deosebire, elementele noi, nu mai conteneau. Ziarele scriu articole elogioase. *Sofia Hrisoscleu*, o femeie patrioată din Falticeni, în vârstă de 20 ani, scrie, „*Bucură-te acum, o tu patrie nenorocită, căci ranele tale, în curând vor fi vindecate de fii țării, cel buni*”.

Între culise. Așa se înfățișeau lucrurile pe față, la lumina zilei. Este interesant însă ce se lucra, *între culise și în dosul cortinei*. Încă de când s'a svonit, că la ministerul *cultelor și instrucțiunii publice*, va fi chemat arhinandritul *Melchisedec*, numeroși competitori de portofolii ministeriale, s'au umplut de mânie și pe toate căile, luptau a zădărnici lucrurile. Adunarea electivă, împulpată de acești competitori, pe deoparte; iar pe de alta, de *cabala neagră a chiriarhiei de atunci* — cum o numește Gh. Erbiceanu¹⁾ mai târziu — era și ea indignată de numirea unui „călugăr liberal”, în cabinetul Kogălniceanu și murmure, în surdină, se auzeau printre deputați: în conciliabulele lor, ținute într'ascuns. Mitropolitul Moldovei, *Sofronie Miclescu*, lipsește dela cameră. exchivându-se dela postul său de *președinte de drept*, al acestei înalte adunări legislativ și delegând pe boerul *P. Mavrogheni*, ca să-i țină locul. Ar fi acceptat, de sigur, să fie ministru de culte, orișicine dintre mireni. Nu putea suferi însă, să vadă în fața sa, pe banca ministerială, el, boerul de neam, șeful Bisericii Moldovei și președintele statornic al Adunării deputaților, pe un cleric, mai mic ca dânsul, în ceia ce privește gradul ierarhiei bisericești, mai tânăr ca vârstă și fără o obârșie boerească, care pe acele vremuri, avea o mare însemnătate. Aureola învățăturilor, care ilumina fruntea smeritului arhimandrit, nu avea nici o valoare, înaintea mitropolitului și a episcopilor, care făceau front cu dânsul. Ba dimpotrivă, era un motiv serios, în plus, de ostilitate. Aceasta era însă laturea *negativă* a acțiunii. Ce lucra însă mitropolitul, ca activitate *pozitivă*? Pe deoparte, intrerupe formal relațiile *oficiale* cu ministerul *cultelor și instrucțiunii publice*: iar pe de alta, în fiecare seară, până noaptea târziu, făcea complot în palatul său, cu locotenenții de episcop: *Nectarie Hermezitu Sotirtopoleos* dela Roman, cu nepotul său, *Calinic Miclescu Hartopoleos* dela Huși și cu deputații nemulțumiți, punând la cale, fel de fel de intrigi și sfătuindu-se să lupte, din răspuțeri, ca să convingă pe ceilalți

1). *Candela*. Cernăuți. 1892, p. 629 și ziarul *Românul*, din 26 Iunie, 1860

deputați, că înălțarea arhimandritului *Melchisedec*, la ministerul cultelor și instrucțiunii publice este *contra canoanelor* și că ar fi o adevărată nenorocire, pentru Biserica națională.

Propaganda lor, făcută cu zel și stăruință, ziua și noaptea în cele din urmă, a învins. Aceiași deputați, cari primiseră cu entuziasm și cu aplauze prelungite, venirea arhim. *Melchisedec*, ca ministru de culte și instr. publică, abea după 2-3 zile dela numire, se arătau indiferenți; ba unii au început a-i face obstrucționism, cu toată intervenția premierului M. Kogălniceanu. Mitropolitul, poate că era de bună credință; socotind că apară drepturile ierarhiei bisericești. Dar chiar de ar fi fost așa, putea să fie mai prevăzător, pentru că mulți dintre deputații cari complotau noaptea în palatul mitropolian, a doua zi comunicau totul lui Kogălniceanu; și apoi, în învălmășeala împrejurărilor, scăpase din vedere că, luptând împotriva lui *Melchisedec*, indirect lupta împotriva lui Kogălniceanu și chiar a domnitorului Cuza-Vodă.

Pentru izbânda cauzei lor, oculta aranjase lucrurile astfel: îndată după cetirea programului politic de guvernământ, de către Mih. Kogălniceanu, să se ridice *Grigore Cuza*, unchiul Domnitorului, deputat al marilor proprietari din ținutul Vaslui și fost vornic bisericesc și să interpeleze pe primul ministru, asupra prezenței călugărului *Melchisedec*, pe banca ministerială.

Lucrul s'a petrecut aiodoma. În aceeași ședință memorabilă, dela 4 Mai, îndată după citirea programului de guvernământ, de către premierul Mihail Kogălniceanu și după contenirea aplauzelor, cu care a fost primit de adunare, se ridică *Grigore Cuza*, care era „înscris pentru a face o interpelare ministrului primariu“, și zice: „Spre marea mea merare, se vede șezând pe băncile ministeriale, un preacuvios arhimandrit, chemat, precum se știe, să ocupe postul de ministru secretar de Stat, la departamentul cultului și al instrucției publice. O inovație, contrarie datinilor Bisericii ortodoxe a răsăritului, contrarie și canonului 81 al sfinților apostoli. Contrarie, pre cât îmi aduc aminte, chiar cu profesia de credință a monahismului, care, când se investește cu mantia monahală, declară înaintea lui Dumnezeu și înaintea confracțiilor săi anahoreți, că se leapădă de lume și de sine. Nu mai puțin, este cunoscut oricui a studiat statutele monahale, că un prea cuvios arhimandrit este chemat a fi superior unei mânăstiri: iar misia sa de-

terminată este a conduce pe frații săi întru Hristos anahoreți, pe calea pocăinței și a mântuirii sufletești. Poate mi s'ar răspunde de către domnul ministru primariu, care a compus noul cabinet și în a sa combinare a găsit a fi de oportunitate a-și asocia și un cleric, că după convenție este rezervat Domnului stăpânitor, dritul de a numi pe funcționarii Statului.

Voi întâmpina, cu tot respectul, că, acest drit, nu poate fi *absolut*, ca să se întindă și asupra celor ce nu ar avea capacitatea politică, căci întru altfelu, la o altă combinare de ministere, în viitor, servind de exemplu antecedent, s'ar putea întâmpla a se chema, ca să facă parte și vre nu *Kogea-Marderas*, vre un *Mula-Efendi* sau vre un *Rabin evreesc*.

Mai este de luat aminte, că instrucția publică, sub direcția unui monah, ar deveni o *instrucție jezuitică*, care de mult s'a condamnat de Europa civilizată. Sânt de socotință dar, că această inovație, merită a atrage o serioasă luare aminte, din partea Adunării, și cu atât mai mult, cu cât ea demustă, în desavantajul mirenilor, zicerea biblică că „pentru lipsa de barbați în Israel, au împărțit *Debora*”. Iar, prea sfințitul mitropolit, mi se pare că ar lipsi sacrei sale datorii religioase, dacă ar permite unui prea cuvios arhimandrit, a ocupa funcții laice, în cât el s'ar găsi purtând camilafcă și puind petrahil, căci ar fi o asemănare prea frapantă cu regimul papal, dezaprobat acum chiar de lumea catolică, și spre mai mare scandal, nu numai a Românilor ortodoxi, dar și a celorlalți coreligioși, Slavi și Greci, pe lângă că ar provoca și o dreaptă remușcare din partea Bisericii cea mari a răsăritului, ca pentru o chestie de călcare a sfintelor canoane.

Ministru Primar răspunde; Domnilor! După regulament, interpelația ce este a se face guvernului, trebuie să fie anunțată, cu trei zile mai înainte. D. *Gr. Cuza*, abea ne-au văzut puși pe băncile ministeriale și d-sa, nu numai ș-au anunțat interpelația, dar au și făcut-o. „Toată pasărea pe limba ei, pierе” zice proverbul. Eu care în viața mea am făcut multe interpelații, trebuie fără îndoială, să mă aștept de a primi și eu multe de asemenea. Voi răspunde la aceasta, ce mi se face acum, pe cât voi putea astăzi, și dacă Adunarea va crede încă răspunsul meu neîndestulătoriu, atunci, voi cere dreptul, de a mi se lăsa timpul necesar după regulament, adevă de a da mai întinse lămuriri, peste trei

zile. Predecesorii mei au fost aspru învinovați, că au călcat *Convenția*. Ei erau și retrași dela putere. Viind eu, în locul dumnealor, am primit deci o succesiune vacantă; cu toate acestea am primit-o, numai ca mașina guvernamentală să nu stea pe loc. Ori când Adunarea mă va interpela, voi fi gata a răspunde, și ori când ea va voi, eu nu voi aștepta mult, pentru a lăsa locul ca un altul să vie, spre a mă ramplasa, pe băncile guvernului. Onorabilul preopinent, a vorbit de canoane bisericești. Eu nu cunosc alte canoane, decât *Convențiunea*. Nu cunosc alte articole decât acele înscrise în ea. Adunarea nu este un *sinod*, spre a se ocupa de controverse și discuțiuni religioase. Ea este un corp politic, chemat a discuta chestiuni politice și a regula poziția și soarta țării, după Convenție și în puterea ei; și noi miniștrii, având înainte-ne ispita trecutului, nu trebuie și nu putem decât a ne ținea de ea.—*Art. 46*, din Convenție, face pe toți românii, egali înaintea legii, și le dă drepturi tuturor, de a ocupa funcțiile Statului, fără excepție. Noi am văzut preoți și monahi, în puterea acestei Convenții, luând parte în alegeri, și chiar în colegiul dela Iași, în care s'au ales domnii Gr. Sturza, A. Panu și E. Alcaz. Am văzut că președintele colegiului electoral a fost un preot, președintele dicasteriei. La Botoșani videm iarăși că figurează un călugăr, monahul Placa. Eu pun cazul că, vre-unul dintre acești alegători, având încrederea colegiului, să fie ales deputat; fac apoi întrebare Adunării, dacă după anexa II-a Convenției, care fixează anume necapacitatea acelor ce nu au dreptul a participa la alegeri, dacă un membru al clerului, prezentându-se ca deputat, i s'ar putea respinge mandatul, în puterea Convenției? Eu cred că nu; căci îndată ce, după Convenție are dreptul de alegătoriu și este eligibil, nimene nu-l poate respinge.

Vin acuma la un alt caz: Se prea poate ca un membru din cler, să fie un om de talente și situația politică să silească pe guvern a avea recurs la el; presupunem că el să fie șeful unei opinii și că situația să atârne de dânsul și așa, el să fie chemat a compune un ministeriu; fac întrebarea, dacă respingând pe un om, care ar putea face un adevărat serviciu țării, Adunarea nu ar merge pe o cale neconvențională? Pe temeiul Convenției dar, care prevede anume necapacitățile, care pot lovi

pe un român, susțin că nu se poate înlătura (pe) un monah, din exercițiul drepturilor publice, dintre cari este și acela, de a ocupa funcțiuni publice în Staț. Teoria d-lui Cuza ar ținti, prin urmare, la o prefacere a art. 46 din Convenție și acesta nu se poate face, decât prin anume articole de lege, care să excepteze pe monahi, ieromonahi și presviteri, de drepturile politice. Noi știm că o asemenea lege nu se poate face, decât prin *Comisla centrală*. În câtă vreme acest corp legiuitor nu va complecta în acest mod, art. 46 al *Convenției*; întru câtă vreme *Comisla centrală*, nu va înlătura clericilor drepturile politice și dispozițiunile noiei organizațiuni, socot că interpelarea d. Cuza, nu poate avea loc. Aceste ca chestiune de drit, ca chestiune de oportunitatea, D-nia sa v'au cetit nume de rabini, muftii și alții. În adevăr, s'ar putea face aceasta în Anglia bunăoară; s'ar putea lesne vedea că un rabin să ajungă și consilier al Tronului; dar d. Cuza nu are decât a ceti Convenția și va vedea, că drepturile politice nu se pot întinde decât la acei români, ce profesază un rit creștin. D-ului exprimă îngrijirea, ca să nu se întemeieze regimul papal; trecutul ne-o dovedește, domnilor, că acel regim nu se va putea introduce niciodată, în câtă vreme voi sta pe scaunul de ministru; căci, eu, cel dintâi de pe această tribună, la adunarea Ad-hoc, l-am combătut. S'a zis că Biserica s'ar pune mai presus de Stat, că Biserica trebuie să fie supusă Statului. Voi da dovezi că nici cum nu am voit să-i dau vre-o supremație; dacă am cerut să se respecte drepturile ei, am voit ca tot-odată să se respecte, în toată întregimea, drepturile Statului, și ea cea întâi să dea pilda supunerii și respectul către guvern. Dacă am chemat momentan, la ministeriu pe un *onorabil membru al clerului*, am făcut, ca să dau o dovadă că guvernul nu defaimă religia, nici în dogme, nici în drepturile ei, cum au pretins-o mulți propoveduitori de ură, în contra lui; ci am chemat la direcțiunea averilor bisericești și a instrucțiunii publice, pe *raportatorul dorințelor libere ale clerului, din Adunarea Ad-hoc* dela 1857, pe cel ce a cerut, în adevăr, cum trebuie să fie clerul; iar nu din acei ce au declarat că au altă cinste între patru ochi și alta între 16 ochi. Guvernul l'au chemat, spre a da o dovadă că nu se împotrivește la îmbunătățirea soartei. Și lucrul, ca un membru al

clerului, să fie în fruntea trebilor Statului, ar fi oprit de canoane și de Sinod ?

Voi răspunde; că datoriile sufletești nu privesc dreptul de cetățean, și că noi, nu suntem aici, spre a examina competența unui act de sinod, adică; *care este afurisit și care nu!* Sfârșesc domnilor, repetându-vă, că dacă aceste explicații, nu sunt îndestulătoare, voi răspunde, conform regulamentului, a treia zi și; atuncea, după încheierea ce Adunarea ar da, în această chestie, guvernul va vedea ce va avea de făcut.

Mai vorbesc *Manolachi Costachi, L. Catargiu, Gr. Balș și C. Catargiu*, cerând unii închiderea discuțiunii și trecerea la ordinea zilei; alții închiderea discuțiunii ca inoportună; iar alții cer a se aștepta răspunsul primului ministru, peste 3 zile. Luând cuvântul din nou, ministrul primar, zice: „Convențiunea este canonul nostru. După Convențiune, toți românii pot ajunge la toate drepturile politice; prin urmare, fără o lege specială, trecută prin corpurile politice, nu pot primi nici o hotărîre în aceasta. Protestez dar, în contra a orice încheiere ce s'ar lua, în împotrivire cu textul și spiritul Convenției“. Punându-se la vot, se aprobă a se pune chestiunea la ordinea zilei, peste trei zile ¹⁾.

În urma acestei discuțiuni publice, *Melchisedec* dându-și socoteală de gravitatea lucrurilor, și-a înaintat *demisia*, chiar a treia zi, la 6 Mai, cu toată opunerea ministrului primar, care i-a observat, că o interpelare oricât de inverșunată ar fi ea, nu este un motiv de a-și da demisia. Hotărît însă, să se retragă, *ca să nu se mai facă vorbă multă, împrejurul persoanei sale*, stărui să i se primească; ceiace *Vodă* aprobă, cu mult regret ¹⁾. *Interimatul ministerului cultelor și instrucțiunii publice* a fost luat de primul ministru, *M. Kogălniceanu*.

1. Iată textul acestei demisii, cu apostilul lui *Vodă* Cuza, pe dânsa:

Prea Înălțate Doamne!

Chemat de Înălțimea Voastră, la postul de ministru secretar de Stat la departamentul *Cultelor și al Instrucțiunii publice*, nu m'am înșelat nici de cum de a vedea în aceasta altă ceva, decât chemarea *raportatorului dorințelor clerului național la divanul Ad-hoc*. Am primit dar chemarea, ca vederatul semn al binevoienței Înălțimei Voastre, de a ridica clerul, din înjosita lui poziție, în care l'au aruncat tristele împrejurări ale patriei noastre. Niciodată, nu mi-ar fi trecut prin minte, că o atât de creștinească bunăvoință a Înăl-

1. Monitorul Oficial al Moldovei No. 188, din 28 Mai, 1860.

țimei Voastre, asupra clerului și a religiei, să fie *contra sfintelor canoane* cari în spiritul și în litera lor chiar, nu sunt și nu pot să fie, decât de a pune *clerul în adevărata lui misie moralizătoare și luminătoare a poporului*. Și eu cunosc și respectez *canoanele*, ca expresie a acestei mântuitoare idei și nu mă sfiesc a mărturisi, *Prea Înălțate Doamne*, că dacă chemarea mea la postul de Ministru al Cultelor și al Instrucției publice, o aș fi înțeles de contrară *canoanele bisericești*, mi-aș fi luat îndrăzneala, ca către un Domnitor creștin ortodox, a vă arăta chiar de atunci, neputința mea de a priimi. Dar, aceia ce m'au îndemnat a răspunde la chemarea Înălțimei Voastre, au fost chiar *canoanele Bisericeii*, cari învoiesc clerului, când va fi chemat de legi, a lua asupra-și purtarea de grijă pentru orfani, văduve, pentru lucrurile bisericeii și pentru alte însărcinări, compatibile cu religiozitatea și frica de Dumnezeu. (Canon III. Sinod IV. Ecumenic).

În privirea mea, Ministerul de Culte, cu educația tinerimei, cu cutia milelor și cu avere a bisericească, nu este decât tocmai cazul învoit de canoane. Ca cleric însă, dator deapănarea a gândi, a lucra și a mă ruga pentru *pacea și unirea tuturor* și pentru întemeierea dragostei între creștini, văzând că ființa mea în postul de Ministru al Cultului și al Instrucției publice au ridicat împotrivire, din cauza unor onorabili deputați, totodată și spre a fi consecințe programului noului minister, subscris și de mine, prin care împreună cu colegii mei ceilalți domni miniștri, m'am angajat în fața țării, de a feri conflictele între guvern și puterea legislativă a țării, mai ales în timpul de față, când toată țara și întreaga nație, cu nerăbdare așteaptă legi și reforme, cari nu se pot face decât prin armonia puterilor statului. De aceea, vin umilit, a depune Înălțimei Voastre, *demisia* mea, din postul de ministru, cu care creștineasca Voastră râvnă m'au fost onorat. Gata de a prosfora slabele mele puteri pe altarul Patriei, oricând Înălțimea Voastră sau guvernul Înălțimei Voastre, m'ar îndatori la orice serviciu, fraților mei, mulțumit în postul meu de profesor ce l'am avut înainte, pe care-l stimez nu mai puțin decât pe acest de Ministru al Instrucției publice și prea fericit, că am ocazie a putea mărturisi tuturor și totdeauna, despre bunavoința Înălțimei Voastre către clerul Patriei și stima creștinească pentru religia ortodoxă, am de cea mai mare onoare, *Prea Înălțate Doamne* a fi

A Înălțimei Voastre intru tot plecat și supus serv.

Arhimandrit Melchisedec.

1860 Mai 6 zile.

Înaltul Apostil.

Primit, cu părere de rău, asemenea *demisie* dela *Prea cuviosul Arhimandrit Melchisedec*, care prin nobila sa purtare, la lucrările divanului Ad-hoc consultativ, destul închezeșule adevărate servii, într'un moment de tranziție, așa de gingaș; însărcinăm tot odată pe ministrul nostru, secretar de Stat, la departamentul din năuntru și președintele al consiliului, a da publicitate acestei a noastre mărturisiri, precum și demisiei de față, a o comunica oficial *prea Cuvioșiei Sale*, precum și a ocărmi ad-interim ministerul de Culte.— (ss) *Alexandru Ioan*).

1. Monitorul Oficial al Moldovei, din 6 Mai, 1860.

În ședința camerei dela 6 Mai, ministrul primar ridicându-se zice : D-lor ! viu a vă da încă o dovadă, despre nestrămutata noastră hotărîre, de a nu intra în conflicte neintemeiate cu Adunarea țării. Colegul nostru, *arhimandritul Melchisedec*, ministrul cultului au depus în mâinile Măriei Sale Domnului, demisia sa, precum vă va încunoștiința Mesajul Înălțimei Sale ce voi avea onoare a vi-l prezenta astăzi. Prin urmare, chestiunea de persoană este înlăturată. Cât pentru chestia de principiu, aceasta va veni în desbaterea onoratei Adunări, pe calea convențională. *Gr. Cuza*, declară că de vreme ce d. ministru de cult s'au demisionat, d-lui renunță la interpelarea sa.

Mai încearcă să vorbească, la tribună, *Miclescu*, dar ministrul primar, reluând cuvântul, zice : Am avut onoarea de a spune că, chestiunea de principiu se va discuta de Adunare, când va fi supusă prin calea convențională ; socot deci că îndată ce d-voastră nu mai vedeți un ministru, pentru care urma chestiunea personală, nu mai puteți discuta asupra ei. Adunarea nu poate discuta acolo, unde *corpus delicti* nu mai există, deci, trece la ordinea zilei ¹⁾.

Ziarul *Steaua Dunării*, din 7 Mai 1860, comentând faptul demisionării lui *Melchisedec*, scrie : În ședința de ieri a Adunării, ministrul primar a anunțat demisionarea arhimandritului *Melchisedec*, din postul său de ministru la departamentul cultului și instrucțiunii publice. D. președinte al consiliului a motivat această demisie, numai pe hotărîrea ce a luat, a se feri, cât se poate mai mult, de conflict cu Adunarea și că, în cei ce privește fondul chestiunii, adică : *Dacă membrii clerului pot sau nu, ocupa funcțiuni civile*, d. ministru a anunțat, că o asemenea discuțiune, va fi provocată prin calea legală. Și prin această faptă prea respectabilul arhimandrit a dat o nouă dovadă, decât de înalte și interesante sunt simțimintele sale. Credem a ști, că această demisionare este pornită, numai din însuși simțul său de bună-tate și modestie demnă, și aceasta, după părerea noastră, era și chipul cel mai cuviincios de a răspunde la niște prejudețe inventate, mănate de patimi ascunse.— Opiniunea le va judeca.

1. *Steaua Dunării* No. 81, din 10 Mai. 1860 și *Monitorul Oficial al Moldovei*, No. 190, din 31 Mai 1860.

Tribuna română, din 15 Maiu 1860, reproducând și ea demisia lui Melchisedec, zice: Clerul în genere a văzut cu părere de bine, această numire; ea îi da speranța, că un om *ispătit și competent*, în tot ceiace se atinge de cler, precum se prepune a fi pâr. *Melchisedec*, ar fi luat ca *ministru*, inițiativa, în reformele unor nerândueți, de cari suferă biserica. Tocmai pentru un asemenea sfârșit, această numire nu a plăcut la o seamă din capii Bisericii. Ar fi fost pentru sfințiile lor un scandal, șa oarecari innoituri, de cari se feresc să vie, chiar prin inițiativa unuia din acei ce obișnuit se folosesc de starea de față. Unul asemenea, nu i s'ar fi mai putut imputa necunoștința canoanelor bisericesti și altele.

Cu totul alte motive au făcut însă, că mulți onorabili cetățeni, în sinceritate, au văzut rău această numire.

Ziaristul, după ce arăta părerea de rău, că interpelarea nu a avut loc, căci s'ar fi desbătut chestiunea, *dacă un călugăr poate fi ministru*, arată argumentele *pro și contra*, încheind cu cuvintele: Primul ministru Kogălniceanu, dacă l-a ales, nu a făcut-o decât numai din *dorința ce o avea, de a avea la cârma trebilor*, un om cu cunoștința trebilor eclesiastice; iar Melchisedec, dacă a primit, nu a făcut de cât din *dorința de a fi de folos țarei, în marea sărăcie de oameni*, în care ne aflam.

În ziua dimisiei din minister a lui *Melchisedec*, apare un articol de *Neofit Scriban*, intitulat: *Clerul român, în fața art. 46 din Convențiune*, cu motto: „*Pentru Sion nu voi tăcea și pentru Ierusalim nu voi înceta, până când nu va ieși, ca o lumână dreptatea sa și mântuirea sa, ca o făclie va arde (Isaia-62, 1)*“. În acest articol, *Neofit Scriban* documentează, că *un cleric poate ocupa o funcțiune publică în stat*. Argumentarea sa este din două puncte de vedere: *Religios și politic*.

I. *Din punctul de vedere religios*. Adversarii acestei idei combat compatibilitatea funcției clericale, cu orice funcție civilă publică, pe temeiul rostirii canoanelor 6 și 81 apostolice, unde se zice: „*Episcopul sau presvisterul sau diaconul, lumeștii purtări de grije să nu la asupra-și*“. La aceasta răspund deadreptul, că adversarii înțeleg noima acestor canoane, ca și *lipovenii carti se scopesc, pentru a fi netrebnici familiei*, pe temeiul că sf. scriptură, zice: „*Sunt scopiți, cari s'au scopit pe sine pentru împărăția cerurilor (Mat. 19, 12)*“ și „*de te smintește pe tine ochiul tău cel drept, scoate-l și aruncă-l dela tine... (Mat. 5. 29)*“.

a). Toată sfânta scriptură și canoanele, se înțeleg duple

regulele Ermineuticeii ; iar nu dupre prejudecățile de castă. Intre aceste regule, cele mai principale sunt : *paralelismul și analogia credinții*. Să comparăm deci acum sus citatele canoane apostolice cu canoanele sf. sinoade ecumenice (pentru că noi suntem datori a înțelege pe sf. apostoli așa cum au fost înțeleși ei de sf. sinoade și de sf. părinți ; iar nu după cum vom voi noi) ; anume cu can. 3 și 26 ale sinodului al IV-lea ecumenic și se va vedea, cari sunt acele *lumești purtări de grije*, de cari unii voesc a face lumea să se sperie. Acele sunt *ocupațiile private* : specule, zărăfii, posesii, orândării, cărciume, și altele, cari privesc interesul privat, personal și egoist ; și mai cu seamă, după cum zic canoanele : *mârșavul câștig*. Indată însă ce ocupația unui cleric, privește interesul Bisericii sau al societății sau al publicului, acolo el, nu numai că nu este oprit a lua parte, ci este chiar dator, căci ce au fost acei 7 diaconi, între cari a fost și sf. arhidiacon Ștefan, decât niște clerici, înadins meniți, pentru a se ocupa cu funcții publice, în tot ce privește binele omenirii ; precum : orfani, văduve, săraci, cler și creștini în genere ; și chiar în explicarea can. 26 al sin. IV-lea ecumenic se vede că, *iconomul general al averilor bisericești se rânduia de către guvernul civil, dintre persoanele hirononite*. Pe lângă aceste, trebuie a lua în considerație și aceia, că canoanele apostolilor s'au scris sub guverne păgâne și, a nu lua parte la *treburi lumești*, înseamnă totodată a nu lua parte cu păgânii, pentru care lucru, după învățătura apostolilor, chiar creștinii primari laici, nu mergeau la judecata guvernelor păgâne. Deci, după statornicirea guvernelor creștine, trebuia și aceasta a se urma ? Nu. Deaceia, canoanele apostolilor trebuie înțelese așa, cum le-au înțeles sinoadele ce s'au ținut, sub împărății creștini, pentru cari ele sunt modificate prin sinoadele ecumenice. Să nu înjosim deci, slujba cea înaltă, pe care apostolii chiar au impus-o clerului, de a se ocupa mai mult de „interesul binelui public”, decât de a lor privat. Să nu hulim și să nu diformăm religia lui Iisus Hristos, carele nu a înțeles, așa de rău, preceptul ce l-a dat, când a zis : *Nimeni nu poate sluji la doi Domni ; lui Dumnezeu și lui Mamona!*... Că aceia, nici Iis. Xs., nici apostolii săi ; nici sf. părinți, nu au înțeles pe *Mamona* că ar fi *Statul*, ori *societatea* ori *nația* ori *omenirea*. Nu, și încă odată, nu. Unul dintre acești domni adică *Mamona* este *interesul privat*, este iubirea de argint,

este egoismul, este spiritul exclusiv, este desbinătorul nației în caste, pentru ca să o ucidă, pe cari, dacă creștinismul nu le-ar fi combătut, prin suscitatul precept, nu ar avea astăzi omenirea, Europa civilizată. Vrem noi civilizație? Să nu deformăm religia lui Iisus Hristos, care este *lumina și adevărul și dreptatea*; căci a servi pe aproapele, înseamnă a servi pe Dumnezeu, și cine nu servește pe aproapele, nici lui Dumnezeu servește.

Tot astfel argumentează el și din punctul de vedere politic ¹⁾.

Am reprodus demisia arhim. Melchisedec din minister precum, și câteva crâmpie din ziarele din acel timp, spre a se vedea care era *opinia publică* pe atunci, în privința *rostului clerului în trebile Statului*. Păcat că articolul arhim. Neofit Scriban este prea mare și nu l-am putut reproduce în întregime. El însă servește și astăzi, ca model de documentare a acestei chestiuni, pe baza canoanelor și a legilor țării.

Activitatea lui Melchisedec ca ministru. I. Calinderu, vorbind despre *activitatea lui Melchisedec ca ministru*, zice: „Din prea scurtul său minister, dela 30 Aprilie — 6 Mai (1860), Melchisedec n'a lăsat decât câteva dispozițiuni administrative, bunăoară ca: *proptrea hirotoniilor cu bani; inventarierea averii bisericilor, etc.* Din felul cu ce începuse, se cunoaște ce gânduri avea el, în rostul bisericesc.

I. *Hirotoniile pe bani* erau o veche cangrenă în Biserica Moldovei, care scobora mult prestigiul ierarhiei bisericești și înlesnea ignoranței calea spre slujba Altarului. *Arhitera* era scoasă la mezat. Cine avea bani mai mulți acela urca ușor scaunele ierarhiei înalte bisericești. Știința de carte, cuvioșia, talentele firești, nu erau băgate în seamă, ba erau adesea un motiv de prigoană, din partea celor mari. Pe lângă cele de mai sus, se uitau și la înfățișarea exterioară, la chipul cel din afară, la plete mari și coadă lungă, la barbă și mustăți, la haina proistoasă și prezentarea simandicoasă. Nu te cerceta de cunoștințele tale, nici de înfățișarea latintrică a sufletului tău. Deaceea poetul anonim îi satirizează:

Oh! Ce timpuri și ce rosturi!?	Am văzut arhieriei
Sunt în țările inculte!...	Spre rușinea României
Pentru merit, nu sunt posturi,	Arvonind ca și mișei
Dară, pentru proști sunt multel.	Scaunul Arhieriei.

1. *Steaua Dunării*, No. 49 din 1860; scos și în broșură, sub titlul: *Clerul român în fața art. 46 din Convențiune, de Arhim. Neofit Scriban-Iasi*. Tipografia Buciumul român. 1860.

Barbe lungi și minte scurtă
 Imbrăcate în giubele
 Fă-le pompă cât de multă
 Tot sunt proaste, vai de ele!

Dar, ce-i o episcopie
 Cumpărată 'n simonie
 Fără de *ceresul* Dar
 E un scaun de tâlhar...

Preoțta și diaconia iarăși, se dădeau pe bani. Era o scuză pentru ierarhi, că adevă, dacă ei cumpăraseră arhieria cu bani, hirotoniau și ei pe subalternii lor, tot pe bani; ca să-și scoată din capete. Rari dintre ierarhi, cari respectau canoanele bisericești și nu luau bani la *hirotesi* și la *hirotontii* ¹⁾.

Din epoca fanarioților și până în vremile noastre s'a practicat *simonia*; iar preoții văduvi, pentru ori și ce mișcare erau urmăriți și speculați, cum zice acelaș poet anonim:

Nu le-a fost de-ajuns <i>trecutul</i>	Când țineau în ignoranță
Când vindeau hirotonie,	Cler și popor, să nu vază
Și când speculau avutul	Că în el toată speranța
Clerului în <i>văduvie</i> .	Țării, trebuie să șează ²⁾ .

Prin legea din 1851 se oprise de a se mai hirotoni preoți, fără cursul seminarial sau cel puțin, fără atestat de candidat, din școlile catihetice. Mitropolitul *Sofronie Miclescu* însă — sub pretext că nu ies din seminarium destui absolvenți, spre a umplea golurile de pe la biserici — cere ministerului respectiv, permisiunea de a hirotoni *câțiva* preoți, dintre dascăli. Deși rectorul seminariumului dela Socola protestează, scriind ministerului, că dela anul 1843—1858 au ieșit din seminarium 1073 semioariști și că dela 1855 și seminariumul de Huși a început a da absolvenți și apoi cel dela Roman, cu toate acestea nimeni nu-l ascultă. Cei fără carte se hirotoneau cu bani, seminariumiști fără bani. Din pricina aceasta, seminariumiști erau înlăturați sistematic dela hirotonie, sub pretextul că nu știu ceti la *ceaslov* și la *psaltire*, că nu știu *rânduiala bisericii*, că sunt *stricați de carte*, că sunt infumurați; în fine, că sunt *Socoleni*—ucenici de ai lui Scriban. „Eșisem din seminarium pela

1) Ziarul "Preutul" din Iași (III, No. 1, p. 203), aduce laude locotenentului de mitropolit dela Iași, *Chesarie Sinadon*, la 5 Mai, 1863 — când a fost înlocuit de Calinic Miclescu — zicând că: „În timpul lui nu s'au luat bani, la hirotonii". — Vezi și Toma D. *Protopopescu: Simonia*, din punctul de vedere canonic. București. 1900.

2. Plângerile unui Sihastru pentru România. 1875. (Neofit Scriban).

1859 — scrie *Const. Erbiceanu* — și am văzut cu ochii mei, cum năvăleau la porțile Mitropoliei, *turme de dascăli*, cu *plete mari* și *barbe lungi*, gata de preoție, pentru care nu li se cerea decât *dela una sută de galbeni în sus* ¹⁾. Procedura era următoarea :

„Mai întâi treceau la o *comisie*, alcătuită dintr'un preot, din arhimandritul și arhidiaconul mitropoliei, care-i *examinau* — adică *conveneau asupra sumei*. Apoi comisia le spunea la fiecare, să vină în cutare zi, ca să citească în paraclisul mitropoliei : ceasurile sau din psaltire ; iar de știa a cânta, atunci și cânta ceva. Mitropolitul îl privea pe ferestruica din iatacul său, după care probă, să admitea de „*urednic*“. Aceste lucruri se petreceau la lumina zilei, în tot decursul anilor 1858 și 1859 ²⁾. *Melchisedec*, care știa de aceste abuzuri, *hotărăște stârpirea lor*, ceia ce arată simțămintele de care era însuflețit, pentru viitorul Bisericii.

II. *Inventarierea averilor bisericesti*. În administrarea averilor bisericesti, nu era nici o normă, așa că se făceau mari abuzuri. *Melchisedec* hotărăște a se face mai întâi *inventarierea* acelor averi și apoi, firește, urma a se lua măsuri, ca administrarea lor să se facă în folosul bisericilor și potrivit stipulațiunilor testamentare și dispozițiilor date.

III. *Numirea arhim. Arhipescu la Paris*. În ziua de 6 Mai, (1860) semnează ordinul de „numirea arhim. *Ventamin Arhipescu*, în funcția de preot deservent la capela română din Paris, ca ajutor al prea cuviosului arhim. *Iosaf*, proestosul acelei capele, sub a căruia ascultare va fi ³⁾. Il cunoștea dela Huși. Ucenic al mitropolitului *Ventamin Costachi*. Fusese adus la Huși dela mănăstirea *Slatina*, de către *Meletie Istrati*, când a fost ales episcop al Hușilor. Aici i se încredințase diferite însărcinări delicate și de încredere. La înființarea seminarului a fost *rector* și *profesor* ; apoi a ocupat demnitatea de *director* al cancelariei episcopiei ;

1. Acești bani n'aveau nici un spor și nici nu se întrebunțau la ceva folositor. *Male capta male delabuntur*. Numai câțiva dintre chiriarhi, au ținut să facă câte ceva și pentru Biserică. Între aceștia este mitropolitul *Nifon*, care, la 1870, a întemeiat *Seminariul din București*, care-i poartă numele. Ne permitem a adăuga, că acel care a fost consultat și care l-a îndemnat pe *Nifon*, de a face această instituție, de mare folos pentru cultura clerului și a poporului, a fost tot marele *Melchisedec*.

2) Rev. *Biserica ortodoxă română*, an. XVI, p. 610 (viața, activitatea și scrierile P. S. Filaret Scriban)

3. Monit. Oficiul al Moldovei, No. 176, din 1860.

iar acum era stareț la schitul *Pârvești* (Tutova), unde ctitorii se făcuseră stăpâni, nevoind să respecte drepturile chiriarhului.

Astfel se încheie ministeriatul lui Melchisedec. La 1868, când se întoarce din Rusia, unde fusese trimis împreună cu Ioan Canticuzino, într'o delicată solie diplomatică, către țarul Alexandru II-lea, pe care misiune o îndeplinește, cu cel mai mare succes, spre binele țării — Vodă Carol I oferi, cu stăruință, lui Melchisedec, iarăși *ministerul Cultelor și Instrucțiunii publice*, în cabinetul I. C. Brătianu¹). Melchisedec însă declină această onoare, preferind a se deda eruditelor sale studii istorice, în liniște, cari studii i-au adus cele mai simțite satisfacții și bucurii. — După un an, la 1869, publică *Chronica Hușilor...* iar în anul următor 1870, a fost ales membru al Academiei române²).

Cari au fost urmările? 1. Melchisedec a rămas în bunele grații ale guvernului și ale domnitorului Cuza-Vodă, la ale cărui stăruinți, primi să facă parte din comisia pentru *secularizarea averilor mănăstirești chinoviale*, în August 1860; iar la 14 Martie 1862, în comisia pentru *secularizarea mănăstirilor închinate*, împreună cu *Petrache Rossett-Bălănescu, Grigorie Bengescu, Scarlat Fălcolanu și Costache I. Filipescu*³). Rolul lui Melchisedec în această din urmă comisie a fost de cel mai mare folos, pentru țară și pentru viitorul neamului nostru.

După detronarea lui Cuza și venirea la tron a domnitorului Carol I, primul rege al României, Melchisedec a fost privit și apreciat, în chip deosebit, atât de familia regală cât și de toți sfetnicii și bărbații de valoare ai țării. Ura însă, născută din cercurile politice conducătoare, civile și bisericești și care s'a desfășurat împotriva domniei lui Cuza-Vodă și a sfetnicilor săi intimi, s'a răsrânt și asupra lui Melchisedec. Era cunoscut de toți, ca omul lui Cuza și de politica lui Kogălniceanu. Din această pricină, dacă nu apuca să fie făcut *arhieru* și ales episcop sub Cuza-Vodă, rămânea simplu arhimandrit, toată viața. Ceilalți chiriarihi, este adevărat, în față erau foarte curtenitori, din inimă însă, mare parte dintre dânșii îl urau, din pricină că Melchisedec îi ținea în umbră, cu personalitatea și meritele sale. Grație aces-

1. C. Diculescu : Un episod diplomatic. 1907. București.

2. Revista : *Biserica ortodoxă română*, pe 1887, p. 954.

3. Monitorul Oficial al Moldovei, din 27 Martie. 1862.

teji uri, nici nu a mai putut înainta. Au fost atâtea vacanțe, el însă a fost întotdeauna înconjurat.

Și așa,— zice marele nostru istoric, *N. Iorga* : „Melchisedec, clericul de o largă cultură, cu o chemare științifică netăgăduită ; om cinstit, modest și binefăcător... o adevărată podoabă a Bisericii... A scăpat pe vremea lui Cuza, să ajungă episcop... dar aici i s'a oprit rostul ; pragul mitropoliei, care i se cuvenea, nu l-a călcat, nici la București, nici măcar la Iași ¹⁾“.

Autoritatea și stima de care s'a bucurat însă, în fața elitei intelectuale a țării a fost poate mai mare, ca a unui mitropolit ²⁾.

2. *Mitropolitul Sofronie Miclescu a fost bruscat grosolan*, de Domnitor și detronat. Lucrurile s'au petrecut în următoarea împrejurare : La începutul lunii Octombrie, 1860, Domnitorul Cuza se întoarce dela Constantinopole, unde fusese primit de Sultan într'un chip, demn de țara pe care o reprezenta. În ziua primirii sale în țară, după ce istorisește demnitarilor — că, „vizita pe care o făcuse Sultanului a avut un deplin succes“, găsește prilej de a muștra pe *magistrați*, cari nu-și făceau datoria ; apoi adresându-se mitropolitului *Sofronie*, îl apostrofează, cu următoarele cuvinte : „Prea sfinte Mitropolit ! Țara v'a incredințat toiagul arhipăstoresc, ca să o conduceți pe calea morală și a mântuirii sufletești. Eu sunt convins că prea sfinția voastră aveți conștiința acestor mari și frumoase datorinți, dar sunteți rău înconjurat și rău sfătuit. De un timp încoace, clerul înalt a părăsit cu totul misiunea sa ; în loc de a fi, cel întâi în a da exemplul respec-

1. *Floarea Darurilor*. 1907. p. 385—387 și *Neam. rom.* No. 196. 1918.

2. Ca un exemplu de stima de care se bucura Melchisedec, în fața autorităților și a oamenilor distinși ai țării, îmi aduc aminte de următorul caz. Pe atunci chiriarii nu se duceau, în persoană, la minister, pentru interesele eparhiilor lor, ci le soluționau cu miniștrii, la senat. Într'o vară — când senatul era închis — s'a întâmplat un caz excepțional, la episcopia Romanului și Melchisedec a trebuit să se ducă la minister, ca să vorbească personal cu ministrul Cultelor. Era ministru, *Titu Maiorescu*. L-a anunțat din timp, cerându-i ora când ar putea să-l vadă, la minister. Maiorescu i-a fixat ora 10 a. m. La acea oră Maiorescu era la scara ministerului, așteptându-l, îmbrăcat în haine de mare ținută. Melchisedec a venit în cupeu, cu camardinerul său, pe capră, care deschizându-i ușa dela cupeu, Maiorescu i-a sărutat mâna, apoi l-a luat la braț și suindu-se împreună, în cabinetul său, l-a expus pricina pentru care venise. În acest interval s'au suspendat audiențele. După terminarea convorbirei, ministrul l-a condus, cu capul descoperit și cu cilindru'n mână iarăși până la cupeu și i-a sărutat mâna. Așa era de respectat episcopul Melchisedec și la ministere și la Academia română și la palatul regal.

tului către lege și autoritate, el s'a pus în stare de revoltă. Nu vom mai tolera o asemenea stare de lucruri, jignitoare fericirii și progresului țării. Trebuie ca în viitor, capetele cele mai îndărătnice să se supună legii. Am mai multe motive pentru a vă adresa asemenea cuvinte". Incepe apoi a-i aminti, cum s'a opus întotdeauna încercărilor miniștrilor, de a introduce morala și disciplina în mănăstiri, la care mitropolitul a răspuns prin cărți de afurisenie, cari au provocat revolte între călugări; că guvernul, pedepsind pe acești revoltați, mitropolitul a protestat; că guvernul a cerut destituirea stareșului dela Neamț, găsit vinovat de mai multe încălcări; în urma unei anchete rânduite de minister, în unire cu mitropolitul, când se constatase dar, între altele, că acest stareș rupsese *marca țării* depe frontonul școalei din mănăstire, dar mitropolitul refuzase destituirea; că mitropolitul, în doi ani dearândul, se ferise a serba *ziua onomastică a domnitorului*, ducându-se la țară, în acel timp. „Ca simplu individ - zice domnul - eu nu cer și nici nu am trebuință de rugăciuni de comandă și făcute fără voie; însă ca șef al statului, cer și pretind ca mitropolitul Moldovei, să se roage pentru Domnul Românilor". În sfârșit, îi reamintește de abuzul ce face cu despărțeniile, „în care toate legile și cele dumnezeiești și cele omenești s'au călcat în picioare. de decasteria prea sfinției Voastre". Intorcându-și fața apoi către Kogălniceanu și prefăcându-se a fi supărat pe el, îi spune: „de aceia, domnule președinte al consiliului și ministru de cultură ad-interim, ne videm silit a vă arăta nemulțămirea noastră, pentru molătaea și indulgența, cu care ați răbdat starea de nesubordonare în care s-au pus unii din membrii clerului înalt; chiar de mâine, veți lua măsurile cele mai energice, pentru ca legea și autoritatea, să fie respectate de toți, fără deosebire. Am respectat și voi respecta drepturile, atât ale fiecărui cetățean, cât și ale fiecărei puteri a Statului; însă voi ști a face să se respecte și drepturile cari sunt date Domnului. Națiunea ne-a delegat suveranitatea ei, ca să facem fericirea a cinci milioane de Români: iar nu ca să ne oprim din această cale mântuitoare, prin considerațiuni către câțiva răsvrătitori sau ambițioși, cari nu se pot împăca cu noul ordin de lucruri. Suntem *Domnul Românilor* și prin urmare suntem datori a ocărmi astfel ca fericirea întregii nații, să nu mai fie sacrificată de câțiva

nemulțumiți ¹⁾). Urmare acestei strașnice filipice a fost, că la 8 Noembrie, 1860, Sofronie a fost suspendat și trimis în surgun, la mânăstirea Slatina, înscenându-i-se un proces politic și urmând — potrivit regulamentului organic — a se aduna un sobor de 12 arhieriei, care să-l judece și firește, să-l depună ²⁾).

3. *Căderea ministerului Kogălniceanu.* Purtarea atât de aspră a lui Kogălniceanu, față de bătrânul mitropolit *Sofronie*, a stârnit nemulțumiri în multe inimi. La începutul anului 1861, se pune chestiunea în fața Adunării, care numește o comisiune, pentru cercetarea cazului. La 17 Ianuarie comisia depune raportul, făcut de Lascăr Catargiu, care — întemeindu-se pe faptul că alesul țării la chiriachia bisericii, în același mod ca și domnitorul, nu poate fi niciodată amestecat cu funcționarii statului, numiți de către Domnitor, funcționari ce singuri pot fi revocabili sau suspendabili; că apoi canoanele bisericii, recunosc în persoana chiriarhului, puterea exclusivă, spre menținerea disciplinei în cler; că mitropolitul, care este după lege, îndatoritul apărător al driturilor bisericii, acei cari s'au sustras dela nemijlocita lui autoritate, după canoane, sunt călcători de legi.

Din acest raport se vede că comisia pune pe acelaș picior de egalitate pe mitropolit cu domnitorul și prin urmare Biserica ar alcătui un *stat în stat*, împotriva tradițiilor țării, care așează pe mitropoliți sub autoritatea domnitorilor. În urma depunerii acestui raport, *Kogălniceanu își dă demisia*, chiar în ziua depunerii raportului, neîmpărtășind această părere și explicându-se mai târziu, asupra depunerii mitropolitului că, „Domnul țarei este o ființă mai presus de toți cetățenii. Nimărui nu-i este ertat a se pune față 'n față cu dânsul. Aceasta însă s'a încercat a o face mitropolitul, ca un alt ales al nației, de aceia l-am dat jos ¹⁾”.

4. *Ministerul Anastasie Panu*, care-i ia locul, soluționează cazul pașnic. Mitropolitul demisionează și ca atare se stinge orice urmărire împotriva lui, dându-i-se o pensie de 200 galbeni pe lună. Dar și această blândețe, față cu o persoană, care fusese

1). Monit. of. al Moldovei din 31 Oct. 1860. vezi și No. 19 și 45 tot din 1860.

2). Monitorul oficial al Moldovei, No. 30 din 1860.—Vezi și *Documente foarte importante* pentru istoria Bisericii și a națiunii române. Iași. 1866.

3) Ziarul *Trecutul* din 4 februarie. 1861. Comp. A. D. Xenopol: *Domnia lui Cuza-Vodă*, Iași. 1903, p. 177 sq. — Monit. oficial al Moldovei, din 21 Ianuarie, 1861.—Ziarul *Românul*, din 20 Aprilie 1861.

acuzat și de trădare, indispucea pe mulți, știindu-se legăturile de înrudire între Panu și mitropolit. Sofia Hrisoscolev (născută Cocea) scrie: „Deplâng această hotărîre a Consiliului, pentru că ea se atribuie d-lui Panu, ca unul ce este rudă cu invinovățitul mitropolit. O deplâng, pentru că am fi dorit ca ilustrul membru al cămăcăniei de trei, la a doua sa ivire pe scena politică, să fi început prin vre un act demn de reputațiunea sa; iar nu prin a cere scăparea unui criminal, de asprimea legilor“.

Mitropolitul Sofronie Miclescu, zdruncinat trupește și amărit în sufletul său, în Mai, 1862, își dăte obștescul sfârșit, fiind transportat dela mănăstirea Slatina și înmormântat la mănăstirea Neamțului, după dorința sa.

5. *Biserica*. Acea care a pierdut mai mult, din aceste lupte politice a fost *Biserica*, ca instituție. Cuza-Vodă, cu guvernele sale, lovind în mitropolitul, care-i sta înainte, se resfrângeau, în acelaș timp loviturile, asupra instituției pe care o reprezenta. Suspendarea capului Bisericii și surgunirea lui la mănăstire a avut de urmare și scăderea prestigiului ierarhiei bisericești și a Bisericii în genere. Este surprinzător că Sofronie uitase că Cuza înainte de a fi ales Domn, fusese militar. Dacă ar fi întrebuițat o altă tactică, poate că ar fi salvat și prestigiul și interesele Bisericii. Ca atitudinea lui dărză însă și scaunul de mitropolit l-a pierdut și prestigiul Bisericii l-a scăzut, înlăturându-se din guvern o capacitate, ca Melchisedec, care putea face mult bine.

IV. *Arhimandritul Melchisedec membru în comisiunea pentru secularizarea averilor mănăstirești*. — Cuza-Vodă, încă din primul an al suirei sale pe tron, ia măsuri pentru *administrarea averilor mănăstirești*. În acest scop numește o comisiune, din care făceau parte: *Alex. Teriachiu*, ministrul Cultelor, *Scarlat Pastia*, arhimandritul *Melchisedec*, rectorul seminarului de Huși, icon. *Dimitrie Matcaș*, rectorul seminarului de Roman și alții, iar ca secretar era Const. Cristodulo-Cerchez, un șef de secție dela departamentul Cultelor ¹⁾. La 12 Iunie, 1859, comisiunea se duce la mănăstirea Neamțului, care avea nu mai puțin de 75 de moși. Crezând că călugării se vor împotrivi sau vor face gălceavă, membrii comisiunii au venit, însoțiți și de

1. *Cezar Boliac*: Monastirile închinete din România. București. Rassistescu. 1862.— N. Iorga: Geschichte des Rumänischen Volkes, II, p. 318—322.

un pluton de jandarmi, sub comanda căpitanului *Cananău* dela Piatra-Neamț. Ajungând la mănăstire, au chemat la trapeză, pe stareț, împreună cu soborul, cărora, ministrul le-a cetit *decretul domnesc* de secularizare, invitând pe stareț, ca să predea totul în primirea comisiunii, mai adăugând, printr'un mic *discurs*, cum că părinților o să le fie de acum mai bine, căci guvernul o să poarte grijă de mănăstire, în special de masa călugărilor, pentruca ei să nu-și mai piardă vremea cu cele materiale, ci să-și caute numai de cele duhovnicești, pentru mântuirea sufletului. *Melchisedec* a ținut și el o *lungă cuvântare*, sfătuind soborul la supunere către stăpâniri și la răbdare, pe care a încheiat-o cu cuvintele: „Certând ne-au certat Domnul, dar morții nu ne-au dat“.

La invitarea comisiunii de a preda totul, starețul a răspuns: „Nu dau nimic. *Averea este a marelui Domnului*, nu a mea. După cum, când am venit la mănăstire n'am adus nimic, așa nu pot da nimănui nimic; dar, dacă guvernul, cu puterea ce-o are, găsește așa de cuviință, s'o ia“. Comisiunea a procedat apoi la inventariere și la luarea pe seamă a întregii averi mănăstirești, lucru care a ținut cam vreo șase luni. — Căpitanul *Cananău*, cu jandarmii lui, văzând că părinții călugări sunt oameni cu minte, pașnici și supuși stăpânirii, s'au întors înapoi la reședința județului, de unde veniseră ¹⁾).

Comisiunea orânduită de minister, firește, era fără consimțământul mitropolitului, care nu voia să audă de amestecul Statului în averea bisericilor. Ca urmare, mitropolitul *Sofronie*, la 10 Septembrie, 1859, trimite o *anafora* domnitorului, temeinic alcătuită, care avea ca moto: „Fiule Timotei, priveghează în toate, pătimește rău, fă lucrul evanghelistului, îndeplinește-ți bine slujba ta (Tim. II, IV, 5. III) și prin care protestează energic, că s'a trimis „o comisiune între care sunt și două persoane bisericane, ca să ia administrarea averilor mănăstirilor chinoviale: Neamțul, Secul, Varatecul, Agapia, Adamul și Vorona“.

La 20 Septembrie, *Manolachi Costachi Epureanu*, președintele cabinetului, venind la mitropolie, în fața mai multor persoane, adresează mitropolitului următoarele cuvinte: „Măria Sa, Domnitorul, m'a trimis ca să vă spun, că nu vă primește această

1). Rev. *Biserica ortodoxă română* pe 1915. București. p. 868 și urm.

anafora și să v'o arunc în obraz și pe viitor, să vă mărginiți cu asemenea, căci veți păți dela Înălțimea Sa, ca un monah prost".

Mitropolitul răspunde : „Te rog să arăți Înălțimii Sale că, smerit mulțămesc, dar nu voi înceta de a-mi împlini datoria".

. În primăvara anului 1860, Martie 24, mitropolitul face o adresă și Onoratei Comisiuni, căreia se plânge că „au intrat în mănăstirea Neamțului cu jandarmi, au sequestrat înzestrările și averile chinoviilor, au pecetluit chilii, cămări, biblioteci, gherghire; au înlăturat autoritățile legiuite și canonice; au înlăturat așezămintele legiuite lucrătoare, au înființat comitete. — Au dezbrăcat chinoviile de toate drepturile, au ridicat arhivele cu tot soiul de acte și lucrări, atât acele ce sunt ale administrației, cât și pe acele privitoare la lucrările duhovnicești; au luat cheile dela gherghirele cu documentele moșiilor chinoviale, au pus străji de jandarmi pe dinlăuntru și pe dinafară, spre a opri comunicația și relația între sobornici și societate; căci nu putea ieși, fără biletul comandantului sau fără un înadîns jandarm, care-i trecea prin străji: stariții, starețile, depărtați din autoritatea lor legiuită canonică; unii din monahi părăsesc mănăstirea și fug în lume, alții surguniți de comisie și de comitetul ei; înzestrările moșiilor și a mănăstirilor, averile și vitele: Boi, vaci, oi, cai, bivoli, bivolițe și altele, se vînd, le cumpără și unii din comisari, fiind lipsă mare de baci în țară". . . .¹⁾ Comisiunea ia act de adresă și lucrează înainte, după porunca Domnitorului și a guvernului său.

La 6 Mai, 1860, arhim. Melchisedec, silit de împrejurări, își dăte demisia din demnitatea de ministru al cultelor și instrucțiunii publice. Ca atare, după câteva luni, revine iarăși ca *membru* în comisiune, voind a da o strălucită dovadă de patriotism și abnegațiune.

Guvernul numise o comisiune alcătuită din Lascăr Rossetti Alex. Golescu și juristul Const. Bozianu, care să ia contact cu delegații mănăstirilor *închinat*e, spre a stabili o înțelegere. Comisia aceasta însă, își dăduse demisia, la 27 August 1860. În locul ei, se numește o alta, compusă din arhim. *Melchisedec*, Poenaru și

1. Documente foarte importante, pentru istoria Bisericii și a națiunii române. Iassy. Imprimeria Adolf Bermann. 1866. Vezi și *St. Berechet*: Dovezi noi asupra secularizării averilor mănăstirești. Rev. Biserica ort. română 1892-93, p. 1041 și pe 1925, p. 75-78 și 475-479.

Brezoianu. Acesta din urmă îmbolnăvindu se, comisia nu se poate întruni, până la 12 Octomvrie 1860, ultimul termen prevăzut prin protocol, pentru întrunire. Comisia nu poate lucra. Guvernul însă, ia o serie de măsuri, pentru constrângerea călugărilor greci.

La 14 Martie st. v., 1862, se numește iarăși o comisiune, compusă din arhim. *Melchisedec*, Petrache Rossetti-Bălănescu, Grigorie Bengescu, Scarlat Fălcoianu, și Costachi I. Filipescu, care urma a se întruni cu delegații locurilor sfinte, la sfârșitul lunii Aprilie. Termenul însă fiind prea scurt, nu pot sosi delegații patriarhiilor răsăritene, urmând o serie de proteste și amenințări¹⁾. Comisia însă—în frunte cu *Melchisedec*, care, cu luminile sale, cu tact și cu zel neșovăitor—lucrează neconținut, mergând din mânăstire în mânăstire, pregătind materialul trebuitor, pentruca în 1863, Decemvrie 11, să fie gata *legea pentru secularizare*, care este votată cu o majoritate de 97 voturi din 100²⁾.

Cu toate protestele mitropolitului, el a rămas în comisiune și a lucrat până la urmă. Aceasta a făcut-o, nu urmărind interese

1. Chestiunea lichidării averilor mânăstirilor închinat se trata acum pe cale diplomatică. Arhim. *Nylos*, cutreera toate capitalele, bătând la toate ușile. Insuși ministrul afacerilor străine a Franței, Drouyn de Lhuys scrie că e „*fatigué de cette question des couvents dédiés*”. Șeful de cabinet a lui Cuza-Vodă, *Baltgot de Beyne* scria către I. Alexandri, agentul diplomatic al țării noastre dela Paris: Mme *Aristarki* (soția ultimului Kapukehaie al Munteniei la Constantinopole) a câștigat adesiunea lui Sir Henry, ministrului Angliei dela Constantinopole, fiind interesată. „*Elle gagne les sommes considérables qui lui donnent les moins et elle veut gagner surtout les millions qui lui sont promis si le succès couronne ses efforts*”. P. V. Bossy: Agenția diplomatică a României în Paris și legăturile politice franco-române sub Cuza-Vodă. București. 1931. p. 83, nota 3.—

2. Tactul lui *Melchisedec* se vede din următoarele împrejurare: Mergând comisiunea la una din mânăstirile închinat, a cerut dela stareț ca să le predea cheile dela gherghirele unde se păstrau actele mânăstirii. Starețul grec, aruncând cheile în fața icoanei Maicii Domnului, răspunse, cu mânie: „Nu cereți dela mine nimic: averea este a Maicii Domnului, vorbiți cu dânsa. Membrii comisiei rămaseră incremeniți, în fața icoanei și nu se pricepeau ce să zică. *Melchisedec* însă, înaintea cu smerenie, înaintea icoanei, face două metanii până la pământ și sărută sfânta icoană, mai face apoi o metanie și privind îndelung, în tăcere, spre chipul Maicii Domnului —deodată se întoarce către stareț și-i răspunde: „Am grăit cu Maica Domnului și iată ce mi-a spus: Ați mâncat destul, voi grecilor, până acum. De aici înainte, să mai mănânce și fiii acestei țări, și întinzând mâna, a luat smocul cu chei, cu care a deschis sertarele și așa, a început inventarierea. De aci se vede ingeniozitatea și fineța lui *Melchisedec*, care de și simplu membru în comisiune, era *sufletul* acelei comisii, pentru care lucru i s'au adus mulțumiri din partea guvernului, pentru modul inteligent cum a știut el să lucreze, împreună cu icon. Dimitrie Matcaș, rectorul seminarului dela Roman.—Vezi Monitorul oficial al Moldovei, No. 159, diu 1860.

personale sau favoruri din partea puterii civile, cum s'ar părea la prima vedere, lucru ce s'a dovedit cu restul vieții sale, dusă cu cinste și absolută dezinteresare. Era însă ferm convins de ajutorul ce vor da aceste averi, la înălțarea și înflorirea tânărului stat român ce atunci se închegase ; îi era apoi milă de starea de iobăgie în care zăcea țăranul român de veacuri și avea credința fermă, că acea avere colosală a mănăstirilor, fiind administrată de călugări, nu va da roadele așteptate niciodată, după cum nu dăduse, nici până atunci. Pe lângă acestea, înainte de a se pronunța pentru secularizare, i se dăduseră lui Melchisedec *astgurări formale*, atât din partea domnitorului, cât și din partea guvernului său, că Statul va crea un fond anume, pentru întreținerea Bisericii naționale și a instituțiilor ei pe viitor.

Fondul acesta urma a se forma din venitul averilor mănăstirilor pământene. În ceia ce privește mănăstirile închinat, era o nedreptate, strigătoare la cer, care se făcea țării, prin faptul că venitul colosal al acelor mănăstiri, trecea în fiecare an, peste graniță, servind interesele altor țări, pe când țara noastră românească stagna în sărăcie ; iar biserica ei națională, se zbătea în părăsire și în neputința de a-și îndeplini menirea ei. Călugării greci erau stăpâni de mult în țările române. Ei huzureau de bine ; iar bietul preot român, ca și poporul pe care-l păstorea, piereau de foame Fusesse o vreme când și domnitorul cu sfetnicii lui și mitropolitul cu suitele lor erau greci, de-și perduseră nădejdea patrioți români, că va mai scăpa țara din ghiarele lor. Sunt cunoscute cuvintele cronicarului *Neculcea*, care scria : „Așa socotesc eu, cu firea mea această proastă, când a vrea Dumnezeu să facă, să nu fie rugină pe fier, și Turcii în Țarigrad și lupii să nu mănânce vite în lume, atunci poate nu vor fi nici greci în Moldova și Țara Românească. Focul îl stângi, apa o iezești și-o abați în altă parte, vântul când bate, te dai în lături într'un adăpost, soarele într'un nori, noaptea cu întunecimea ei trece și se face lumină ; iar de greci să scapi este cu neputință¹⁾“. Dar de atunci trecuse multă vreme, să vărsase mult sânge românesc, în mișcările pentru desrobire. Nu mai putea răbda românul starea de iobăgie, în care zăcea de veacuri. Se săturase până'n gât.

1. M. Kogălniceanu. Letopisiți... 1872. Iași, II. p. 229.

Venise vremea ca și țăranul român să fie considerat cetățean în țara lui; venise vremea ca și el să fie apărat în persoană, în cinstea și averea lui; ca și dânsul să aibă drepturile și pământul lui, pe care să-l stăpânească și să-l muncească, spre a-și scoate hrana de toate zilele.

Se schimbaseră și timpurile și oamenii: o nouă viață pulsa în sângele tuturor. Nu mai erau nici domnitorul, cu sfetnicii lui, străini de neam, nici mitropolitul țării. Era o cerință unanimă a vremii, ca să se ia măsuri de rigoare, pentru buna administrare a averilor mănăstirești și de a se stărpi abuzurile, cari săreau în ochii mulțimei. Mitropolitul, cu mijloacele lui, nu putuse pune frâu dezordinii, trebuia o mână de fier, care să curme răul. E surprinzător că mitropolitul Sofronie Miclescu, acela care subscriind *unirea*, zisese: „Unde-i turma și păstorul“; acum când trebuia cimentată această unire, se pune deacurmezișul, luptând împotriva stăpânirii. E surprinzător, că n'a înțeles cerințele timpului și mai ales, simțimintele celui întâi domnitor al ambelor principate, care nu mai putea tolera această stare de lucruri. Melchisedec însă, a înțeles glasul vremii și s'a pus în serviciul țării, alături de marii bărbați patrioți, cari secundau pe Cuza-Vodă. Și iarăși, mitropolitul Sofronie Miclescu a fost rău inspirat, când trimetea proteste, sub semnătura sa, nu numai către guvernul și domnitorul țării, ci și către patriarhia ecumenică, ba și către țarul Rusiei etc.

Melchisedec a lucrat cu tact. Stăruinții lui se datorește faptul, că la secularizare, s'a lăsat mănăstirilor și eparhiilor, pe lângă vetrele lor, și o parte de pământ, pentru gospodărie. S'ar fi câștigat și mai mult, dacă mitropolitul ar fi fost cu tact și nu s'ar fi pus în răcă cu Domnitorul și cu sfetnicii lui. Secularizarea s'a făcut, cu toate intrigile unor răuvoitori din lăuntru și cu toate blestemele, anatemiile și strigătele de desperare ale patriarhilor, mitropoliților și episcopilor greci. Era un vaet de desperare. Răsuna Europa de jalea adâncă a stălpilor Bisericii ortodoxe din Asia, Africa și peninsula balcanică, cari vedeau cu ochii, cum le scapă prada din mână. La 15 Aprilie 1863, *Iacov*, patriarhul Alexandriei Egiptului, mărturisește, cu lacrimile'n ochi, zicând: „Tronul nostru Alexandres n, se ținea numai cu venitul moșilor din țările române! și acum, ce să ne mai facem?“.—Ce să vă faceți? „Să vă faceți, ce s'au făcut toți aceia cari nu-și au îndeplinit datoriile și legăturile ce li s'au lăsat cu limbă de moarte“—a fost răspunsul comisiunii și al guvernului.

În *fară*, actul secularizării averilor mănăstirești a fost primit cu mare entuziasm. O bucurie generală răsuna din inima tuturor românilor, cu adevărat patrioți. Mitropolitul, în prima Duminică după promulgarea legii de secularizare, în ziua de 22 Decembrie, 1863, face un *tedeum* de mulțumire către Dumnezeu, pentru sevirișirea acestui mare act național. Asemenea slujbe de mulțumire se fac în toată țara. Domnitorul Cuza-Vodă este slăvit pretutindeni, pentru curajul său patriotic. Nenumărate adrese și telegrame de felicitare sosesc din toate părțile. Episcopii, ca reprezentanți ai Bisericii, îi trimit adrese de felicitare și prezente. Locuitorii din jud. Fălciu—din inițiativa locotenentului de episcop, Melchisedec—*fi fac dar, un tun!*¹). *Darul* avea un înțeles *simbolic*. Un entuziasm de nedescris se vedea, dela un capăt la celălalt al țării.

Egumenii greci își dau demisia ostentativ. Acei cari mai persistară în încăpățănarea lor și nu voiesc să se supună ordinului guvernului, fură destituiți; iar în locul lor, se numiră alții, cari luaseră numele, la început de *curatori civili*, adică îngrijitori ai mănăstirilor secularizate; dar cari, mai în urmă au fost obligați a se numi tot *egumeni*. Și pentrucă dispăreau multe din *odoaderele* și *actele de valoare ale mănăstirilor*, fură obligați ca la numirea lor, să depună o cauțiune de 200 galbeni. Toate aceste precauțiuni erau *inspirate de Melchisedec* care cunoștea bine, mai bine ca alții, valoarea documentelor mănăstirilor, pentru istoria Bisericii noastre naționale și a neamului românesc, în general. A fost învinuit *Melchisedec*, că a primit să facă parte din comisia guvernului, *fără învoirea chirlarhetel*, fapt *anticanonic*. Așa este, la prima înfățișare. N'a cerut această învoire, fiindcă era sigur că nu i-ar fi dat-o. Pe lângă aceasta, el vedea bine, în ce parte apucaseră unii dintre chiriarii. Și apoi, dacă capul suprem al Bisericii, vădit, ar lucra împotriva intereselor superioare ale statului, clerul este dator a-l urma orbește, fără socotințe proprii? Cine ar putea de pildă, învinui clerul eparhiei Hușilor și a Romanului, că n'au urmat pe chiriarii lor, la 1859, în chestia *unirei Principatelor*? sau cine ar putea învinui clerul Moldovei, care la 1866, n'a urmat

1. Monitorul Oficial al Principatelor-Unite No. 258 din 1863, și Numerele: 53—55, 64 și 104—115, din 1864. — Comp. și broșura: Cuza-Vodă și călugării. Craiova, 1895.

pe mitropolitul *Calinic Miclescu*, care se pusese în fruntea mișcării separatiste? „Ei ! Domnilor — zice Melchisedec — așa se întâmplă uneori. Sunt cazuri, în cari este ertat oamenii, în viața lor, să se despartă de tatăl și de mama lor, chiar și tatălui de fiușău. Așa am fost eu atunci. *N'am călcat nici un canon. Sunt canoane pentru averile bisericesti, ca să nu se facă abuzuri...*“ ori poate ar fi vrut mitropolitul, să-l aibă la dreapta sa, spre a-i alcătui protestele către străini? Atunci credem că ar fi călcat mai mult decât canoanele, nesocotind *stăpânirile, orânduite de Dumnezeu și periclitând viitorul patriei.*

Că Statul, punând stăpânire pe averile bisericesti, nu și-a ținut cuvântul; nu este vina lui Melchisedec; căci cine poate scruta conștiința omului politic? Câți n'au fost înșelați în promisiuni politice? Că secularizarea a fost un fapt *odios, o spoliare* a Bisericii naționale, iarăși este adevărat. Dar, cine mai mult ca el a strigat, în tot răstul vieții și a înfierat-o până și în actul de ultima lui voință, în *testamentul* său? Aceasta este adevărata față a lucrurilor; iar nu aceea răspândită de rău voitorii lui. Insuși Kogălniceanu se plânge mai târziu de *reaua întrebuițare* a averilor secularizate, zicând: „Nici unul dintre miniștrii de sub Cuza-Vodă nu și-ar fi pus ștreangul în gât, ca să facă legea secularizării averilor mănăstirești, lege în contra căreia erau șapte mari puteri, dacă am fi știut ce întrebuițare avea să se facă, cu acele fonduri, întrebuițare pe care nu voi s'o mai calific. Animați de cele mai bune intențiuni, noi am secularizat acele averi, ca să facem bine, ca să *servim biserica, școalele și spitalele*; dar în loc de aceasta, fondurile mănăstirești s'au întrebuițat la alte echilibrări bugetare și adesea ori la cheltueli destrăbălate sau netrebuițioase¹⁾“. Aceasta, firește, a fost rău, dar s'a făcut și bine. De aici s'au dat *domenii coroanei*, de aci s'au *impropriatrit țărani* și însuși *ministerul domeniilor* ce face alta, decât că administrează averile agonisite și păstrate de călugării.

Biserica însă, ne-a păstrat și *țara și neamul*. Trebuia să o respectăm, ca pe mama noastră și să purtăm grijă de dânsa

N-am făcut astfel, suferim urmările copiilor nerecunoscători față de mama lor.

1. Titu Maiorescu: Discursuri parlamentare, IV, p. 142 sq.

V. MELCHISEDEC

membru în consiliul superior de instrucție.

În luna Iunie, 1860, puțin după demisionarea sa din minister, Melchisedec a fost delegat de către ministrul ad-interim al instrucției, *M. Kogălniceanu*, pentru a asista la examenile de sfârșit de an la școlile din *Bârlad, Tecuci, Galați, Reni, Ismail, și Chilia*.

În acest scop, primește următoarea adresă : *Domnule rector !*

Pentru ținerea examenilor semestrului I curent, la școalele publice, mai sus însemnate, subscrisul are onoarea a vă invita, *Domnule rector*, să bine voiți, a asista, ca *delegat din partea acestui minister*.

Cunoscând, cu deplinătate, sentimentele de cari sunteți insuflat, pentru buna sporire a învățaturii publice, subsemnatul are toate încrederea, că nu poate face o mai nimerită alegere și deci are onoarea a vă alătura aici însoțitele instrucțiunii, după care s'au regulat a se proceda la ținerea examenilor.

Subscrisul se folosește de această ocaziune, pentru a vă reînoi, *domnule rector*, încredințările osebitei sale considerațiuni.

p. Ministru Cultelor și Instr. publice ad-interim
D. M. ALEXANDRESCU.

De rezultat, Melchisedec informează pe *Kogălniceanu*, în *prealabil*, printr'o scrisoare particulară, pe care o dăm în extenso :

CUCOANE MIHALACHE !

Cu ocazia vizitărei școlilor din Basarabia, anexată Moldovei, ca delegat al ministerului, la examene, pe lângă starea școalelor, m'am informat și despre altele, și voesc a vi le comunica, spre știință.

Până ce voi raporta Ministerului, cu deamănuntul, despre starea școlilor ce am vizitat, vă înștiințez acum numai în genere, că școalele naționale le-am găsit într'o stare mai mult s'au mai puțin tristă, provenită cea mai mare parte din lipsa de privileghearea necesară asupra profesorilor, cari sunt lăsați în voea lor. Mulți din profesori se jeluesc că sunt discurajați, din cauză că nu li se plătesc salariile câte 6-7 luni ; nu au cu ce să trăiască

și sunt siliți a-și căuta și alte ocupațiuni, ca să poată trăi. La Reni, din această cauză, profesorul, căruia nu i s'au plătit salariul de 16 luni, a părăsit funcția sa, încă dela începutul anului curent. Și școala de atunci nici nu mai există. La Reni și Chilia, nu sunt instituate comitete de inspecție; școlile atârnă de comitetul dela Ismail, când negreșit trebuie ca comitetele să se compună din persoane locuitoare acolo. Eu îmi voi da despre aceasta opinia mea în raportul ce voi face. Școlile naționale din Galați și Ismail, nici odată nu vor progresa, în cât timp ele nu se vor pune într'ostare, ca să poată concura cu pensionatele streine ce sunt pe acolo și cari se află într'ostare mult mai înflorită și capătă mai multă valoare înaintea streinilor și chiar a Moldovenilor, prin disorganizarea școalelor noastre.

Despre altele nu vă pot da amănunte informări, fiindcă am trecut foarte repede, ca să pot fi la termenile însemnate pentru examene. Cea întâi impresie mi-au făcut dorința cea mare ce am văzut pretutindenea despre mergerea D-voastră pe acolo, dela care ei așteaptă multe puneri la cale. Până atunci, președintele Eforiei dela Reni și alții, m'au rugat, ca să vă amintesc de suplica ce au dat obștia de acolo, pentru ce nu se strămută portul de unde se află acum, la carantină, fiindcă ar fi necomod, pentru comerț, din cauza depărtării carantinei de târg. Obștea se îndatorește a face încăperile trebuitoare, la locul unde este acum portul. La Chilia, locuitorii se jeluesc că Turcii îi asupresc în insulele Dunărei, unde ei își au locurile de hrană, cari au trecut sub stăpânirea Turcilor. Am fost acolo cu d. prefect, colonelul Mavrachie, și împreună cu D-lui am trecut pe teritoriul trucesc, la Eschi-Chilia unde era un branvact turcesc, cu soldați de apărare a graniței. D. prefect a luat vorbă cu polițai-maistru turc de acolo de tânguirile locuitorilor. Acela a negat că s'ar fi făcând vre'ostrâmbătățire locuitorilor Moldoveni, că lui nu s'au jeluît nimenea, că el are ordine aspre, de a nu lăsa să se facă cuiva vre'un rău. Polițai-maistru turc a venit apoi la Chilia, unde s'au înfățișat și locuitorii jeluitori, și la întrebarea ce li s'au făcut, pentru ce nu s'au jeluît, ei au răspuns că se tem că vor întărita pe Turci și le vor face mai multe răutăți. Polițai-maistrul de asemenea s'a tânguit asupra vameșilor Moldoveni, că ar fi nedreptățind pe locuitorii depe teritoriul turcesc, luându-le vamă mare,... și pentru obiectele de hrană zilnică, precum carne ș. a.

De asemenea s'au jeliuit și Moldovenii asupra jidovului vameș, că le ia vamă până și pentru peștele ce prind, pentru hrana zilnică. Domnul prefect a chiebat pe jidov și a oprit, a nu mai lua vamă mai jos de câtimea de 6 ocă și au poruncit, cu asprime și polițai-maistrului a nu îngădui nedreptatea. În cauza Chilienilor ce au locuri în insule, s'au hotărit ca cel asuprit să se jeliuiască la polițai-maistru din Eschi-Chilia și dacă el nu i-ar face dreptate, să se jeliuiască la prefectură.

La Vâlcov mi-a făcut o impresie foarte proastă gârla Gostei, ce face hotarul nostru decătore Turcia, trist suvenir a căimăcăniei lui Vogoride, carele au împins servilitatea până a lipsi țara de firescul hotar — cracul numit al Chiliei, carele tot este în mâna Turcilor. Vis-a-vis cu locul debarcării, pe malul opus, stă brandvachul turcesc cu un han și mai multe corturi întinse pe mal, pentru soldații ce observează granița. Acest punct este cu deosebire păzit de turci. Este foarte trist a vedea mai multe vase cu tunuri apărând teritoriul turcesc despre Moldova; iară Moldova are pentru toată marina, câteva bărci și câțiva marinari. Cu una de aceste am mers dela Ismail la Vâlcov și a trebuit să ne necăjim patru zile până la întoarcere. Chiar pentru serviciul guvernului, pe Dunăre, pentru observarea graniței, ar trebui să avem măcar un vapoasă, acum deodată. Țările noastre sunt râurate într'o așa mare întindere de unul din cele mai mari râuri... și noi nu avem nici un vas pe ele. Aș dori să vă duceți înșivă pe Dunăre cu barca, să priviți vasele streine de tot felul purtându-se pe acest fluviu, vapoarele Austriace adunând banii de pe țărmurile noastre, pentru transportarea mărfurilor și a pasagerilor dela un punct la altul, pe teritoriul nostru, și veți vedea ce (indiscifrabil) vă vor lovi despre mizeria noastră.

La Vâlcov a căruia lăcuitori sânt cea mai mare parte lipoveni, am propus câtorva bătrâni de ai lor, ce mi s'au părut mai cuminți, că ar fi bine să se înființeze o școală, unde să învețe și copiii lor, măcar a ceti și a scrie românește; dar mi-au replicat că, la ei nu este asemenea obicei, că îi învață cât le trebuie, că copiii lor nu au timp să petreacă la școală, fiind ocupați cu meșteșugul pescăriei, împreună cu părinții lor. Este de însemnat, că lipovenii, cu ferirea lor de învățătură, vor fi de-a pururea un element străin în țara noastră.—Austria, care caută

indirect a păstra influența sa în țară, le-au trimis și un *vlădică*, carele rezidează la Ismail și să titluește de *arhiepiscop pravoslavnitc*. El are la ordinele sale pe lipovenii din Turcia, cari sunt cei mai mulți înrolați în oștirea turcească, și pe lipovenii din Moldova. Amploiații guvernului sprijinesc pe acel *vlădică*; dar opinia poporului ortodox de acolo, privește rău acest favor și se zice că favorul ar fi cumpărat, căci lipovenii nu cruță orice jertfă, pentru a avea un asemenea *vlădică*. Amploiații guvernului se sprijină pe toleranța religiei; dar opinia de acolo vede aici un indiferentism și nepăsare în chestia religiei, la care lipovenii țin așa de mult, și privesc cu dispreț, pe Moldoveni. În adevăr este deosebire între toleranța culturilor recunoscute și între crearea de nouă culturi. A crea un nou cult, este ceva ce trece peste competența unor simpli amploiați; este treaba guvernului și a legislației. A da lipovenilor un episcop, este a recunoaște un cult deosebit în Biserica noastră; căci lipovenii până acum au fost priviți numai ca niște țerani ignoranți, pe cari superstițiile religioase și politice i-au făcut a se ținea izolați de ceilalți creștini, pe cari îi cred că se povățuiesc de Antihrist. Se putea spera că timpul și cultura va desființa aceste grosolane secte, a căroră idei sânt un pol opozit al civilizației și al progresului. A-i recunoaște ca cult deosebit, a li da un episcop, este prin urmare ceva contra progresului omenirii în genere și în particular a naționalității române. Negreșit, nu trebuie a-i persecuta, precum nici au fost vreodată în țara noastră persecutați; dar nici a-i împuternici și a-i mări, iarăș socot că nu este în interesul țării noastre. Lucrul cel mai nimerit, după socotința mea, ar fi ca ei acum deodată să se țină în starea în care totdeauna au fost, în țara noastră. Cel puțin, eu nu ași dori niciodată să se vorbească că sub guvernul D-voastră, Austria au trimis în Moldova un *vlădică lipovenesc*, carele să dirijeze conștiințele a mai multe zeci de mii de locuitori în această țară. Dacă este nevoie a le da un șef spiritual, apoi cel puțin guvernul să-și păstreze dreptul de a-l numi, dintre acei locali. Poate că ei să se plece a primi chiar un călugăr de ai noștri, cu niște știute condiții, carele să fie tipicul lor întocmai, cum li place lor, și cu chipul acesta, pe încetul, schisma lor s'ar stânge. Știu că D-voastră aveți priviri mai întinse decât mine; dar cu toate aceste am

socotit că nu este de prisos a vă comunica și impresiile mele, ca o informare particulară. .

La întoarcere, m'am oprit la satul Cășlița, una din domeniile statului, atârnațoare de administrația de Bolgrad. Ne-au întâmpinat preotul și cu un moșneag, locuitori acolo încă decând Rușii au luat acele locuri dela Turci. În puțina convorbire ce am avut cu ii, mi-au spus bătrânul că ii se împacă cu guvernul Moldovinesc; dar să roagă tare a-i scăpa de *Mașelnicii* ruși, ce au rămas acolo dela guvernul rusesc, ca niște drojdii. Aceștia sunt cinovencii sătești, cari îi storc, în unire cu jidovii antreprenori ce au intrat acolo, din timpul diriguirei lui Constandachi.

Preotul se jeluia, că s'au luat și vinul ce se da de locuitori ca venit în folosul bisericii. Moșneagul se ruga a li se trimită direguitori moldoveni, căci el crede că atunci totul se va îndrepta.

Inchei cu aceia, că mergerea D-voastră pe acolo este necesară. În călătorie am avut companioni pe D. Nicolae Ionescu și pe D. Valentineanu, cari ca jurnaliști, negreșit că vor expune prin jurnale multe de toate, fiecarele în felul său.

Primiți aceste informări, ca o expresie de stimă către D-voastră.

Al D-voastre servitoriu.—ARHIM. MELCHISEDEK.

După această scrisoare, înaintează următorul referat.

Domnule Ministru,

Conform însărcinării cu care onorabilul ministeriu m'au onorat, prin adresa Nr. 6303, de a asista. ca delegat al său, la examenele școalelor din Bârlad, Tecuci, Galați, Reni, Ismail și Chilia, fiind față la acele examene, în zilele însemnate prin citata adresă, socot de a mea datorie, pe lângă raporturile comunicate, în unire cu comitetele respective, despre rezultatele examenelor, a aduce la cunoștința Onor. Minister, următoarele informații, despre starea acelor școli :

1. Școalele dela *Bârlad*, atât acele primare de băeți și fete, cât și *gimnaziul*, le-am găsit în mai bună stare decât pe toate celelalte. Este vrednic de laudă, cu preferință, d-l I. Popescu, profesorul primariu al școlii primare de băeți, pentru zelul și aplicația sa la funcția profesorală.

2. Școala primară de băeți din *Tecuclu*, s'a găsit într'o

stare mizerabilă. Răspunsurile copiilor în genere, au fost cu totul neîndestulătoare, fără nici un înțeles. Profesorul primariu lipsește de mai mult timp, fiind strămutat la Roman, în funcția de telegrafist. Opinia publică din Tecuci este nemulțumită, că nu se rânduiește profesor, în locul vacant de câteva luni. Din program, nu sunt aplicate; Istoria naturală și desemnul linear. Băeții nu știu a scrie cu litere latine.

La școala de fete de asemenea nu se propune: Istoria naturală, desemnul și scrierea cu litere latine. Este lipsă de *hărți* și de alte manuale de învățătură, ce se propun prin alte școli de felul acesta. Pentru care trebuie a se da ordin profesorilor, de a adopta manualele aprobate de minister și a îngriji de timpuriu, pentru procurarea lor, și în genere a i se face *deșteptare*, să fie cu mai mult zel, în predarea lecțiilor și a nu lăsa elevele cu simpla memorizare.

Fiindcă membrii actuali ai comitetului, ocupați cu datoriile funcțiilor sale, nu pot exersa privegherea necesară asupra învățământului din Tecuci și nici nu sânt oameni de școală, subscrisul este de socotință a se mai denumi ca membri, pe d-l T. Nicoleanul, fostul profesor, pe D. Const. Iacovachi și pe doctorul Ioan Capețchi.

3. În școlile primare de băeți dela Galați, lipsește limba latină cu totul. D. Hristofor ocupă postul de profesor și la școala primară de băeți din despărțirea II-a și la clasele reale, din care urmează că nu poate îndeplini, cu exactitate, smândouă aceste îndatoriri. Profesorul Petrescu dela clasa a III-a a școlii de băeți din despărțirea I, împlinește foarte defectuos îndatorirea sa. Băeții numai memorizează. La gramatică unul nu poate face analiză și din celelalte obiecte nu pricep nimic. Acestui profesor trebuie a i se face o *deșteptare* serioasă; căci precum m'am informat, nici nu urmează regulat cu ținerea claselor. Catalogul său nu l-am scris din cauză că l-au modificat, după examen. Să se hotărăscă manualele după care să propună limbele: italiană, franceză și greacă, căci s'a observat că școlarii aveau deosebite manuale, pentru profesor. Este necesar a se face un mic depozit, atât pentru aceste, cât și pentru alte manuale, de unde școlarii să și le poată procura, după trebuință. În predarea *religiei*, de asemenea s'au observat că se predă aceiaș materie prin mai multe clase și chiar pe aceleași manuale.

Școala reală din Galați, fără internat, nu va progresa.

D. Prefect de aici și D. Martin, președintele eforiei, arată mult zel pentru îmbunătățirea școlilor.

4. La *Rent* nu există școală publică, ci numai casa închiriată de Eforie în care se ține o școală privată, pentru limba greacă, ce numără vre'o 40 elevi. Mai este o școală rusască, unde învață vre'o 10 copii a ceti rusește. Școala publică primară ce au fost înființată aici în 1858 și care număra 40 elevi, a încetat dela începutul anului curent, din cauză că profesorul denumit de Minister, preotul Constantin Buhne, neprimindu-și salariul în curgere de 16 luni, au părăsit îndatorirea sa. Obștia de aici dorește a se înființa din nou școala primară de aici, precum și o școală de fete, însă tot-odată au adaos că veniturile municipalității nu eartă a confăptui mai mult decât manuscrite trebuitoare, pentru amândouă școlile și întreținerea lor; iar salariile profesorilor să să plătească de minister. Pe lângă aceasta, se cere ca comitetul de inspecție pentru acele școli, carele până acuma se compune numai din președintele eforiei, să se completeze prin polis-maistru și preotul Simeon Ma...co, blagocinul din acest târg, cari în unire cu profesorul și profesoara ce se vor rândui, să poarte grija de școală și să corespundă cu ministerul.

5. Școala primară de băeți din *Ismail* stă rău moralicește, fiindcă profesorul este bețiv, chiar la examen era vântuit. La dojana ce eu i-am făcut în particular, împreună cu d. Prefect și cu d. președinte al judecătoriei, au dat mari făgăduințe de îndreptare pe viitor și s'au rugat de ertare. Comitetul, sperând îndreptarea lui, au hotărât să mai facă cea din urmă încercare, și de aceia nu au raportat Ministerului această împrejurare. Eu însă am crezut de a mea datorință a informa pe ministeriu de aceasta și a lăsa la apreciația sa.

Este adevărat că publicul de acolo este scandalizat de asemenea purtare, mai mult decât ordinară a d. Profesor și mulți își trimit, din această cauză, copiii pela alte școli, precum la Bolgrad, la Chișinău, la școala bisericească etc. Dar, pe de altă parte, d. Coșula are meritul că știe limba rosiană, care este neapărată pentru profesorii din Basarabia, unde cea mai mare parte de copii nu știu nicidecum românește și trebuie a-i învăța această limbă, prin cea rusească. Profesorul adiunct, pe lângă cunoștința

limbei rusești și românești, are meritul onesității. Nu trebuie a se tăcea și de *preotul Mihail*, carele predă religia gratis. El are o *metodă minunată*, de a învăța pe copiii cunoștințele necesare din religie, într'o formă de *conversație* și răspunsurile tuturor școlarilor au fost foarte bune, deși nici unul nu avea vre-o carte de felul acesta. Toți știau dogmele, sensul servirei bisericești și parabolele din *Evangelhie* cu explicațiile lor. Ar fi bine ca Onor. Minister să recunoască pe acest preot, ca catihet la școlile publice din Ismail. Școala primară de fete are în catalog numai 18 eleve. Ea este în decadentă și foarte departe de pensionatul privat al Doamnei Plarino. Profesoara de astăzi, poate fi adiunctă; iar nu primară. La examen, nu s'au văzut alt lucru de mână, afară de câteva gulerașe. Direcția școlii este necesară a se da unei doamne, cu mai multă știință. D. Prefect a spus că o asemenea persoană chiar s'ar găsi acolo, anume o demoazelă ce au învățat la Odesa. O asemenea trebuie preferată, în privința științei de limba rosiană, care este neapărată pentru copilele ce nu știu românește. D-na Plarino trebuie a se îndatora, să aibă pentru pensionatul său, o profesoară de limba română, căci chiar elevele cele mai înaintate în vârstă din școală, nu cunosc limba țării, în care trăesc. Am asistat și la examenul școlii bisericești; dar hârtiile despre rezultatul examenului nu le-am subscris, din cauză că nu erau gata la pornire și-au rămas a se trimite Ministerului de către pâr. Arhimandrit Teoctist. Pentru școlile din Ismail ar fi bine ca ministerul să însărcineze cu deosebire, pe d-l Gavril Teodor, președintele judecătoriei, a priveghea asupra lor, ca unul ce este bărbat erudit și a fost și profesor. Nu ar fi de prisos a se numi în comitetul de inspecție și pe pâr. Arhimandrit. Teoctist, președintele consistoriului și profesorul primariu al școlii bisericești.

Școlile duc nevoie de cărți. În clasa a doua primară de băieți sunt numai două exemplare de *Evangelhie* (explicare).

Ismailul are o întindere foarte mare, fiind la dânsul atașate și multe sate: Covurlui, Brabta (locuite de Români), Sofia, Necrasovca veche și Necrasovca nouă (locuite de Ruși). Prin urmare este neapărat a se mai înființa pe atâtea școli comunale pentru că copiii nu pot, pentru depărtare a frecvența școala centrală din oraș. Aceasta se poate lesne, pentru că municipalitatea din Ismail posedă în deajunse mijloace. D. Președinte al

judecătoriei mi-au spus că tocmai acum are a se trimite la Iași bugetul Eforiei, spre aprobare și că încă ar fi asigurat niște condeie, care ușor s'ar putea deturna dela menirea lor, în folosul învățături publice, dacă Ministerul de Culturi ar mijloci la cel interior.

6. Școala dela *Chilla*, atârnă de comitetul dela Ismail și prin aceasta întâmpină greutăți pentru îndepărtarea locului. Trebuie a se înființa și aici un comitet local, din polis-maistru, președintele municipalității și preotul blagocin Atanasie Agora. De asemenea se cere a se înființa și aici o școală de fete.

Totodată subscrisul găsește de cuviință a aduce la cunoștința onorabilului Minister: A). Că fără puține excepții, *metoda* cu care se predau obiectele în școlile primare este cu totul defectuoasă: *memorizarea mecanică*. Profesorii, sau nu voesc a-și da osteneala ce se cuvine, sau nu posed arta de a preda copiilor. Ar trebui ca consiliul școlar, să se ocupe serios de această chestie și să dea instrucții speciale profesorilor despre modul predării. Socot că ar trebui: a). Ca profesorii să arăte copiilor și modul cum să învețe lecțiile, până se vor deprinde a învăța singuri cu înțeles. Alminterea, ei din capul locului se obișnuesc a învăța numai prin memorizare. b). Să le dea lecții mici la început. c). Să propună toate ideile din lecții în întrebări, cari să fie cât se poate mai dese. Răspunsurile școlarilor să fie scurte și apropo. d). Indată ce încep copiii a silabisi și a ceti câte un cuvânt, profesorul să nu se mulțumească numai ca cuvântul să fie cetit, ci se întoarcă luarea aminte a copilului și la înțeles, fără a se gândi că este ceva ce copilul pricepe. La cetire să nu-l lese a ceti, mai mult de un frās sau period, și apoi să se oprească la cercetarea înțelesului, silind pe copil a repeti ideile cetite cu alte cuvinte. e). Să explice toate zicerile, nu numai pe acele din nou introduse în limbă, dar și pe acele mai cunoscute, ca cu chipul acesta copiii silindu-se a da definiție lucrurilor, să se deprindă a cugeta. f). Ideile abstracte să se înfățișeze cât se poate mai concret, făcându-le pipăite prin exemple cunoscute copiilor. g). Când copiii răspund cu cuvintele cărții, să se silească a răspunde aceiaș ideie cu alte ziceri. h). Unde se cere, predarea trebuie a fi însoțită de explicări experimentale. D. ex. la botanică, să se arate copiilor erburile și florile de care se servește în lecții, dacă aceasta se poate; să le facă analiză, arătându-le părțile lor și însușirile.

Profesorul nu trebuie să gândească că elevii săi nu ar avea nevoie de explicație, chiar și la lucrurile cele mai ordinare. Am văzut școlar cari nu înțelegea cele ce vorbea despre plante foarte cunoscute, d. ex. ceapa, usturoiul etc., precum și despre altoire, de oarece profesorii socotise că nu ar fi fost nevoie de vreo explicație.

B). *Manualele.* In clasa a II-a, pentru clasele primare ar trebui să se redijeze cu mai multă acomodare la vârsta și priceperea copiilor. Așa, istoria ar trebui să se înceapă cu biografii din istoria biblică, ce este foarte aproape de înțelegerea copiilor și din istoria Românilor, scrise într'un stil biblic, carele are însușirea de a fi înțeles de toți. Descrierile, să conștie mai mult din trasuri generale, fără a intra în amănunțimele evenimentelor ce nu le pot încă pricepe copiii. Amănunțimele să se adauge treptat, cu înaintarea lor, în pricepere și în clase. A sili pe copii și copilele clasei a II-a, cari abea pot ceti, fără cunoștințe de geografie, fără a se putea strămuta cu mintea mai departe de vorba părinților, să spună despre războaiele Romanilor cu Punii și cu mai multe alte nații, să vorbească despre arta resbelului și a guvernării, despre vițuriile sau virtuțile de stat etc., mi se pare că e peste puțința lor, pentru care le învață și rostesc, fără de nici un înțeles și se deprind a învăța fără a pricepe.

C). Pentru ca să se poată exercita o mai deaproape priveghere asupra școalelor, este necesar o mai deasă *revizie*. Pentru care ar trebui ca Ministerul, precum pentru altele, de asemenea și pentru instrucția publică, să aibă mai mulți revizori.

D). Fiindcă în Basarabia se cere în genere ca profesorii să știe limba rusească, ar fi bine ca onorab. Minister să reguleze a se aduce de acolo tineri, ce ar voi să îmbrățișeze cariera profesorală și să-i înlesnească cu mijloacele necesare, spre a se pregăti în școala preparandală sau în alte școli cu internate.

În clasele reale, precum și în cele gimnaziale—fiindcă în clasele primare se predau istoria Biblică și Catehismul dogmatic și moral—ar fi bine a se propune o scurtă istorie despre creștinătate și explicarea Evangheliei, care acum este propusă numai ca un obiect de execuții la cetire.

Pentru *privigherea* asupra profesorilor și profesoarelor este necesar să se însărcineze anume o persoană care să observe,

atât pentru mergerea regulată a profesorilor la clase, cât și pentru *modul predării*, căci fără aceasta, fiecare profesor se crede îndrituit de a urma cum îi place, fără vre'o cenzură. Socot că D. Vițu, ca cel mai vechiu dintre profesori, ar fi nimerit pentru asemenea îndatorire. Profesorii își desvinovătesc neexactitatea, prin neplătirea la timp a salarelor. Unii spuneau că nu și le-au primit de 6—7 luni. Pentru care sunt nevoiți, spre a se putea întreține, să ocupe mai multe îndatoriri private pela pensionate.

În Galați sunt mai multe pensionate străine. La pensionatul elin, dirijat de D. Zamoni, profesorii sunt fără autorizația ministerului; limba română acolo este benevolă, în cât din 95 elevi, numai 20 învață românește. Pastorul lutheran de asemenea, ține școală cu profesori neautorizați de minister și refuză orice intervenire a comitetului de inspecție de acolo.

Pentru ca școlile naționale din Galați să poată prospera, trebuie a le pune în stare de a concura cu cele grecești private, care sunt mult mai bine ținute și au mai mare valoare în opinia publică, pentru care, mulți iau copiii dela școlile naționale și îi dau la acelea.

Al D-voastre. . . *Arhim. Melchisedec.*

Din acest referat se vede destoinicia arhimandritului Melchisedec, ca profesor și cunoștințele lui pedagogice, cari se pot aplica și astăzi în școlile noastre. Aceasta este o nouă latură a valorii sale, care va sluji la complectarea studiilor asupra personalității lui, ca pedagog și dascăl al neamului, la înălțimea chemării sale.

1. *Programa seminariilor.* Tot la 1860 se face o nouă reformă a *programelor seminariilor*. Melchisedec fiind poftit a-și da părerea, răspunde la 5 Aug. 1860: „Observând programul din nou făcut, pentru seminarii și trimis de Onor. Minister scrisului, spre a opina asupra lui, cu onoare se răspunde, că și scrisul găsește programa aceasta, în genere bine dirijată; în special însă:

1. Nu se înțelege ce diferență este între *catehisul dogmatic*, din anul al II-lea și *catehisul creștin* din anul al III-lea; căci amândouă sunt una și aceeași, dupre titlu, întru cât și dogmele sunt o parte a catehisului creștin. Poate că compuitorii programului au vrut să înțeleagă că catehisul se va preda în doi ani; anume în anul al II-lea *partea dogmatică* și în anul al treilea, *partea morală* a catehisului.

2. *Gramatica română* este pusă în patru ani de a rândul. Să se adauge încă, că elevii ce se vor primi în seminarii au a

fi dintre acei ce au săvârșit cursul primar, unde de asemenea se propune gramatica, în curs de doi ani. Așa dar, iată 6 ani pentru unul și acelaș studiu. Subscrisul socotesc că ar fi destul pentru gramatica română, anul dintâi și al II-lea, spre a repeți încă odată cele învățate de elevi la școalele primare la acest obiect și pentru exercitarea în scris și compunerea cea gramaticală: iară după aceea, în anii următori, al III-lea și al IV-lea să se propună un curs de *literatură generală* și altul despre *literatura română*.

3. Este neaparat a se adăugi și *Medicina pastorală*, precum este la toate cele mai bune seminarii din Europa. Sunt cunoștinți medicale care foarte de aproape implică cu funcția spirituală a preotului, a cărora neștiință au răspândit în popor o mulțime de superstiții. Preotul nu le va putea disrădăcina, fără o temeinică cunoștință a cauzelor acelora; iar pe de altă parte, cunoștința boalelor celor mai ordinare din țară și știința de a le lecu este necesară, pentru preotul pretrecătoriu la țară, unde locuitorii sunt lipsiți de tot ajutorul medical. Dacă Onor. minister ar avea trebuință, subscrisul l-ar comunica chiar și un manual pentru asemenea studiu, spre a se convinge mai bine, de a lui necesitate.

4. Nu mai puțin este necesar a se adăugi și *Agronomia*. Preoții, trebuie să fie între altele și persoane prin care să se răspândească în țară, cunoștințele pentru îmbunătățirea gospodăriei lăcuitorilor.

5. Iară în cât privește osebita socotință a prea sfințitului Filaret Stavropoleos, privitoare la calitățile profesorilor, sunt încredințat că și Onor. Minister dorește ca îi, să aibă necesarele calități morale și științifice și va chibzui cele mai nimerite măsuri, spre acest sfârșit.

Aceste socotinți subscrisul, cu onoare le comunică Onor. Minister, lăsindu-le la a sa apreciere ¹⁾“.

1. *Programa facultății de teologie*, întocmită de Melchisedec, o însoțește de următoarea deslușire, pe care o trimete ministrului, la 22 August 1860, spre a se avea în vedere:

a. „Din limbele *orientale* am pus, numai *Ebraica* și *Chaldaica*; căci aceste sunt limbele originale a cărților biblice din Vechiul

Așezământ. În alte țări se pun încă ca ajutătoare, limbele *arabă* și *siriacă*, dar eu le socot pentru noi, acum deomdată, de prisos.

Am adaos limba *germană*, ca una ce este neapărat trebuincioasă, în studiul teologiei, căci în ea sunt lucrate toate științele teologice, mai ales acele biblice, și pentru teolog este o mare lipsă de a nu fi cunoscut, (cu) această limbă.

Rămâne însă la apreciația onorabilului ministeriu ¹⁾.

Ca membru în consiliul superior de instrucție, împreună cu fruntașii școlii de atunci, Melchisedec ia parte apoi, la facerea proiectului de *lege al instrucției*, din 1864, care a fost cea mai bună lege. A lucrat la regulamente și programe, pentru întreg învățământul. Ar fi dorit să stea la eparhie, dar ministerul îl reținea, având nevoie de luminile lui ²⁾. Melchisedec se ocupă și de *manualele școlare*, cari joacă un mare rol, pentru lesnicioasa răspândire a învățământul. Știind că baza învățământului este *școala primară*, propune ministerului, a adopta, pentru școlile sătești și primare dela orașe, *manuale*, din cele ce erau publicate pe atunci, ca mai potrivite, atât după cuprindere, cât și ca efinătate.

Pentru clasa I-a: 1. *Abecedar de silabism* de A. Zane. Manual de silabism și *abecedar* sau manual de silabism de Ioan Popp. Tustrele tipărite cu litere latine; apoi *abecedar* pentru școlile sătești de Theodor Codrescu și D. Gustl, tipărite cu litere cirilice.—2. Sântele rugăciuni, după abecedarul pentru școlile sătești de T. Codrescu și Gustl, la care se poate adăogi și cârticica intitulată: *Ruge și morala evanghelică*, pentru clasa I primară — În abecedarele D-lor A. Zane și D. Poppu, rugăciunile sunt greșite, în unele locuri; iar dacă se vor corija, vor putea servi și ca manuale de rugăciuni. 3. Caligrafia elementară de Vasile Ștefănescu.

Pentru clasa II-a: 1. *Intâta carte a copilăriei* sau exercițiu de lectură de I. Pop și *Carte de lectură* de Barbu Ștefănescu. 2. *Catehismul elementar* (însă la o a doua ediție trebuie a se face în el oarecari îndreptări în partea dogmatică). 3. *Aritmetica* pentru școlile primare de I. Vârcoliciu. Pentru școlile sătești: *Aritmetica elementară*, de D. P. 4. *Geografia principatelor-unite* de D-ra Iavolschi: însă la altă ediție, trebuie a se completa, cu cunoștințele generale geografice și asupra țărilor române, ce nu intră în cuprinsul principatelor unite. 5. Caligrafia elementară.

Pentru clasa III-a: 1. Pentru cetirea pe cărți bisericești, trebuie a se face un manual, cuprinzător de piese din diferite cărți bisericești și altele,

1. Dos. Semnariului de Huși, No. 33, din 1860|61 p. 25-29.

2. Dos. episc. de Huși, No. 390 din 1862.—În București sta de obicei, la *metohul* episcopiei Buzăului. Alte ori îl aflăm la *Hotelul* sau hanul „Șerban-Vodă”, Dos. episcopiei No. 403.62, p. 43, 46 și 59).

tipărite cu litere de diferite forme, prin care a trecut alfabetul ciril, până s'au introdus literile latine. 2. *Istoria sânta elementară*, pentru școlile sătești: iar pentru școlile primare: *Istoria sacră a Testamentului vechiu și Nou*, de *Veniamin Catulescu*. De asemenea: *Istoria sfințită a Vechiului și Noului Testament*, de *V. Mandinescu*. 3. *Elemente de gramatică română* de *V. Stilesco* și *Gramatica română* pentru clasele primare de *N. Măcărescu*. 4. *Geografia* pentru clasa a III din școalele primare de *D. Gusti*; iar pentru școalele sătești: *Geografia principatelor-unite* de *D-ra Iavolschi*. 5. Pentru biografiile domnilor români, celor mai renumiți, trebuie a se face un manual anume. 6. Pentru culegere de animale, plante și minerale, de asemenea trebuie a se face un manual deosebit, dacă nu se va fi aflând. 7. Caligrafia pentru școlile publice de *A. Popu*.

Pentru clasa IV-a: Prescurtarea Istoriei sacre, din sânta Evanghelle de *Theodor Codrescu* și *D. Gusti*; iar pentru datoriiile creștinului: *Manual de catehismul moral și social*; însă la o altă ediție, ar fi bine să se schimbe titlul acesta, care poate da loc la interpretări pe dos, în: „Datoriile creștinului către Dumnezeu, către sine și către aproapele”. 2. *Elemente de Cosmografie* de *A. Treb. Laurian* și *Elemente de geografie* de *Gr. Vlădescu*. 3. *Ținerea socotelilor după*: Elemente de contabilitate seau *ținerea registrelor* de *Dimitrie Iarcu*. 4. *Elemente de fizică populară* de *Eugeniu Fillipescu-Dubău*. 5. Prescurtare de historia Românilor de *I. Heliade*; Istoria Românilor de *D. Laurian* și alta, cu acest titlu de *Th. Codrescu și Gusti*. Cât pentru istoria D-lui Laurian este bine a se face la o altă ediție, corecția cerută de foasta Eforie a școalelor. 6. Elemente de historia Naturală de *Dimitrie Iarcu* și elemente de *Istoria naturală* de Doctorul *Theodor Stamati*. 7. Curs elementar de desemnul linlar de *I. M. Poenaru*.

Insemnarea I-a. Pentru dispărțirea a IV-a din școalele sătești, urmează a se face din nou:

1. Un manual cuprinzător de cunoștințe, relative la Economia câmpului și casnică. 2. Scurtă descriere a animalelor, plântelor și mineralelor folositoare și necesare la economia casnică, cari se pot crește, produce și afla în patrie.

Insemnarea II-a. Se pot încă întrebuița, cu folos, pentru clasa a IV-a primară, ca extraordinară ocupație: 1. Pentru deprinderea la citirea scrisoarei de mână: *Alegere de tot felul de scrisoare*, ce s'au obicinuit prin școale și în cancelarii. 2. Pentru mici compuneri de epistole: *Manual de stil epistolar* de *Vasiliu Ursescu*.

Insemnarea III-a. Celelalte manuale, ce rămân neintrebuițate, despre programul stabilit, se vor putea pune între cărțile ce obcinuesc a se de de ministeriu, ca premii la examene; afară însă de Istoria Românilor pentru școalele sătești, edată de *T. Codrescu* și *D. Gusti*, fiind scrisă cu un stil prea ordinar și chiar cu expresiuni necuviincioase, în multe locuri.

Pentru clasele școlaelor primare de fete, se vor întrebuința aceleași manuale, cu acea deosebire, că pentru *cetirea din economia casnică pentru femei*, prevăzută în clasa a IV-a, a programei respective, No. 2, se va întrebuința cartea intitulată: *Mica Ioana*, tradusă din franțuzește de Ioan Popu. Desfinitiva însă hotărâre, rămâne a se da de către onorabilul consiliu.

Situația seminariilor. În 1862, Melchisedec—în calitate de membru în *consiliul superior de instrucție*—intervine către minister, printr'o adresă, bine documentată, arătând situația ilegală ce s'a creat seminariilor, prin hotărârea consiliului de miniștri, publicată în monitorul oficial al Moldovei, din 30 Octombrie, 1859, desființând unele din dispozițiile speciale pentru seminarii și trecându-le sub regulamentul general de instrucție, fără a elabora o altă lege specială „precum se cuvenea a avea orice școală specială, cu o destinație osebită, și fără a observa că chiar acel regulament, reclamă prin § 6 o asemenea legiuire specială, pentru seminarii“.... În acest chip, seminariile lipsite de legiuirea lor specială, au rămas supuse arbitrarului și vicisitudinilor împrejurărilor cunoscute nouă, de atunci încoace.

Arată apoi că această lipsă „nu s' a putut proveni decât din vreo scăpare din vedere sau rău informare a consiliului miniștrilor, căci este peste puțință ca niște persoane, puse la o așa înălțime, să voiască a lucra contra legiilor în vigoare, a uita oare cum inadins de ele și a nu vedea deșertul cauzat, spre dauna binelui comun. De aceia, pătrunși de tristele urmări, ce poate să aducă lipsirea de asemenea legiuire, și cari urmări, în parte, s'au și petrecut până acum prin seminarii, de când ele sunt lăsate fără lege“.

Ca încheiere, opinează, împreună cu alți colegi din consiliu, zicând: „Din toată legiuirea, se poate privi ca desființate— în urmărirea încheierii menționate a consiliului — numai cuvântul de *epitropie*. De asemenea § 3. Din § 8 lit. b., unde se vorbește de „școlaele ținutuale bisericesti, cari acum nu mai există; precum și § 11, unde se fixează numărul elevilor de fiecare seminar, fiindcă astăzi sunt mai mulți.

„Toate celelalte statute sunt neapărat a'și păstra toată vigoarea lor, mai ales că chiar ministerul din Iași — în urmărirea încheierii consiliului citat — a fost silit, în anul 1860, a reveni

„la această legiuire și a o cita, când a voit să oprească hirotoniile,
 „dintre persoanele neînvățate. De aceia, *totodată*, subscrișii, vă
 „roagă, Domnule Ministru, ca, pe deoparte să binevoști a da ordi-
 „nile cuvenite, ca, pe viitor să înceleze *abuzul*, de a mai rămânea
 „seminariile noastre fără-de-lege, care fără-de-lege, nici ordine,
 „nici învățătură, nici moralitate poate fi; iar pe de alta, ca, să luați
 „măsurile cuvenite, ca această legiuire salutară, nu numai în Mol-
 „dova, să fie restabilită; dar, să se adopte, până la facerea unei
 „legi speciale, chiar și în Țara românească, unde de asemenea
 „nu se află vreo legiuire specială pentru seminarii; și prin acea-
 „sta veți pune o bază solidă, progresului seminariilor și respec-
 „tului datorit legilor țării, pe care suntem convinși că-l doriți
 „și D-voastră“¹⁾.

Un memuar. I. În chestiunea seminariilor, *Melchisedec* face și
 un *memuar*, prin care, după ce arată situațiunea ce s'a creiat semi-
 nariilor, în general, prin înlăturarea legiurii speciale din 1851, trece
 la expunerea chestiunii, în detalii, scriind: „Prin părăsirea acelei
 „legiurii, s'a stricat toată buna orânduială a administrării seminari-
 „ilor și anume: 1). Seminariile s'au retras cu totul dela disciplina
 „bisericească, curmându-se toate relațiunile dintre ele și capii
 „bisericii, — lucru ce nu este, nici într'o țară. 2). S'au desființat,
 „comitetele de inspecție, ce erau stabilite de lege, ca organe inter-
 „mediare între seminarii și ministru, cu episcopul respectiv, pen-
 „tru privegherea bunei rândueli din lăuntru seminariilor, pentru
 „paza legii și pentru susținerea creșterii, în spiritul învățăturilor
 „bisericești. Toate școlile din țară au asemenea comitete și con-
 „siliu, numai *seminariile* au rămas lipsite de acest organ interme-
 „diar și s'au lăsat în deplina autoritate a șefului secției din minis-
 „ter, căci ministrul, obicnuit, lucră după informațiunile ce capătă
 „dela șeful de secțiune, și informațiunile acestuia, viderat este,
 „că nu pot fi (totdeauna) o garanție de prosperitatea seminariilor,
 „în conformitate cu destinarea lor. „3). Alegerea profe-
 „sorilor seminariali, care, după legea seminarială, se făcea
 „în *comitetul seminariului central*, de către oameni compe-
 „tenți și speciali, în învățăturile teologice și în disciplina și
 „moralitatea bisericească (precum s'a urmat chiar în 1860) „

1. Dos. Episcopiei de Huși, No. 403|1862, pag. 47—49.—

„astăzi se face de către profesorii dela Academia din Iași și alte
 „persoane private (precum ist an a fost un doctor de medicină),
 „cu totul necompetent în ramul educațiunei bisericești, și rezul-
 „tatul este, că oarecum parecă din sistem, seminariștii cei mai
 „buni, se resping și se preferă tineri de prin alte școale, cari se
 „bucură de favorul persoanelor alegătoare. 4). Tinerii ce ies din
 „seminarii, se lasă pe drumuri, fără a se face ceva pentru viitorul
 „lor, și seminariile, cu modul acesta, nu mai aduc nici un folos.

5). Legea din 1851, hotăra, ca profesorii viitorilor preoți ai țării, să fie parte bisericească. Aceasta era o măsură foarte înțeleaptă; căci elevii se pilduesc a iubi chiemarea lor, mai mult, când văd că și învățătorii lor sunt aceia ce au a fi și ei. Dar, cu măsurile luate acum, de a se alege profesorii seminariali, de către consiliul academic din Iași și dintre elevii Academiei, de sigur că în curând, nu va mai fi prin seminarii un profesor, parte bisericească. Iar atunci, de sigur, că și elevii vor prefera mai bine a rămânea civili, ca și profesorii lor, precum se și întâmplă astăzi.

„Spre înlăturarea acestor inconveniente, trebuie a se restau-
 „tornici legea seminarială din 1851, atât în Moldova, cât și a se
 „adopta și dincoace de Milcov, unde de asemenea nu este nici
 „o lege pentru seminarii și din care cauză, seminariile de aici
 „sunt în cea mai proastă stare.

„II. *Inspector general pentru seminarii.* Ministerul de culte a
 „luat măsuri spre a se orândui *inspectori*, pentru priveghierea
 „instrucțiunii publice din țară, în toate ramurile ei. Ideia este
 „bună; însă, pentru *seminarii* este neapărat a se orândui o anu-
 „me persoană competentă, bărbat special în ramul acesta. Acea-
 „sta, pentrucă: 1). Mai cu seamă pela seminariile de dincoace de
 „Milcov, trebuie ca inspectorul să petreacă mai mult timp pela
 „fiecare din ele, spre a introduce disciplina bisericească și a
 „povățui, atât pe profesori cât și pe elevi. 2). A propune guver-
 „nului înlesnirile necesare pentru ridicarea acestor institutē la
 „treapta pentru care sunt menite, însă aceasta, nu o vor putea
 „face persoane de acele ce au arătat dorința de a ocupa postu-
 „rile de inspectori ai școalelor, cari nu au fost decât profesori
 „primari. Deci, pe lângă numărul de 6 inspectori, ce s'a hotărât
 „na se orândui pentru școalele primare și secundare din țară, să
 „se mai numească unul, anume pentru *seminariile*, din ambele

„Românii, cu misiia specială, pentru îndreptarea și privegherea
„acestor școale.

„III. *Asigurarea existenței preoților seminariști*: O mare parali-
„zie în progresul seminariilor este că, tinerii ce absolvesc cursul,
„sunt lăsați în voia soartei. Pentru ei până acum, nu este nimic
„stabilit. Posturile de preoți pela țară, nu au nici un avantaj
„altul, afară de *locurile* de hrană, prevăzute prin regulament, și
„fără nici un ajutor din partea locuitorilor, la lucrarea acelor
„locuri. De aceea, seminariștii nu se pot hotărî a se preoți pentru
„sate și caută alte cariere civile. Până la alte măsuri obștești,
„acum deocamdată, guvernul are mijloace la dispoziția sa, de
„a deschide seminariștilor un viitor pe mult timp. Aceste mij-
„loace sunt:

1. Posturile de profesori pela seminarii.

2. Posturile de profesori de religie, pela școlile publice.

3. Posturile de profesori pela sate.

4. Posturile de *scriitori* pela protopopii, de cari numai în Mol-
dova sunt 30. „Aceste posturi, ministerul până acum, nu știm din ce
„motive, le dă exclusiv numai la tineri din clasele primare; ba încă,
„iarăși nu știm în ce scop, a subordonat chiar pe protoierei, a-
„celor scriitori, contra a toată ordinea legală și buna cuviință.

5. Posturile de *proestoși*, sau blagocini, ajutători administrării
„bisericești, prin plăși. Posturile acestea deși ființează în Mol-
dova, însă până acum n'au fost salariate. Dincoace de Milcov
„sunt salarizate.

6. Posturile de preoți pela moșiile mănăstirești, atât ne in-
„chinat cât și închinat. În Moldova, până acum au avut salariu
„preoții, numai pela moșiile mănăstirilor nechinat. Trebuie a
„se întinde această dispoziție, la toate moșiile mănăstirești, din
„toată România unită, fie ele nechinat ori închinat.

7. Să se oprească, pe totdeauna, venirea din orient de preoți,
„fie mireni, fie călugări și să se legiuiască ca, numai preoți pă-
„mânteni să poată liturghisi, pela mănăstirile și bisericile închinat.

8. Posturile de protoierei și membri ai consistoriilor.

Indată ce se va stabili că elevii seminariști vor ocupa a-
„ceste posturi, ei pe cât se vor sărgui în seminarii a. progresă
„în științe și moralitate, pe atâta se vor grăbi a îmbrățișa cariera
„bisericească, îndată după finirea cursului.

IV. *O lege nouă pentru seminarii.* Dacă se cere a se face „o lege mai dezvoltată, statornică și necontrazisă de cler, pentru învățământul bisericesc, trebuie ca să se convoace o *comisie specială, de bărbați bisericești competenți, cari, pe temeiul legiuirilor ce au existat, duple nevoile actuale ale bisericii, și duple spiritul și scopul așezămintelor bisericești, ce trebuie a se respecta, cu toată evlavia, să compună un nou proiect de lege, pentru aceasta și să-l supună guvernului. Precum un proiect de lege pentru școala militară, nu l ar putea face persoane nemilitare, tot asemenea este și cu școalele bisericești, cari,— în starea de decadență a clerului nostru, cer o foarte mare îngrijire și știință, de a le putea aduce la destinația lor—cer persoane devotate și adânc pătrunse de starea mizerabilă în care a ajuns religia părinților noștri, din cauza ignoranței clerului și a materialismului secolului.—De aceea, chiar în dorințele exprimate de clerul din Moldova, în adunarea ad-hoc, s'a propus înființarea unui sinod de bisericași, pentru trebile religioase; s'a adaos apoi și s'a primit de toată adunarea, ca acelu sinod, să i se pună îndatorirea, de a prelucra toate proiectele atingătoare de cler, anume: Pentru organizarea mănăstirilor, pentru consistorii, pentru seminarii etc. Dacă acel sinod nu se poate înființa, apoi cel puțin să se convoace provizoriu, o comisiune de bărbați bisericești, cari se vor socoti competenți, pentru lucrarea acelor proiecte. Sau, dacă și aceasta nu s'ar putea, apoi mai bine seminariile să se lase cu legiuirea lor din 1851, care este foarte bună, până când guvernul ar socoti oportun, de a face ceva mai bun și mai statornic și pe calea cea mai dreaptă și mai legală”.*

Aceste sunt părerile lui Melchisedec, cu privire la organizarea învățământului public, și în special a seminariilor, despre cari s'a ocupat în special. Foarte nimerit aseamănă el seminariile cu școlile militare, în ceia ce privește organizarea și conducerea lor. Din nenorocire însă, nu s'a ținut socoteală de aceste păreri și de aceia avem astăzi seminarii, numai cu numele. În realitate însă, nu corespund menirii lor, fiind laicizate, cu totul.

Cu sfârșitul anului 1860 se încheie o etapă din viața și activitatea lui Melchisedec, cea didactică. Dela începutul anului 1861, i se încredințează conducerea eparhiei Hușilor, ca locotenent de episcop, deși era numai arhimandrit. — Cu această latură a acti-

vității lui, ne vom ocupa cu altă împrejurare și la locul cuvenit. El însă rămâne *membru în consiliul superior* de instrucție. De aceea îl vom urmări și de aci înainte, pentru a vedea, cum lucrează el și ca *locotenent* de episcop, pentru prosperarea școlii și în special a seminariilor.

V. *Ordinea legală în seminariul din Huși*. După demisiunea lui Melchisedec din profesorat și din rector al seminarului din Huși, ministerul numește, *provizoriu*, ca rector pe un cleric: *Protosinghelul Nichifor Iliescu*, supranumit *Sprânceană*. Numirea se făcuse fără asentimentul prealabil a lui Melchisedec, ca *locuitor de episcop*. Noul rector însă, nu avea nici *pregătirea*, nici *demnitatea* lui Melchisedec, de aceea *ordinea legală* în seminaru, decăzuse ¹⁾.

Melchisedec rabdă un an de zile, crezând că lucrurile se vor îndrepta. Văzând însă că așteptarea, duce din rău în mai rău, în primăvara anului 1862, curmă tăcerea și trimite ministerului respectiv, următoarea adresă :

„*Domnule Ministre !* Ca *locotent*, cărmuitor provizoriu a episcopiei de Huși, am voit să fiu indiferent, privitor la mai multe ilegalități comise de un an încoace, în dirijuirea seminarului acestei eparhii. Dar, văzând că disprețul legilor aduce cu sine răul, și răul, cu trecerea timpului, se înrădăcinează și capătă însuși putere de lege, am socotit de a mea datoriè a vă aduce la cunoștință, atât legile disprețuite, cât și consecvențele.

Nu voiesc a acuza pe nimeni ; căci îmi place a crede, că această părăsire a legilor se va fi făcut, pe speranță poate, că s'ar da o mai largă cale progresului, și că poate *legăturile* seminarului cu episcopia se priveau de unii ca *pedică progresului*, deși faptele n'au dovedit aceasta. Voiesc însă, ca mărtor ocular, a supune la aprițiere luminilor D-voastre, consecvențele deșertului lăsat prin părăsirea legilor, spre a vă pune în puțință să judecați înșivă, din care parte se poate spera mai mult progres spre bine, din ținerea cu sanctitate, a legilor în vigoare, sau din părăsirea lor. Iată legile în vigoare, respective la seminarii :

1. § 64 din regulamentul general al școlilor, zice : „*Departamentul învățăturilor publice va lucra, în privirea seminariilor, în conințelegerere cu mitropolitul și cu episcopii eparhioși* (Manual administr. t. II, f. 315).

Econ. V. Pocitan : Arhim. Nichifor Iliescu (Sprânceană) în rev. *Biserica ortodoxă română*, pe Ianuarie și Noemvrie, 1928.

2. Articolul al 4-lea din legiuirea pentru însușirile vornicului bisericesc, dă ministrului de culte dritul de a privilegia asupra învățaturii urmate în seminarii, și anume hotărăște: „Seminariile vor avea atârnarea lor de mitropolitul și de episcopi, în cât se atinge de eparhia fiecăruia, și acest funcționar (ministru) va avea îngrijire, împreună cu mitropolitul și episcopul eparhial al locului, ca toate regulile statornicite, să fie întocmai păzite (Manual administr. t. II, f. 265).

3. Legiuirea pentru organizarea învățăturilor bisericești, între altele, la § 8, după ce citează legiuirile arătate aici mai sus, hotărăște: a). „Clirusul mai înalt, ca privighetoriu asupra religiei, este totodată privighetoriu și asupra învățaturii dogmelor. Iară, generala cârmuire a asezământurilor seminaricești este încredințată unei *epitropii*, alcătuită din *mitropolitul țării* cu *episcopii eparhioți*, liecare pentru episcopia sa, și din *ministrul averilor bisericești* și al învățăturilor publice“.—La litera b), se zice: „În fiecare seminarie eparhială, pentru examene, slobozirea atestătelor, economie și contabilitate, va fi câte un *comitet*, sub președinția *rectorului* de acolo, compus ca și acel din seminariul central“. Acest comitet se compune, precum se arată acolo la litera A), adică din *rector*, *inspector*, *catihet*, *iconomul* și *secretariul*, cari toți, afară de secretariu, prevede a fi *persoane bisericești*.

La § 8, din aceeași legiuire, se zice: „În privirea seminariilor eparhiale, epitropia este alcătuită din *episcopul eparhial* și *ministrul învățăturilor publice*, cari se vor înțelege între sine, pentru orânduirea învățătorilor, supuindu-i mai întâi unui examen scolastic, în comitetul seminariei centrale. De asemenea se va urma cu *cărțile* paradosirilor în acele seminarii, spre a nu urma înponcișere între deosebitele sisteme“. La § 8, litera D) se zice, că rectorii seminariilor, să se aleagă de către epitropie și să se supună apoi la întăritura Domnului (Manual adm. t. II, f. 376-380).

După aceste legiuiri s'a diriguat și seminariul eparhial de Huși, de la înființarea sa în anul 1851 și până în anul 1860. Dela anul din urmă însă, ministerul de culte din Moldova a(u) tins a deslipi, cu totul, acest seminarium de episcopie și a concentra numai la el, toate relațiunile legale cu acest institut, în cât astăzi *seminariul a devenit atât de strein de legăturile lui cu episcopia, ca și o școală jidovească*. Ministerul, de atunci până acum, nu s'a

mai adresat, în privința seminarului către episcopie, al căria șef, după lege, este de drit *conepitrop* și conlucrător la prosperarea acestui institut. 1). S'a desființat epitropia seminariului, fără ca să fi avut cât de mic motiv, din partea episcopiei. Această conduită este cu atât mai greu de înțeles, când *seminariul este dator episcopiei, chiar cu înființarea și prosperarea sa, în curgere de mai mulți ani*; căci *episcopia a luat inițiativa pentru înființarea lui*; *episcopia l-a ținut în încăperile sale, până ș'a închipuit localul de astăzi*; *episcopia i-a dat, chiar niște case ale sale, spre a'l înlesni la neajungerea încăperilor lui*; *episcopia i-a dat o bucată de loc, din cuprinsul ogrăzii sale, spre a-i mări localul*; *episcopia a luat inițiativa și a stăruit la guvern, de s'au zidit noile încăperi, în care se află astăzi seminariul și aceasta într'un timp, când nimeni în țară, nu-și bătea capul cu lucrări de acest fel. Episcopia a internat totdeauna un număr de elevi săraci, spre a le înlesni învățătura. Asemeni fapte, nici cum nu sunt de natură de a lipsi pe episcopie de legiuitul său concurs, la prosperarea acestui institut, eminentamente episcopal, în toate priverile și a fi redusă de a privi retrogradarea lui, din starea în care s'a aflat mai înainte.* 2). S'a desființat, pe tăcute, *comitetul* hotărât de lege, pentru diriguirea interioară a institutului, lăsându-se toată diriguirea numai în persoana ministerului. Aceasta este iarăș ceva neînțeleșibil, când toate școlile din țară își au consiliile lor și comitetele lor de inspecție, *seminariul de Huși este lăsat arbitrarului*, parcă în adins, pentru a nu fi nici o *ordine legală*, în ramul educațiunii bisericești.

3). *Profesorii* seminariului se orânduiesc *de-adreptul* de către minister, fără consentimentul legal al episcopiei, care nu poate a nu-și avea roștul său la orânduirea persoanelor, căroră li se încredințează educațiunea preoților, mai ales când în timpul de față, ne-au invadat din toate părțile, *ideile eterogene* credinței, pe care se bazează nația noastră. Totodată, nu se mai urmează acum nici *examenul*, prevăzut de lege, la asemenea orânduirii de profesori.

4). Ce este mai mult, chiar *rectorul*, căruia este încredințată absoluta diriguire a seminariului, *nu este orânduit după legea citată mai sus*, ci ține locul, o persoană, orânduită provizoriu, *de-adreptul* de minister, fără consentimentul episcopiei, fără examinarea prevăzută de lege și fără înalta întăritură domnească, cerută de acea lege.

Domnule Ministre! *A izola cu totul un seminarium de privilegierea legală a episcopiei, este de a deprinde pe viitorii preoți, încă de pe băncile școlare, de a nu respecta legămintelelor morale cu episcopul respectiv; iar aceasta este cu totul, contra spiritului bisericii, a ordinei și a disciplinei, care trebuie să domnească în orice societate, bine organizată, mai vătos în Biserica lui Iisus-Hristos. Persoanele clericale, ce funcționează în seminarium, pe nesimțite devin a se crede, scutite de toată deferența către episcopie, și a o socoti necompetentă, de a exersa asupra-le vreă autoritate legală, întru ceiace privește chemarea lor. De aici au provenit că episcopia, de și are lângă sine un institut de învățatură bisericească, nu poate avea măcar atâta onoare, din partea seminariumului, ca profesorii să vină cu rândul, a predica în catedrala episcopiei; lucru ce ar fi de un netăgăduit folos, atât pentru exercițiul lor în această artă, cât și pentru folosul sufletesc al poporului; iar ceiace este mai mult, aceasta ar deștepta și în elevi, dorința de a imita pe învățătorii lor, în exercitarea predicatorială, care este cea întâi trebuință a unui preot; dar care, spre mare părere de rău, nici cum nu se practică în seminarii. Episcopia nu se poate înlesni, nici măcar cu corul muzical dela seminarium, care să cânte în catedrala episcopiei, la sfințitele serviri și serbărilor, de și această propunere s'a făcut în mai multe rânduri. Această substragere a seminariumului, devine tot mai mare, în cât la examenul din urmă, nu s'a arătat către șeful bisericesc, măcar politeța de a fi invitat, să asiste, ca simplu privitoriu, de și subscrisul chiar personal are drept la recunoștința acestui institut, ca unul ce, a fost rector acolo, în curgere de 5 ani, și a contribuit mult, pentru prosperarea lui, prin buna înțelegere cu părinții arhieriei, ce au fost șefi bisericești în acel timp. În fine, chiar progresul științific cere, ca seminariumul să aibă o de aproape priveghere; căci atunci nu s'ar întâmpla prelecțiuni neținute cu săptămânile și alte defectuoșități disciplinare, care este mai bine a se îndrepta cu prudență, decât a devia în scandaluri, și a face pe elevi, să se ridice contra superiorilor lor, prin murmurări și tânguiri formale, precum aceasta, din nenorocire, se întâmplă, ori unde și oricând, se iau măsuri arbitrării.*

Domnule ministre! Ordinea și buna cuviință, precum și progresul cel bun, ce trebuie a aștepta țara, dela un institut biseri-

-cesc, cer neapărat. 1). A se restabili relațiunile legale între episcopie și seminarium, așa ca seminarium, să stea în nemijlocita priveghere a episcopiei, și ministerium să se corespundă cu episcopia, în tot ce privește buna rânduială și prosperitatea acelui seminarium. *Privegherea episcopiei* să se țină, în cuprinderea legilor în vigoare, și a dispozițiunilor ce s'ar mai lua, în viitor, de către guvern, după cum aceasta s'a urmat și înainte, când se respectau mai mult legile și când și progres s'a făcut mai mult, în acest institut. Dacă ministerium fiind în Iași, nu a putut exersa privegherea cuvenită asupra acestui institut, și l-au lăsat capriciului și arbitrariului; apoi cu mult mai puțin se va putea exersa asemenea priveghere, deadreptul de către ministerium din București, ne acordând ministerium această priveghere episcopiei, și prin urmare, dezordinea va deveni tot spre mai rău, în loc de a se îndrepta.

2). A se restatornici *comitetul*, prevăzut prin lege, și care cât au ființat, era un garantator al *ordinei interioare* și al exactității în contabilitatea institutului; căci, când cheltuelile unei case, trec prin controlul mai multor persoane, cunoscătoare de cursul lor, este o mare siguranță, contra abuzului de bani, în care lesne poate cădea o singură persoană. De asemenea și în alte priviri ale administrațiunei institutului, mai mult bine se poate aștepta dela măsurile luate, cu consentimentul și consiliul mai multor persoane, decât lăsându-se totul în dispoziția unei singure persoane, carea, mai ales în lipsa în carea se află țara de oameni integri și capabili, lesne cad în arbitrarii și capriciuri despotice.

3). A se orândui un *rector*, ale cărui calități științifice și morale, să fie puse la cercarea legiuită, fiindcă acum, în fruntea seminariumului este pusă provizoric, o persoană, carea, nu s'a supus încă *examenului*, prevăzut de legiuirea pentru seminarium, nici și-a primit întărirea, cuvenită unui asemenea post.

Domnule Ministre! Sunt de ideie, că progresând, după puțință, să nu încetăm de a conserva tot ce am avut bun, în toate ramurile, încât progresul nostru, să nu fie decât o sporire de nouă bunuri, către acele ce am avut, lăsate nouă de predecesori. Dezordinea și călcarea legilor, nu sunt de natură de a duce la progres în bine. De aceea, Vă rog, să binevoșiți a întoarce luarea aminte la cele ce v'am descris și a regula, precum înțe-

lepciunea și spîritul creștinesc de adevărat fiu al bisericii vă vor dicta; pentruca (așa), cu unirea politică a Românilor, să peară relele separatismului și să se deschiză o nouă epocă de ordine, legalitate și progresare, în toate ramurile statului nostru.

La această adresă, ministerul cultelor și Instrucțiunii publice, răspunde: *Prea Sfinte Părinte!*

Primind relațiunea ce mi-ați comunicat, cu adresa [No. 278, am onoare a vă face cunoscut că programul acestui ministeriu fiind *respectul și paza legilor*; iar preschimbarea lor, să se facă iarăși prin legi și formă, cu mare părere de rău am luat cunoștință de jalnica stare de lucruri, în care s'ar afla seminariul din Huși; numai puțină mulțumire însă, a simțit sufletul meu, văzând *râvna și dorința* prea Sfințitei Voastre, întru a face să se reguleze și să se așeze, pe niște baze, bine chibzuite și cu maturitate cumpănite, *educația și instrucția seminariștilor*, și că numai o asemenea râvnă v'a îndemnat, a pune în vederea acestui ministeriu, observațiile cuprinse în sus citata adresă, cu care fapt ați dat să înțeleg, că aveți osebită încredere în acest minister și că arătările prea sfinției voastre, vor găsi un ecou, în inima mea și în simțămîntul datorii mele. Prin urmare, spre a vă dovedi că nu v'ați înșelat, în prevederile și nădejdiile prea sf. voastre, și că știu să apreciez ideile și aspirațiunile prea sf. voastre, vă rog să binevoiți a-mi arăta: ce credeți că este de îndreptat acum, cu ce mijloc și prin cine, potrivit spiritului și stipulărilor respective.

Ministru *B. Belu*.

Șef secțiunei. *Melidon*.

Melchisedec răspunde: Domnule Ministre! Cu adresa D-vs. No. 6217, prin care îmi cereți a vă arăta, cu ce mijloace și prin cine se pot îndrepta abuzurile comise, în diriguirea seminarului eparhial de Huși, prin părăsirea legii respective la seminarii, am onoare a vă răspunde că, potrivit stipulărilor acei legi, sunt neapărat a se restatornici următoarele puncturi legale.

1. A se numi un *rector*, pentru acel seminariu, fiind acest post vacant dela demisionarea subscrisului, și încredințat provizoriu de ministerul de culte de peste Milcov, protosinghelului *Nichifor Iliescu*, dar care este departe de a poseda calitățile ce se cer dela o persoană, căreia să se poată încredința, educațiunea preoțimei noastre. În puterea deci, a leguirei pentru seminarii, care dă dritul alegerii profesorilor și a rectorilor seminariale, epis-

copului eparhiot și D-lui ministru de culte (§ 8, lit. D și § 12), vă rog să binevoiți a recunoaște, pentru postul de rector al seminarului pe *protosinghelul Inochentie Moisiu*, profesor de teologie, în seminariul central, din mănăstirea Socola dela Iași, ale cărui frumoase calități morale și științifice, sânt o mare garanție pentru progresul seminarului; totodată, potrivit citatului §, să-l și supuneți la întăritura prea înălțatului Domn, potrivit cu legea¹⁾.

1. *Inochentie Moisiu* era originar din satul Cervițești, Jud. Botoșani, unde tatăl său fusese preot. S'a numit din botez *Ioan*. Școala primară o face la Botoșani, după care a intrat în seminariul dela Socola. Când era în cursul superlor, a îmbrățișul *schima* monahală, în mănăstirea *Socola*, fiind în vârstă de 21 ani, și luând numele de *Inochentie* sau *Innocentiu*, cum se iscălea el. În curând a fost hirotonit *ierodiacon*, pentru biserica seminarului. Terminând studiile a fost numit profesor la *Socola*; mai întâi pentru: *Introducerea în cărțile V. și N. Testament* și dela 19 Noemvrie, 1856 de *omiletică, arheologia biblică, Introducere în sf. scriptură și teologia dogmatică*.

La 1860, Dec. 3 s'a permutat la catedra de *teologia fundamentală și Introducerea în sf. scripturi*, fiind numit și egumen la mănăstirea „sf. Sava” din Iași. La 15 Aprilie, 1861, împreună cu ierom. *Clement Nicolau*, scoate la Iași „Preutul” foaie bisericească. Ziarul acesta era bine redactat, și era încurajat de toți iubitorii de cultivare a clerului, ca: *Melchisedec, Scribdneștii, Dionisie Romano* etc. La 25 Ianuarie a fost prohrisit protosinghel (vezi: *Preutul*, ziar bisericesc Iași, 1862. No. 40, p. 320).

Strămutându-se la Huși, prin decretul domnesc din 30 Mai, 1862, a fost întărit *definitiv*, profesor de *teologie morală și pastorală*, fiind numit și rector al Seminarului, după recomandarea lui *Melchisedec*, în locul în vizorului, de protosinghelul *Nicefor Iliescu* (Dos. Semin. de Huși. No. 41 din 1862, p. 2 și No. 50 din 1863, p. 48). Luând conducerea seminarului, reînființează *comitetul*, compus din ierod. *Policarp Popescu*, ierod. *Grigore Dobranici*, icon. seminarului; Icon. *N. Roiu*, catehet și *Severin* secretar, sub președinția sa.

După introducerea l. franceză în seminarium, la 1860, e numit profesor *C. Nica*: iar dela 23 Apr. 1867, o ia *Inochentic*, predându-o, cu titlul *provizoriu*. Dela 18 Sept. 1868—1 April. 1862, îl ține locul la catedră și rectorat protosinghelul *Veniamin Arhipescu*. La 1871, desființându-se catedra de l. franceză dela seminarium și *Inochentie* ne mai fiind profesor, nu mai putea fi nici rector, potrivit cu legea. Episcopul scrie ministerului că *Inochentie* ocupă de 15 ani postul de profesor și director și deci având în vedere experiența sa, îl recomandă din nou. Ministrul însă nu acceptă, fiind contra legi. Atunci a fost recomandat arhim. *Policarp Popescu*, prof. de l. Elină. În Oct. 1871. La 1873 era și director sau *șef* al cancelariei episcopiei. (Dos. Semin. No. 108 din 1873). Pe ziua de 16 Ianuarie 1875 este numit și *predicator* al catedralei episcopale, post pe care-l ocupă până la Dec. 1876, când este numit iarăși director seminariumul, după moartea arhier. *Policarp Popescu Bărlădeanu* (8 Noemvrie). În ordinul de numire se zice „fost director la seminariumul, azi profesor de științele religioase, curs superior”. Intră în serviciu, pe ziua de 30 Noembrie, 1876. (Dos. Episc. Huși No. 14 1343 din 1876).— La Mai, 1877, *Inochentie* obține, prin concurs, catedra de *Morală creștină, Pastorală și Liturgică*, la seminarium. Ținea locul episcopului *Iosif Gheorghian*, când pleca la București și era în bune raporturi cu dansul. La 1880, în sesiunea de toamnă a sf. Sinod, a fost ales *arhieru*, cu titlul de *Ploesteanu*, fiind hirotonit în catedrala Ungro-Vlahiei, la 23 Decembrie.— La 1893 este ales episcop al Roma-

2 Conform § 8, lit. B. să se restatornicească *comitetul*, pentru lăuntrica administrare a seminariului; iar persoanele cari trebuie să compună comitetul acesta sunt: a) *Rectorul*, care s'a recomandat mai sus. b) Ierodiaconul *Policarp*, în calitate de *inspector*. c) Iconomul *Nicolae Roiu*, în calitate de *catihet*. d) Ierodiaconul *Grigorie Dobranici*, în calitate de *iconom* și e) D. *Severin Ioan*, în calitate de secretar. Sfera lucrărilor acestui comitet este prevăzută la § 8 lit. A și E. Toate persoanele aici recomandate, sunt dintre profesorii seminariului, afară de ierodiaconul Dobranici; dar care, la nevoie, și el ar putea funcționa ca profesor, fiindcă a săvârșit cursul seminarial.

3. Este neapărat a se restatornici leguita legătură între seminarium și episcopie. Prin urmare, conform § E lit. a, unde se zice că comitetul este organul și ajutorul episcopiei, în diriguirea seminariului, să se reguleze ca pe viitor, comitetul, în toate lucrările privitoare la administrarea seminariului, să se adreseze către, episcopie, și episcopia va mijloci, pentru cele necesare seminariului, către D-I ministru de culte. Aceasta, așa s'a urmat și înainte, până se păzea legea.

4. Din respectul legăturii morale a seminariului cu episcopia, profesorii preoți și călugări, să fie îndatoriți a *predica în biserica catedrală a episcopiei*, ori și când vor fi îndatoriți la aceasta, de către șeful eparhial. De asemenea, *corul muzical* al seminariștilor, să cânte în biserica episcopiei, la toate duminicile și sărbătorile.

Aceste măsuri legale, D-le Ministru, dacă veți binevoi a face să se păzească, cu nestrămutare, până ce se va face altă leguire pentru seminariile din România, va înceta anarhia într-

---

nului unde păstorește până la 26 Martie, 1894, când moare și este înmormântat la mănăstirea Cernica¹). A publicat articole teologice interesante în diferite reviste bisericești. Multă vreme a fost redactor la revista: *Biserica ort. română*. Ne-a rămas dela el: *Manual de morală creștină*. Iașii 1869. Ediția a doua, 1873 Huși.—*Predicator* sau carte de predici, pentru toate Duminicile, sărbătorile anuale și pentru alte diferite ocazii. 1874 Huși. Vezi și Ms. Acad. rom. Nr. 3917: *Predici de Inochentie Moisiu* și diferite lucrări oficiale la sf. Sinod, ca colecția de legi etc.

---

1. Atanasie Mironescu; Istoria mănăstirii Cernica, p. 241.—C. Erbirescu în revista: *Biserica ortodoxă română*. 1894—95. p. 178.—Vucol Dornescu: *Alegerea, investitura și instalarea*. P. S. S. Inochentie. 1893. București.

dusă, prin călcarea legii în vigoare, se va restatornici ordinea legală și prin urmare și progresul va deveni mai sigur ¹⁾.

Numirea lui Constantin Severin, ca profesor la Seminarium. La sfârșitul anului școlar 1862, se aflau vacante, două catedre la seminariul din Huși: Una de limba latină și română—fostă a lui V. Mandinescu, care fusese numit director al episcopiei — și alta de l. Elină. Melchisedec cere lui Filaret Stavropoleos Scriban, rectorul seminariului dela Socoala, ca să-i recomande doi absolvenți capabili, pentru a ocupa aceste două catedre. Filaret îi recomandă pe clericii: Const. G. Severin și N. Bosuioc, cari absolviseră în acea vară, cursul deplin (7 clase) al seminarului central, cu note emnente, la toate studiile, zicând rectorul, „ca pe unii ce-i cunosc, capabili de a ocupa acele posturi, fiindcă, pe lângă o erudiție solidă, acești clerici au totodată și caracterul și moralitatea foarte bună, după cum se cere pentru un institut clerical“.

La 13 Iulie, C. Severin este recomandat la minister, pentru catedra de l. latină și l. română și aprobat. Dădu-se și declarație, că se va face preot, după cum cerea legiuirea pentru seminarii. La 1 octombrie, se duce la Iași, ca să dea concurs pentru catedră. În comisiune erau: Dr. Negură, Miclea și Velinie, profesori dela Academie, cari susțineau mai mult pe absolvenții Academiei ²⁾. După mai multe peripeții, se ține concursul, dar pe Severin îl recomandă comisia pentru catedra de l. română dela gimnaziul din Bolgrad; iar la Huși recomandase pe un alt tânăr, absolvent de gimnaziu, Eugeniu Dubău.— Melchisedec, informat de Severin despre aceasta, intervine la minister, „ca ocîrmuitor al eparhiei Huși și membru în consiliul superior al învățăturilor“, ca să fie numit C. Severin la Huși, ca unul ce este seminarist și Dubău, la Bolgrad. Scrisese și profesorului Stoica dela Academie, care-i răspunde telegrafic la „hanul Șerban-Vodă din București“ că, „pentru seminarium socot pe Severin mai potrivit“.

Astfel știa Melchisedec a purta grijă, de școala românească și în special de seminariul eparhiei sale. Tinerii de valoare erau susținuți și încurajați. De aceia, toți ucenicii lui, îi păstrează o mare admirație și o pioasă amintire...

1. Dos. Episcopiei de Huși, No. 403 din 1862, pag. 1—6.

2. Dos. Episcopiei de Huși, No. 403, din 1862, p. 58.

Tipărit la **S.C. DON-STAR S.R.L.** Galați
Str. 1 Decembrie 1918, Nr. 23
Tel/Fax: 0236/420100
e-mail: donstargalati@yahoo.com

<https://biblioteca-digitala.ro> / <https://migl.ro>

ISBN 978-606-93763-5-5

<https://biblioteca-digitala.ro> / <https://migl.ro>